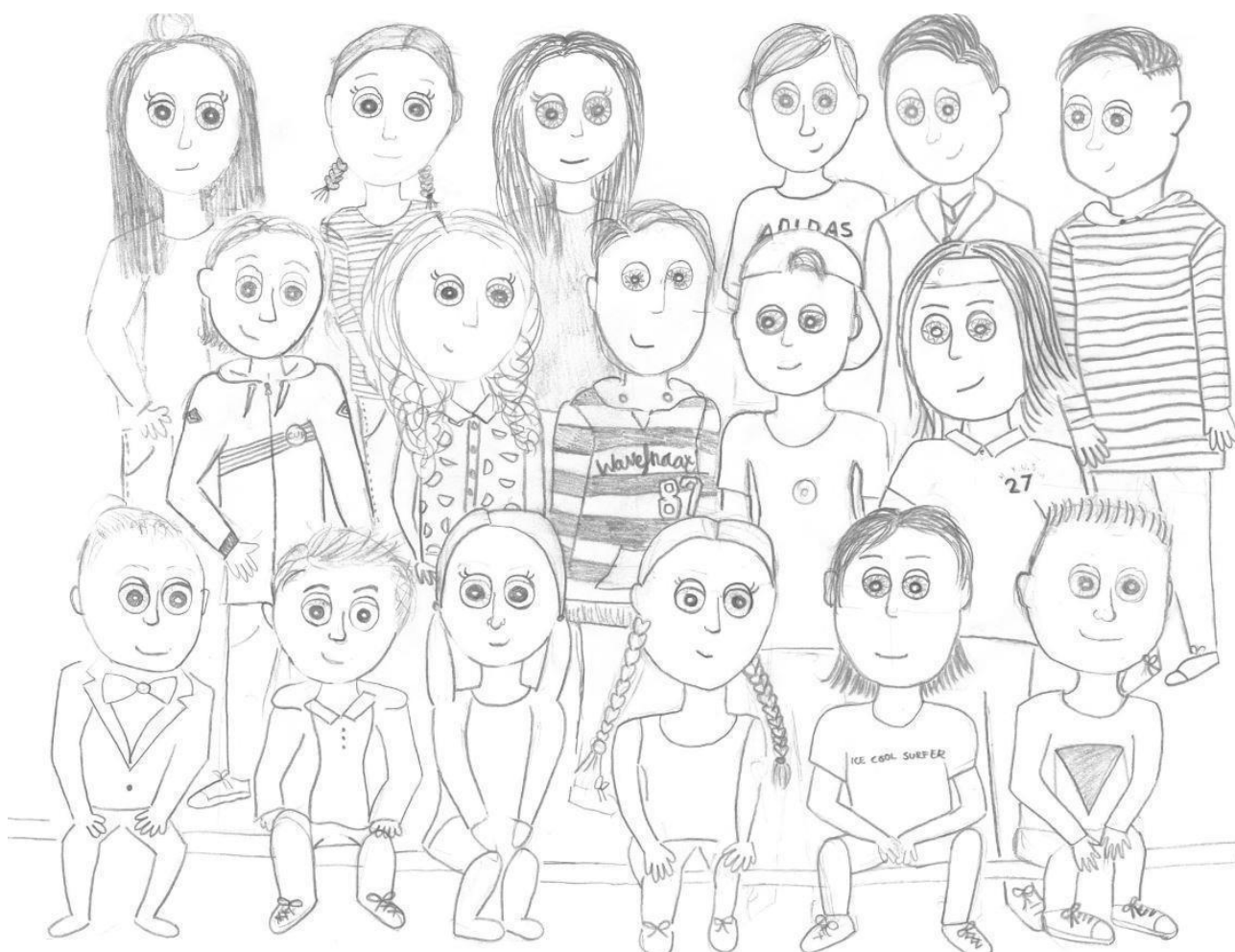

Sibbo kommuns läroplansgrunder för den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Innehåll

14 Årskurs 3–6	5
14.1 Övergången mellan årskurs 2 och 3 och uppdraget i årskurs 3–6	6
14.2 Mångsidig kompetens i årskurs 3–6	7
14.2.1 Mångsidig kompetens - lärstigen i Sibbo i årskurs 3–6	7
Förmåga att tänka och lära sig (K1)	7
Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)	8
Vardagskompetens (K3)	9
Multilitteracitet (K4)	10
Digital kompetens (K5)	10
Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)	11
Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)	12
14.3 Läroämnen i årskurs 3–6	12
14.3.1 Modersmål och litteratur	13
Svenska och litteratur – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	17
Svenska och litteratur – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	20
Svenska och litteratur – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	23
Svenska och litteratur – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	26
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i lärokursen svenska och litteratur	30
14.3.2 Det andra inhemska språket	39
A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	43
A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	44
A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	46
A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	47
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i finska	49
A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	57
A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	59
A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	61
A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	63
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska	65
14.3.3 Främmande språk	71
A2- språk - engelska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	74
A2- språk - engelska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	76
A2- språk - engelska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	78
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i engelska	80
14.3.4 Matematik	85
Matematik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	88
Matematik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	90
Matematik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	92
Matematik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	94

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i matematik	96
14.3.5 Omgivningslära	102
Omgivningslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	105
Omgivningslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	108
Omgivningslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	111
Omgivningslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	114
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i omgivningslära	118
14.3.6 Religion	129
Evangelisk-luthersk religion – mål för undervisningen i Sibbo årskurs 3	132
Evangelisk-luthersk religion – mål för undervisningen i Sibbo årskurs 4	133
Evangelisk-luthersk religion – mål för undervisningen i Sibbo årskurs 5	134
Evangelisk-luthersk religion – mål för undervisningen i Sibbo årskurs 6	136
Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	138
Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	139
Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	141
Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	143
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i religion	145
14.3.7 Livsåskådningskunskap	149
Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6	152
Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	152
Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	153
Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	155
Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	157
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i livsåskådningskunskap	159
14.3.8 Historia	163
Historia – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4–6	165
Historia – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	166
Historia – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	167
Historia – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	168
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i historia	170
14.3.9 Samhällslära	173
Samhällslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4–6	175
Samhällslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	175
Samhällslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	177
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i samhällslära	179
14.3.10 Musik	183
Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6	185
Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	185
Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	187
Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	189
Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	191
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i musik	192

14.3.11 Bildkonst	197
Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6	199
Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	200
Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	201
Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	203
Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	205
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i bildkonst	207
14.3.12 Slöjd	212
Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6	215
Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	215
Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	218
Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	221
Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	224
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och i slutet av årskurs 6 i slöjd	227
14.3.13 Gymnastik	231
Gymnastik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3	234
Gymnastik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4	235
Gymnastik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5	237
Gymnastik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6	239
Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i gymnastik	241
14.3.14 Elevhandledning	245
Elevhandledning i Sibbo i årskurs 3–6	247

14 Årskurs 3–6

I alla undervisning beaktas värdegrunden för Sibbo kommuns utbildningsväsende

1. Eleven, aktiviteten och delaktigheten ligger i centrum i all verksamhet (att äga lärandet)
2. Att koncentrera sig på det goda och hitta gott i alla och allt (entusiastiska, kunnande och välmående elever, varje elev är bra)
3. Öppenhet, servicevillighet och uppfinningsrikedom i förhållande till människor, saker och nya verksamhetsätt
4. Lärande sker överallt (även annat lärande än det som sker i skolan ska värdesättas, lärmiljön ska utvidgas)
5. Att värdesätta mångfald, kulturell kompetens och flerspråkighet

14.1 Övergången mellan årskurs 2 och 3 och uppdraget i årskurs 3–6

Övergångsskeden i Sibbo är beskrivna i kapitel 1.4.1. Skolorna samarbetar med vårdnadshavarna så att elevens övergång från ett stadium till annat sker smidigt och tryggt.

Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om hur studierna ordnas, om de nya läroämnena som inleds och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig en ny grupp.

Eleverna och vårdnadshavarna ska få information om det språkprogram som skolan erbjuder. Eleverna uppmuntras att studera många olika språk. För att uppmuntra till mångsidiga språkval kan man ordna språkduschar. I språkduscharna kan eleverna ta del av språket eller språken till exempel med hjälp av sång, lek, spel och rörelse. Man kan ordna språkduscharna i samband med den övriga verksamheten eller reservera tid för dem i form av separata undervisningsstunder.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

Årskurs 3–6: Att utvecklas som elev

Det särskilda uppdraget i årskurs 3–6 är att utveckla färdigheten att lära sig och att identifiera och utveckla sin studieteknik och sina studiefärdigheter. Eleverna ska uppmuntras att acceptera sig själva, att uppfatta sina gränser och rättigheter och vid behov försvara dem samt att värna om sin egen trygghet och säkerhet. De ska handledas att förstå sina skyldigheter och sitt ansvar. De ska också uppmuntras att på ett konstruktivt sätt uttrycka sina åsikter och att utveckla sina kommunikativa färdigheter. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas. Elevernas intresse för frågor om etik och moral ska utnyttjas genom att skapa tillfällen att diskutera och reflektera och öva sig att delta och ta ansvar. Eleverna ska uppmuntras att göra val utifrån sina förutsättningar och undvika könsbundna val. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevernas behov av handledning och stöd.

I årskurserna 3–6 ska undervisningen stärka och komplettera de grundläggande färdigheter som eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna och ge dem nya kunskaper. Antalet läroämnen ökar och man strävar efter att hitta naturliga situationer för helhetsskapande undervisning. De mångvetenskapliga lärområdena stärker samarbetet mellan läroämnena och erbjuder eleverna möjligheter till för åldern viktiga upplevelser. Med hjälp av mångvetenskapliga lärområden kan sättet att arbeta bli alltmer funktionellt och förutsättningarna för praktiskt och undersökande lärande i olika lärmiljöer ökar. Elevernas delaktighet i planeringen ökar. De mångvetenskapliga lärområdena ger eleverna möjlighet att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och att delta i för gruppen meningsfull verksamhet.

Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetsätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.

Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

14.2 Mångsidig kompetens i årskurs 3–6

Utvecklingen av mångsidig kompetens ska systematiskt fortsätta. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv och forma sin identitet. Den egna identiteten utvecklas i samspel med andra människor och omgivningen. Att ha vänner och känna sig accepterad är mycket viktigt. I den här åldern är eleverna särskilt mottagliga för att tillägna sig en hållbar livsstil och reflektera över betydelsen av hållbar utveckling.

14.2.1 Mångsidig kompetens - lärtigen i Sibbo i årskurs 3–6

I Sibbo kommun bygger den övergripande mångsidiga kompetensen på de nationella grunderna, och för varje delområde har det skapats tre synvinklar som förverkligas i skolorna i Sibbo. Skolorna kan dessutom ha egna synpunkter som anknuter till de mångvetenskapliga områdena eller annan verksamhet.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Undervisningen ska stärka förmågan att ställa frågor och söka svar självständigt och tillsammans med andra genom att iaktta och använda olika informationskällor och hjälpmedel. Samtidigt stärks elevernas förmåga att se saker ur olika perspektiv, komma på nya idéer och småningom lära sig granska information kritiskt. Eleverna ska handledas att lägga märke till växelverkan och samband mellan olika fenomen. De ska spurras att lyssna på andras åsikter och samtidigt reflektera över sin egen kunskap. Man gör eleverna uppmärksamma på att de kan tillägna sig kunskap på många olika sätt till exempel genom att dra medvetna slutsatser eller intuitivt utgående från egna erfarenheter. Kollaborativt lärande, med andra ord arbete parvis och i grupp, och kommunikation som stödjer lärande, ska mångsidigt användas och förmågan att arbeta tillsammans med andra ska stödjas. Tankeförmågan ska tränas med hjälp av problemlösnings- och slutledningsuppgifter och med arbetssätt som utnyttjar och främjar elevernas nyfikenhet, fantasi, uppfinningsrikedom och aktivitet. Eleverna ska spurras att använda sin fantasi till kreativa lösningar och till att tänka utanför befintliga gränser.

Färdigheten att lära sig ska stärkas i alla undervisningssituationer. Eleverna ska lära sig uppfatta på vilka sätt de naturligt lär sig och att fästa uppmärksamhet vid sina studiesätt. Eleverna ska fortsättningsvis öva sig att planera och ställa upp mål för arbetet och att utvärdera arbetet och framstegen. De ska handledas att förstå hur studieframgången påverkas när man regelbundet gör sina hemuppgifter samt att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov. Eleverna ska få hjälp med att uppfatta mål och val som anknyter till deras studier och uppmuntras att tala om dem med sina vårdnadshavare.

Synvinklarna i Sibbo – Förmåga att tänka och lära sig

Elevernas möjligheter att pedagogiskt leda sitt lärande (upplevd egenförmåga) utvecklas genom självbedömning, kamratbedömning och uppmuntrande respons.

Elevernas förmåga att iaktta sitt eget lärande och kunnande stöds genom att utnyttja olika arbetsmetoder och lärmiljöer.

Elevernas motivation att lära sig stärks genom att behandla läroämnena som helheter och genom att använda kollaborativa lärmeter samt genom att kommunicera över nätet.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna ska handledas att lära känna och värdesätta sina sociala, kulturella, religiösa, konfessionella och språkliga rötter samt att fundera/reflektera över sin bakgrund och roll i generationskedjan. I skolarbetet bekantar man sig med skol- och hembygdskulturen förr och i dag och med kulturmiljöns förändring och mångfald. Eleverna ska handledas att identifiera och värdesätta kulturarvet och att vara med och skapa ny kultur. De ska ges möjligheter att uppleva och tolka konst och kultur. Att analysera mediekulturen samt iaktta och reflektera över mediernas påverkan är viktigt i de här årskurserna. I skolarbetet ska eleverna få kunskap om vad konventionerna om mänskliga rättigheter betyder i samhället och i världen och i synnerhet fördjupa sig i Konventionen om barnets rättigheter. Eleverna ska handledas att högakta och försvara de mänskliga rättigheterna.

Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt och att njuta av glädjen att skapa och uttrycka sig. De ska ges möjligheter till internationellt samarbete och att jämföra olika traditioner och kulturer. Undervisningen ska stödja eleverna att växa till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt även med ringa språkkunskaper. Kommunikation, samarbete och gott uppförande tränas mångsidigt och eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor ur olika perspektiv. Skolarbetet ska ge eleverna tillfälle att träna sina sociala och praktiska färdigheter, sin uppfinningsrikedom och sin planerings- och uttrycksförmåga. Eleverna ska uppmuntras att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer.

Synvinklarna i Sibbo – Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och uttryck

Elevernas förmåga att uttrycka sig själv och lyssna på andra stärks med olika kollaborativa lärmeter i de olika läroämnena.

Elevernas språk- och kulturmedvetenhet ökas genom att utnyttja olika arbetsätt, lärmiljöer och elevernas kulturbakgrunder och erfarenheter. Eleverna utnyttjar i sitt lärande antingen fysiska eller virtuella biblioteks- och kulturbesök eller evenemang. Elevernas egna intressen och närmiljön utnyttjas i såväl vardagens lärsituationer som vid skolans evenemang och fester.

I lärandet och undervisningen utnyttjas tvåspråkigheten i Sibbo och man samarbetar till exempel över språkgränserna. I skolorna kan också fungera klubbar med företrädare från båda språkgrupperna.

Vardagskompetens (K3)

Eleverna ska ges tillfälle att träna tidshantering, gott uppförande och handlingssätt som påverkar det egna och det gemensamma välbefinnandet och egen och andras trygghet och säkerhet. Eleverna ska lära sig ta ansvar både för att lärmiljön är snygg och trivsamt och för att atmosfären i gruppen är god samt vara med och utarbeta gemensamma regler och utveckla arbetsätten i skolan. Genom att arbeta tillsammans kan eleverna utveckla sina emotionella och sociala färdigheter. I samband med spel, lekar och gemensamma uppgifter ska eleverna lära sig förstå betydelsen av regler, avtal och förtroende och få öva sig att fatta beslut. Eleverna ska stödjas att röra sig självständigt i en allt större omgivning och i kollektivtrafik. Det är särskilt viktigt att koncentrera sig på cykelvätt och hur man värnar om sin egen och andras säkerhet i trafiken. Eleverna handleds att använda ändamålsenlig säkerhets- och skyddsutrustning och lära känna de centrala säkerhetssymbolerna. Tillsammans ska man diskutera betydelsen av att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet och lära sig hur man gör detta i praktiken. I skolan övar man sig i att agera i olika riskfyllda situationer.

I undervisningen granskas teknikens mångfald och betydelse. Eleverna söker information om den tekniska utvecklingen och hur den påverkat olika livsområden och miljöer. Eleverna ska handledas att använda teknik på ett ansvarsfullt och säkert sätt och undersöka etiska frågor som anknyter till användningen av teknik. Eleverna ska också få kunskap om hållbar konsumtion och reflekterar över vad måttfullhet, sparsamhet, ekonomisk planering och att dela med sig innebär i praktiken och få öva dessa principer i skolarbetet. De ska få handledning i att fungera som konsumenter och i att förhålla sig kritiskt till reklam och medier. Eleverna ska handledas att reflektera över sina val ur ett hållbarhetsperspektiv.

Synvinklarna i Sibbo – Vardagskompetens

I lärsituationerna används spel, lekar och kollaborativa arbetsmetoder. Eleverna deltar i skapandet av regler, avtal och gemensamma arbetsmetoder. I syfte att främja skolgemenskapens välbefinnande handleds eleverna att utveckla sina egna sociala och emotionella färdigheter genom att diskutera om respektfulla och toleranta verksamhetssätt som tar andra i beaktande.

Principerna för hållbar utveckling och dess praktiska betydelse för den egna miljön och de egna valen behandlas tillsammans med eleverna.

I undervisningen utnyttjas olika arbetsätt och lärmiljöer, varvid eleverna kan öva och utveckla sina färdigheter att fungera på ett tryggt sätt i olika situationer, lokaler och då de använder olika redskap.

Multilitteracitet (K4)

Eleverna ska lära sig tolka, producera och kritiskt granska alltmer varierande texter i olika sammanhang och miljöer. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella,

auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Basfärdigheterna och -teknikerna ska fördjupas såväl när det gäller att förstå och tolka som att producera dessa olika slag av texter. Eleverna ska lära sig skilja mellan fiktion och fakta, likaså mellan åsikt och fakta. Eleverna ska göras uppmärksamma på att texter har olika syften som i sin tur bestämmer vilka medel som används i texterna. Texter som innehåller siffror kan till exempel förmedla information, locka till köp eller påverka attityder.

Bild- och mediekunskapen utvecklas genom att undersöka olika slag av information och texter ur upphovsmannens och betraktarens perspektiv och utifrån sammanhanget och situationen. Eleverna ska uppmuntras att använda olika typer av källor, till exempel muntliga, audiovisuella, tryckta och elektroniska källor, söktjänster och bibliotekstjänster och samtidigt bedöma om informationen de hittat lämpar sig för ändamålet. Eleverna ska få handledning i att arbeta självständigt med olika medier för att lära sig uppfatta vilka betydelser och vilken verklighet medierna förmedlar. Förmågan att läsa kritiskt ska utvecklas i kulturella sammanhang som är relevanta för eleverna. Att berätta, avbilda, jämföra, referera och att använda audiovisuella hjälpmedel är lämpliga sätt att presentera information. Att aktivt läsa och producera olika slags texter både i skolan och på fritiden och att njuta av texterna, såväl i egenskap av den som tolkar som den som producerar texten, är viktigt för att utveckla multilitteracitet.

Synvinklarna i Sibbo – Multilitteracitet

I lärsituationerna utnyttjas mångsidiga informationskällor så att eleverna kan öva tolkning av olika texter, kritisk läsfärdighet och användning av referensuppgifter.

Eleverna uppmuntras att framföra, beskriva och berätta om fenomen som behandlas i undervisningen, både i traditionella lärmiljöer och multimediala miljöer som utnyttjar teknologi på olika sätt.

I lärsituationerna inom de olika läroämnena behandlas texter som är betydelsefulla för eleverna och intresserar dem och som hänför sig till närmiljön.

Digital kompetens (K5)

Digitala verktyg ska mångsidigt användas i olika läroämnena och i det övriga skolarbetet och det kollaborativa lärandet ska stärkas. Samtidigt ska eleverna ges möjligheter att söka, pröva och använda sådana arbetssätt och -redskap som bäst lämpar sig för deras lärande och arbete. Man ska tillsammans fundera över hur tekniken påverkar den egna vardagen och ta reda på hur tekniken kan användas på ett hållbart sätt.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att använda olika apparater, program och tjänster och att förstå enligt vilken logik de används och fungerar. De ska öva sig att producera flytande text och att behandla den med olika verktyg samt att skapa bild, ljud, videor och animationer. Eleverna ska uppmuntras att med hjälp av digitala verktyg förverkliga sina idéer självständigt och tillsammans med andra. I undervisningen ska eleverna få bekanta sig med programmering för att lära sig att tekniska funktioner beror på mänskliga lösningar. *Ansvarsfulla och trygga arbetssätt:* Eleverna ska lära sig ansvarsfull och trygg användning av digitala verktyg, nätetikett och de grundläggande principerna om upphovsrätt. De ska öva användningen av olika meddelandesystem och de sociala medietjänster som används i undervisningen. Eleverna ska få information och erfarenhet av hur bra arbetsställningar och lämpligt långa arbetspass påverkar hälsan. *Informationshantering samt undersökande och kreativa arbetssätt:* Eleverna ska öva sig att söka information i olika källor med hjälp av söktjänster. De ska lära sig att använda källorna för att producera egen

kunskap och öva sig att bedöma information kritiskt. Eleverna ska uppmuntras att hitta lämpliga sätt att uttrycka sig på och att använda digitala verktyg för att dokumentera och utvärdera arbetet och sina alster. *Kommunikation och nätverksbildning*: Eleverna ska lära sig att ta sin roll och redskapets karaktär i beaktande och att ta ansvar för sin kommunikation. De ska handledas att granska och bedöma hur man kan använda digitala verktyg för att påverka. Eleverna ska få erfarenheter av att använda digitala verktyg för att kommunicera med aktörer utanför skolan, även internationellt.

Synvinklarna i Sibbo – Digital kompetens

I alla skolor i Sibbo används kommunens gemensamma Digipass.

Eleverna handleds till att använda alla digitala verktyg och tjänster som används i Sibbo kommun.

I samtliga skolor följer man de mål för användning av informations- och kommunikationsteknik som fastställts i den nationella läroplanen.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Eleverna ska lära sig att arbeta metodiskt och långsiktigt och att i allt högre grad ta ansvar för sitt arbete. De ska uppmuntras att identifiera sina styrkor och att intressera sig för olika saker. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta resultatet av arbetet. I skolarbetet ska eleverna öva sig i att arbeta med mindre projektarbeten, att fungera i grupp och att samarbeta med aktörer utanför skolan. Gemensamt arbete ger eleverna möjlighet att lära sig ömsesidighet, att förhandla och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. Eleverna ska uppmuntras att i skolarbetet utnyttja färdigheter de lärt sig på fritiden och lära dem vidare till andra elever.

Skolarbetet ska ge eleverna möjligheter att få erfarenhet av arbete, olika yrken och av att göra något till förmån för andra. Det kan till exempel vara intern arbetspraktik i skolan, samarbetsprojekt med närbelägna företag och organisationer, fadderverksamhet, kamratmedling eller vänelevsverksamhet. Eleverna ska spurras att ta initiativ och vara företagsamma och att inse betydelsen av arbete och företagsamhet i livet och i samhället.

Synvinklarna i Sibbo – Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Undervisningssituationerna byggs kring projektarbete och eleverna handleds att arbeta i växlande lärmiljöer och med mångsidiga verktyg ensamma, i par och i olika grupper.

I lärsituationerna används olika funktionella metoder som stöder olika inlärningsmetoder, arbetssätt och grupparbete samt insikt i språk och kulturer.

I lärsituationerna uppmuntras eleverna att utveckla sina egna styrkor, språkfärdighet och att värdesätta produkterna av sitt eget och andras arbeten samt att arbeta mot gemensamma mål.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Undervisningen ska främja elevernas intresse för skolgemenskapen och samhällsfrågor. Man ska tillsammans med eleverna undersöka frågor och situationer som anknyter till hållbar utveckling, fred, jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter, i synnerhet barnets rättigheter. Man funderar och tränar olika sätt att själv bidra till en positiv förändring. Eleverna ska handledas att se mediernas påverkan i samhället och få öva sig att använda olika medier för att påverka.

Eleverna ska ges möjligheter att samarbeta, hantera konflikter och söka lösningar och att fatta beslut som gäller såväl den egna klassen och olika undervisningssituationer som hela skolans verksamhet. Att få positiv erfarenhet av att delta och påverka ökar känslan av samhörighet i skolan. Att uppleva jämlikhet, delaktighet och samhörighet skapar i sin tur förtroende. Eleverna ska uppmuntras att delta i elevkårsverksamhet, klubbverksamhet och exempelvis miljöverksamhet eller övriga aktiviteter som erbjuds i skolan och närmiljön, där de kan lära sig att påverka och småningom lära sig att ta ansvar. De ska vägledas att förstå vilken betydelse de egna valen och handlingarna samt den egna livsstilen har för en själv, men också för den närmaste omgivningen, samhället och naturen.

Synvinklarna i Sibbo – Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Eleverna påverkar och deltar i planeringen av sina egna studier (individuella lärtigar) samt klassens och skolans gemensamma ärenden t.ex. genom klassmöten och elevkårsverksamheten.
Eleverna övar att lösa konfliktsituationer t.ex. med verksamhet inom kamratmedling (Verso) eller andra metoder som används i skolan.
Man berättar för eleverna om rättigheter och skyldigheter som rör dem som elever och samhällsmedlemmar. Man berättar för eleverna om påföljderna av att bryta mot samhällets regler.

14.3 Läroämnena i årskurs 3–6

I dessa grunder för läroplanen föreskrivs för varje läroämne dess uppdrag och mål samt centralt innehåll som anknyter till målen. Dessutom föreskrivs särskilda aspekter gällande mål för lärmiljöer, arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av lärandet i ifrågavarande läroämne.

I läroämnesdelarna används förkortningar. Målen är förkortade M1, M2 osv. Innehåll som hör samman med målen är numrerade I1, I2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem. De olika kompetensområdena inom mångsidig kompetens är numrerade K1, K2 osv. och i läroämnenas måltabeller finns hänvisningar till dem.

14.3.1 Modersmål och litteratur

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individerna tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i

modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningsvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

I **årskurserna 3–6** har undervisningen som särskilt uppdrag att utveckla elevernas uttrycks och kommunikationsförmåga, läs- och skrivfärdigheter samt läs- och skrivstrategier och att vidga elevernas textvärld. Eleven ska handledas att på ett ändamålsenligt, tryggt och ansvarsfullt sätt ta del av allt mer mångsidiga kommunikationssituationer, även multimediala, samt att tolka, producera och analysera allt mer multimodala texter som en del av förmågan att lära sig. Samtidigt som eleven utvecklar sina språkliga färdigheter och reflekterar över betydelser i texter utökas kunskapen om språk, litteratur, medier och övrig kultur. Målet för undervisningen är att väcka elevens intresse och ge redskap för att göra språkliga iakttagelser, utveckla ett läsintresse och för att uttrycka sig på olika sätt. Undervisningen ska även erbjuda läs- och språkupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnena.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla

lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetsätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetsätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Bedömningen och responsen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentation av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.

Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbete, uttryckssätt och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. För att främja lärandet ska man i lärokurserna i modersmål och litteratur fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i lärokurserna i modersmål och litteratur genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i modersmål och litteratur. Eleven har uppnått målen i lärokursen i modersmål och litteratur för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i modersmål och litteratur och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i lärokursen i modersmål och litteratur och i vitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Svenska och litteratur

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetsätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokurser inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

I **årskurserna 3–6** är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lär sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 3–6

I1 Att kommunicera: I årskurs 3–6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

I2 Att tolka texter: Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.

Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).

Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.

Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.

Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttrycksätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Svenska och litteratur – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I 1 Att kommunicera			
M1 stödja eleven i att stärka sin förmåga att uttrycka sig och fungera i olika kommunikations-situationer	Eleven delar med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter. Eleven övar sig i olika kommunikationssituationer (samtal, föredrag, diskussion). Eleven tränar sig i att visa respekt och att uttrycka och motivera sina åsikter i olika situationer. Eleven tränar sig i att aktivt lyssna på andra.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och uttryck K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan beskriva ett händelseförlopp på ett sammanhängande sätt.
M2 handleda eleven i att utveckla sin kommunikationsförmåga genom att delta i olika kommunikationssituationer			Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och uppfatta det centrala innehållet i diskussionen.
M3 stödja eleven i att uttrycka sig verbalt och nonverbalt genom drama	Eleven får möjlighet att öva sig på rollspel och drama i olika kommunikationssituationer. Eleven upptäcker synonymer och nyanser. Eleven övar sig på att ge respons.	K1 K2 K4 Multilitteracitet K7	Eleven deltar i drama och leker med språket.
M4 handleda eleven att utveckla sina kommunikativa färdigheter och att få		K1 K2	Eleven kan ge respons på ett hänsynsfullt sätt.

förståelse för att människor kommunicerar på olika sätt, även multimedialt		K3 Vardagskompetens K4	
I 2 Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till flytande läsning, utveckla strategier för läsförståelse	Eleven bekantar sig med olika lässtrategier som hjälper läsförståelsen. Eleven övar sig i att läsa olika slags texter flytande som t.ex. olika slags skönlitteratur, fakta- och medietexter; texterna kan kombinera ord med bild.	K1 K4 K5 Digital kompetens	Eleven läser flytande olika slags texter.
M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet	Eleven övar sig i sin textanalytiska förmåga, diskuterar och reflekterar över texter, t.ex. i läsecirklar eller via läsdagböcker. Eleven övar sig i att reflektera, förklara, jämföra ord, synonymer, ordspråk och talesätt samt olika begrepp. Eleven övar sig i att se typiska drag i berättande och beskrivande texter. Eleven tolkar och laborerar med texter genom att använda sin språkliga kunskap som t.ex. språkliga strukturer och att klassificera ord enligt form och innehåll. Eleven uttrycker sig i bild, symboler och ljud samt kombinationer av dessa.	K1 K2 K4 K5	Eleven kan tolka en text. Eleven kan känna igen typiska drag i berättande och beskrivande texter.
M7 handleda eleven i att söka information och använda några olika slag av informationskällor	Eleven söker information från olika källor. Eleven använder det lokala biblioteket samt skolans bibliotek. Eleven känner till elementära informationssökningsmetoder. Eleven bekantar sig med källkritik samt upphovsrätt.	K1 K4 K5	Eleven kan plocka ut det väsentliga ur en faktatext. Eleven känner till olika informationssökningsmetoder.
M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barnlitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	Eleven läser böcker enligt egen nivå och eget val. Eleven lyssnar till barnlitteratur. Eleven bekantar sig med olika textgenrer. Eleven bekantar sig med begreppen; berättare och miljön, när de tolkar litteratur. Eleven övar sig i att göra bokpresentationer. Eleven övar sig i att förklara och jämföra innebörden i ord och begrepp.	K1 K4 K5	Eleven kan dela med sig av sina läsupplevelser muntligt, skriftligt och digitalt/multimodalt. Eleven känner till olika textgenrer.
I3 Att producera texter			
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar	Eleven producerar både fiktiva texter och faktatexter	K1 K2	Eleven kan uttrycka tankar och erfarenheter skriftligt.

och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter.	K4 K7	
M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande och enkla instruerande texter, även i multimediala lärmiljöer	Eleven undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker och styckeindelning i berättande och beskrivande texter. Eleven övar sig att skriva enkla instruerande texter.	K1 K4 K5 K7	Eleven känner till olika typer av texter. Eleven kan använda rubrik och styckeindelning i berättande texter.
M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	Eleven skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva digitalt. Eleven medvetandegörs om språkets uppbyggnad genom laborationer. Eleven undersöker språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler (lång och kort vokal, ng-ljudet, j-ljudet och tj-ljudet) och skiljetecken. Eleven övar rättskrivning. Eleven lär sig skilja mellan uttrycksätt i tal och skrift. Skriftspråkliga och talspråkliga uttrycksätt.	K1 K4 K5	Eleven känner till skillnaden mellan tal- och skriftspråk. Eleven kan använda grundläggande rättskrivningsregler. Eleven kan skriva med en läslig handstil. Eleven kan producera text digitalt.
M12 handleda eleven i att känna till textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter och känna till etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet	Eleven övar sig att planera och stegvis producera texter. Eleven anger sina källor samt bekantar sig med sekretess och normerna för upphovsrätt på internet.	K2 K4 K5	Eleven känner till nätetiketten. Eleven är bekant med textproduktionsprocesser.
I4 Att förstå språk, litteratur och kultur			
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter	Eleven bekantar sig och laborerar med språket, t.ex. synonymer och motsatsord. Eleven bekantar sig med ord som har olika betydelser. Eleven bekantar sig med talesätt. Eleven blir medveten om sin språkliga kompetens.	K1 K2 K4	Eleven kan använda ett varierande språk.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsoplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	Eleven diskuterar och reflekterar över teman och frågor som litteraturläsningen väcker. Eleven uppmuntras till att aktivt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa på fritiden.	K2 K4 K5	Eleven kan diskutera och reflektera över teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

Svenska och litteratur – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I 1 Att kommunicera			
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och deltar konstruktivt i olika kommunikationssituationer	Eleven övar sig i att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer. Eleven lär sig dela med sig av egna erfarenheter och åsikter.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och uttryck K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan dela med sig av egna erfarenheter och åsikter.
M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagaren	Eleven tränar sig i att ge respons. Eleven tränar sig i att aktivt lyssna på andra. Eleven övar sig i att observera sitt eget sätt att kommunicera. Eleven tränar sig i att visa respekt och att muntligt motivera sina åsikter.	K1 K2 K3 Vardagskompetens K7	Eleven kan uttrycka sina åsikter. Eleven kan lyssna på andra och visa respekt.
M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama	Eleven tränar sig i att använda retoriska verktyg. Eleven använder drama och roller som verktyg vid behandlandet av litteratur. Eleven får möjlighet att delta i och planera kulturproduktioner i skolan, även multimedialt.	K1 K2 K4 Multilitteracitet K7	Eleven kan uttrycka sig med hjälp av drama. Eleven kan delasina idéer och tankar i grupp och kan hålla en kort förberedd presentation.
M4 handleda eleven att utveckla sina kommunikativa färdigheter och att få förståelse för att människor kommunicerar på olika sätt, även multimedialt		K1 K2 K3 K4	Eleven kan ge respons på ett hänsynsfullt sätt.
I 2 Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att utvärdera sitt eget läsande	Eleven bekantar sig med lässtrategier som hjälper läsförståelsen. Eleven övar sig i att flytande läsa olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. Eleven observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet.	K1 K4 K5 Digital kompetens	Eleven läser flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild.
M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag bredda elevens ord- och begreppsfrörråd samt stödja tänkandet	Eleven bearbetar och jämför olika slags texter. Eleven drar egna slutsatser utgående från läst text. Eleven övar sig i att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer och olika begrepp. Eleven bekantar sig med ordspråk och talesätt.	K1 K2 K4 K5	Eleven kan tolka en text. Eleven kan identifiera typiska drag i beskrivande och berättande texter.

	Eleven övar sig att identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande och beskrivande texter, t.ex. i en läsecirkel. Eleven tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificera ord enligt form och innehåll.		
M7 handleda eleven i att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	Eleven söker information i olika källor och skaffar sig kunskaper genom att läsa. Eleven använder skolbiblioteket och kommunens bibliotekstjänster samt känner till elementära informationssökningsmetoder. Eleven bekantar sig med källkritik.	K1 K4 K5	Eleven kan plocka ut viktig fakta ur en faktatext. Eleven känner till olika informationssökningsmetoder. Eleven är bekant med begreppet källkritik.
M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barnlitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	Eleven läser och lyssnar till barnlitteratur enligt egen nivå och eget val. Eleven bekantar sig med olika textgenrer. Eleven övar sig att använda nya begrepp; berättare och miljö när hen tolkar skönlitteratur och gör bokpresentationer. Eleven övar sig att förklara och jämföra innebörden i ord och begrepp.	K1 K4 K5	Eleven kan dela med sig av sina läsupplevelser muntligt, skriftligt och digitalt/multimodalt. Eleven känner till olika textgenrer.
I3 Att producera texter			
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	Eleven producerar både fiktiva texter och faktatexter utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och utifrån andras texter, även multimodalt. Eleven reflekterar över sitt skrivande.	K1 K2 K4 K7	Eleven kan uttrycka tankar och erfarenheter skriftligt. Eleven kan reflektera över sitt skrivande.
M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande och enkla instruerande texter, även i multimediala lärmiljöer	Eleven undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande och beskrivande texter. Eleven övar sig att skriva enkla instruerande texter.	K1 K4 K5 K7	Eleven känner till olika typer av texter. Eleven kan använda rubrik och styckeindelning i berättande och beskrivande texter.
M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	Eleven skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva digitalt. Eleven medvetandegörs om språkets uppbyggnad genom olika övningar. Eleven undersöker tillsammans språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler (ljudstridiga ord,	K1 K4 K5	Eleven känner till skillnaden mellan tal- och skriftspråk. Eleven känner till skillnaden mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt.

	t.ex. o-å, e-ä, sj-ljud), skiljetecken och böjningsformer (tempus och komparation). Eleven bekantar sig med huvudsatser och bisatser. Eleven övar rättskrivning. Eleven lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga samt dialektala uttrycksätt. Eleven jämför språkliga element i svenska språket med andra språk som är bekanta för eleven.		Eleven kan använda grundläggande rättskrivningsregler. Eleven kan skriva med läslig handstil. Eleven kan producera texter digitalt.
M12 handleda eleven i att känna till text-produktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter och känna till etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet	Eleven övar sig att stegvis producera texter. Eleven anger sina källor samt bekantar sig med sekretess och normerna för upphovsrätt på internet.	K2 K4 K5	Eleven känner till nätetiketten. Eleven är bekant med textproduktionsprocesser.
I4 Att förstå språk, litteratur och kultur			
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter	Eleven undersöker språkets variation med handledning. Eleven funderar över olika betydelser i ord och texter. Eleven bekantar sig med ordspråk och talesätt. Eleven blir medveten om sin språkliga kompetens.	K1 K2 K4	Eleven kan använda ett varierande språk.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	Eleven diskuterar teman och frågor som litteraturläsningen väcker. Eleven uppmuntras till att aktivt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa på fritiden.	K2 K4 K5	Eleven kan diskutera och reflektera över teman och frågor som litteraturläsningen väcker.
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud	Eleven läser finländsk och svensk barnlitteratur inom några olika genrer. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen.	K2 K4 K7	Eleven känner till finländska och svenska barnboks författare. Eleven kan reflektera över sin egna språkliga och kulturell identitet.

Svenska och litteratur – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
----------------------------------	--------------------------	----------------------------	--------------------

I1 Att kommunicera			
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	Eleven övar sig att ta emot och ge konstruktiv respons. Eleven övar sig att delta som kommunikatör i olika kommunikationsmiljöer (debatt, samtal, argumentation, föredrag, diskussion, åhörare).	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och uttryck K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan uttrycka sina åsikter och tankar i välbekanta situationer.
M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp	Eleven övar sig i att kommunicera med respekt för andra.	K1 K2 K3 Vardagskompetens K7	Eleven kan beakta andra i en kommunikationssituation. Eleven kan uttrycka sina åsikter och visa respekt.
M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama	Eleven övar sig i att aktivt lyssna på andra samt att uttrycka och motivera sina åsikter och tankar. Eleven övar sig på att använda sina retoriska verktyg t.ex. att vara trovärdig. Eleven bearbetar litteratur och aktuella teman via drama. Eleven övar sig i att använda drama som kommunikationsverktyg.	K1 K2 K4 Multilitteracitet K7	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet. Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.
M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och förmågan att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala		K1 K2 K3 K4	
I2 Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	Eleven övar sig att flytande läsa olika slag av texter, och övar på olika lässtrategier för ökad läsförståelse. Eleven görs medveten om sin egen läsfärdighet och utvecklandet av den.	K1 K4 K5 Digital kompetens	Eleven läser olika slag av texter flytande och använder sig av grundläggande lässtrategier.
M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet	Eleven lär sig att bearbeta och analysera olika slag av texter. Eleven sammanfattar textinnehåll och återger centralt innehåll med egna ord. Eleven övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleven bekantar sig med typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande och instruerande texter. Eleven tolkar och	K1 K2 K4 K5	Eleven kan sammanfatta, bearbeta samt återge centralt innehåll i olika texter. Eleven kan ordklasserna (verb, substantiv, adjektiv, pronomen).

	laborerar med texter och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser: substantiv, adjektiv, verb och pronomen).		
M7 handleda eleven i att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	Eleven söker information i olika källor och skaffar sig kunskaper genom att läsa. Eleven använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster. Eleven övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet. Eleven gör källhänvisningar.	K1 K4 K5	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationsökning. Eleven kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet utifrån sin egen kunskapsnivå.
M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	Eleven utvärderar sin läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom texter hen läser. Eleven läser och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som hen själv är med och väljer. Eleven benämner och bekantar sig med olika textgenrer. Eleven övar sig att använda begrepp; berättare, motiv och tematik när den tolkar skönlitteratur och gör bokpresentationer. Eleven handleds i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp.	K1 K4 K5	Eleven känner i någon mån till barn -och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter. Eleven kan dela med sig av sina läserfarenheter även i multimediala miljöer.
I3 Att producera texter			
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	Eleven producerar både fiktiva texter och faktatexter utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och utifrån andras texter, även multimodalt. Eleven reflekterar över sitt skrivande och syftet med texten.	K1 K2 K4 K7	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.
M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande och enkla instruerande texter, även i multimediala lärmiljöer	Eleven undersöker språkliga drag och textupbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande och beskrivande texter. Eleven övar sig att skriva enkla instruerande och argumenterande texter.	K1 K4 K5 K7	Eleven kan producera olika typer av texter med en god struktur. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.
M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka	Eleven skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleven medvetandegörs om	K1 K4 K5	Eleven skall skriva flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver.

färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	språkets uppbyggnad genom övningar. Eleven undersöker tillsammans språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser och böjningsformer. Eleven undersöker huvudsatser och bisatser. Eleven lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttrycksätt.		Eleven kan skriva korrekta meningar. Eleven känner grundläggande rättstavning.
M12 handleda eleven i att känna till text-produktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter och känna till etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet	Eleven övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering (processskrivning). Eleven anger sina källor. Eleven rör sig säkert på internet och känner till normerna för upphovsrätt.	K2 K4 K5	Eleven kan producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra samt kan ge och ta emot respons. Eleven känner till principerna om hur man rör sig säkert på internet. Eleven kan ange källor.
I4 Att förstå språk, litteratur och kultur			
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer	Eleven undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. Eleven reflekterar över sin språkliga kompetens.	K1 K2 K4	Eleven kan göra iakttagelser om språket i texten.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsoplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	Eleven diskuterar, tolkar, reflekterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker. Eleven uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden.	K2 K4 K5	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om samt diskuterar och delar med sig av sina läsoplevelser.
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i drama av olika slag	Eleven läser inhemsk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom några olika genrer. Eleven bekantar sig med moderna kulturformer som berör barnens värld samt nordisk och grekisk mytologi och deras arv och kulturella inflytande idag. Eleven reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och	K2 K4 K7	Eleven har kunskap om sin egen och andra kulturer t.ex. Europa. Eleven kan reflektera över sin egen språkliga och kulturella identitet.

	muséer utnyttjas i undervisningen. Eleven undersöker sin språkliga och kulturella identitet.		
--	--	--	--

Svenska och litteratur – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I 1 Att kommunicera			
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikations-situationer	Eleven övar sig att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta emot och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer (debatt, samtal, argumentation, föredrag, diskussion, åhörare).	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens, växelverkan och uttryck K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan uttrycka sina åsikter och tankar i välbekanta kommunikations-situationer.
M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp	Eleven observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra.	K1 K2 K3 Vardagskompetens K7	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikations-situationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.
M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikations-situationer, även genom drama	Eleven övar sig att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och samt drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleven får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.	K1 K2 K4 Multilitteracitet K7	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussions-inlägg och deltar i dramaverksamhet.
M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och förmågan att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala		K1 K2 K3 K4	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.
I 2 Att tolka texter			
M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande	Eleven lär sig att tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. Eleven övar sig att flytande läsa olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter	K1 K4 K5 Digital kompetens	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

	som kombinerar ord och bild. Eleven observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet.		
M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag bredda elevens ord- och begreppsörråd samt stödja tänkandet	Eleven fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att arbeta med och jämföra många olika slags texter. Eleven sammanfattar textinnehåll och återger centralt innehåll med egna ord. Eleven övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk, talesätt och olika begrepp. Eleven lär sig att identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter, t.ex. genom läsecirklar. Eleven tolkar och laborerar med texter och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser: substantiv, adjektiv, verb och pronomen, räkneord och prepositioner).	K1 K2 K4 K5	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsörråd. Eleven kan ordklasserna (substantiv, adjektiv, pronomen, räkneord, verb och prepositioner)
M7 handleda eleven i att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	Eleven söker information i olika källor och skaffar sig kunskaper genom att läsa. Eleven använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster. Eleven bekantar sig med källkritik. Eleven övar sig att göra källhänvisningar.	K1 K4 K5	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.
M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsoplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer	Eleven utvärderar sin läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom texter hen läser. Eleven läser och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som hen själv är med och väljer. Eleven benämner och bekantar sig med olika textgenrer. Eleven övar sig att använda nya begrepp; berättare, motiv och tematik när den tolkar skönlitteratur och gör bokpresentationer - handleds i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp.	K1 K4 K5	Eleven känner i någon mån till barn -och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter även i multimediala miljöer.
I3 Att producera texter			

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	Eleven producerar både fiktiva texter och faktatexter utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och utifrån andras texter, även multimodalt. Eleven reflekterar över skrivandet idé och hur texters syften syns i de språkliga val som görs.	K1 K2 K4 K7	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.
M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande och enkla instruerande texter, även i multimediala lärmiljöer	Eleven undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande och beskrivande texter som hen själv producerar. Eleven undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse.	K1 K4 K5 K7	handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.
M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	Eleven skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleven utvecklar sin medvetenhet om språkets uppbyggnad genom övningar i språkanalys av de texter som han/hon själv skriver. Eleven undersöker tillsammans språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser och böjningsformer. Eleven lär sig skilja mellan skriftspråkliga, talspråkliga och dialektala uttryckssätt samt känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat, objekt, predikatsfyllnad) i en sats och att använda denna kunskap då han/hon producerar texter. Eleven jämför språkliga element i svenska språket med andra språk som är bekanta för eleven.	K1 K4 K5	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion. Eleven kan satsdelarna (subjekt, predikat, objekt, predikatsfyllnad)
M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att	Eleven övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering (processkrivning). Eleven övar sig att ge och ta emot respons både individuellt och	K2 K4 K5	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta

tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet	tillsammans med andra. Eleven anger sina källor samt känner till sekretess och normerna för upphovsrätt på internet.		emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.
I4 Att förstå språk, litteratur och kultur			
M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer	Eleven undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. Eleven undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Eleven använder sin språkliga kompetens.	K1 K2 K4	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek	Eleven diskuterar, tolkar, reflekterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker. Eleven bekantar sig med barn- och ungdomslitteraturens klassiker inom världslitteraturen. Eleven uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden.	K2 K4 K5	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om samt diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner	Eleven läser finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer. Eleven bekantar sig med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Eleven bekantar sig med moderna kulturformer som berör barnens värld samt nordisk och grekisk mytologi och deras arv och kulturella inflytande idag. Eleven reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleven planerar och medverkar i egna framträdanden.	K2 K4 K7	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i lärokursen svenska och litteratur

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att kommunicera							
M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer	I1	Eleven stärker sin förmåga att agera i olika kommunikationssituationer och stärker sin förmåga att uttrycka sin åsikt.	Förmåga att agera i kommunikationssituationer	Eleven kan agera i bekanta och informella kommunikationssituationer. Eleven kan uttrycka sina tankar genom att svara på frågor.	Eleven kan agera i vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan under handledning uttrycka sina tankar och åsikter.	Eleven kan agera i vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter samt ge några motiveringar till dem.	Eleven kan agera konstruktivt i många olika kommunikationssituationer. Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett för situationen lämpligt sätt.
M2 handleda eleven att i sin kommunikation lägga märke till de egna språkvalens betydelse och ta hänsyn till mottagarens behov vid kommunikation i grupp	I1	Eleven lär sig iaktta hur egna språkliga och kommunikativa val inverkar i gruppkommunikationssituationer och ta hänsyn till andra gruppmedlemmar.	Förmåga till gruppkommunikation	Eleven kan lyssna på andra och delta i diskussioner på ett sakligt sätt.	Eleven kan använda olika språkliga uttrycksätt när hen deltar i gruppdiskussioner. Eleven kan i någon mån anpassa sin kommunikation på ett för situationen lämpligt sätt.	Eleven kan, förutom att dra nytta av sina språkliga uttrycksätt, även använda sin röst, rikt sitt budskap och använda sin förmåga att ta kontakt i olika kommunikationssituationer i grupp. Eleven kan anpassa sin kommunikation enligt situationen och ta hänsyn till de andra deltagarna.	Eleven kan anpassa sina språkliga och kommunikativa uttrycksätt på ett för situationen ändamålsenligt sätt. Eleven kan agera konstruktivt i grupp och ta hänsyn till andras åsikter i diskussioner.
M3 handleda eleven att använda sin	I1	Eleven lär sig att uttrycka sig mångsidigt och kreativt i kommunikationss-	Förmåga att framträda	Eleven kan hålla ett kort och enkelt anförande kring ett för hen bekant	Eleven kan hålla ett kort förberett anförande kring ett för	Eleven kan hålla ett kort förberett anförande.	Eleven kan hålla ett förberett anförande.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
<p> kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama</p>		<p> situationer och framträdanden.</p>		<p> och konkret ämne med hjälp av stödfrågor.</p> <p> Eleven kan uttrycka sig förståeligt.</p>	<p> hen bekant ämne.</p> <p> Eleven uttrycker sig i någon mån både verbalt och icke-verbalt när hen framträder.</p>	<p> Eleven kan uttrycka sig verbalt och icke-verbalt när hen framträder.</p>	<p> Eleven kan på ett mångsidigt sätt uttrycka sig verbalt och icke-verbalt när hen framträder.</p>
<p> M4 sporra eleven att på ett positivt sätt stärka de egna kommunikativa färdigheterna samt viljan och förmågan att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala</p>	<p> I1</p>	<p> Eleven lär sig iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och utvecklingsområden.</p>	<p> Förmåga att utveckla kommunikativa färdigheter</p>	<p> Eleven kan identifiera någon av sina kommunikativa styrkor eller utvecklingsområden.</p>	<p> Eleven kan beskriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor eller utvecklingsområden.</p>	<p> Eleven kan beskriva styrkor och utvecklingsområden i sin egen kommunikation.</p> <p> Eleven kan ta emot och ge knapphändig respons.</p>	<p> Eleven kan utvärdera egna kommunikationsfärdigheter.</p> <p> Eleven kan ta till sig och dra nytta av respons samt ge mångsidig respons.</p>
<p>Att tolka texter</p>							
<p> M5 stödja eleven i att vidareutv</p>	<p> I2</p>	<p> Eleven utvecklar sin läsförmåga och lär sig att använda läsförståelsestrå</p>	<p> Förmåga att utveckla sin läsfärdighet</p>	<p> Eleven kan långsamt läsa texter som är språkligt och</p>	<p> Eleven kan rätt flytande läsa texter som är språkligt och</p>	<p> Eleven kan flytande läsa texter som är</p>	<p> Eleven kan flytande läsa olika slag av texter som är</p>

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
eckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera och utvärdera sitt eget läsande		tegrier samt att observera och utvärdera sin egen läsning.		<p>strukturmässigt enkla.</p> <p>Eleven kan under handledning använda någon enkel läsförståelsestrategi.</p> <p>Eleven kan nämna något område där hen kan utvecklas som läsare.</p>	<p>strukturmässigt enkla.</p> <p>Eleven kan använda någon enkel grundläggande läsförståelsestrategi.</p> <p>Eleven kan iaktta sin egen läsning och beskriva sig själv som läsare.</p>	<p>lämpliga för hans ålder.</p> <p>Eleven kan använda de vanligaste grundläggande läsförståelsestrategierna.</p> <p>Eleven kan iaktta och utvärdera sig själv som läsare.</p>	<p>lämpliga för hans ålder.</p> <p>Eleven kan använda grundläggande läsförståelsestrategier på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.</p>
M6 stödja eleven i att utveckla sin färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av många olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet	12	Eleven utvecklar sin färdighet att redogöra för, utvärdera och tolka texter av många olika slag och breddar sitt ord- och begreppsförråd.	Förmåga att redogöra för och förstå text	<p>Eleven kan med hjälp av stödfrågor återge något av innehållet i en text.</p> <p>Eleven kan identifiera ord och begrepp som är nya för hen i texter.</p> <p>Eleven kan under handledning identifiera några typiska drag för enkla textgenrer.</p>	<p>Eleven kan urskilja textens huvuddrag och under handledning nämna något syfte med texten.</p> <p>Eleven kan under handledning härleda betydelsen av nya ord och begrepp.</p> <p>Eleven kan under handledning göra iakttagelser kring några språkliga och visuella särdrag för berättande,</p>	<p>Eleven kan under handledning göra iakttagelser kring textens strukturer och deras betydelse och reflektera över textens syften.</p> <p>Eleven kan härleda betydelsen av nya ord och begrepp.</p> <p>Eleven kan under handledning beskriva de centrala språkliga, visuella och textuella dragen i vanliga typer</p>	Eleven kan göra iakttagelser kring textens strukturer och deras betydelse och reflektera över textens syften.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
					beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter.	av berättande, beskrivande, instruerande och ställningstagande texter.	
M7 handleda eleven i att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet	12	Eleven lär sig att söka information, använda mångsidiga informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet.	Färdigheter i informations sökning och källkritik	Eleven kan under handledning plocka ut enskild information ur givna källor.	Eleven kan använda olika textmiljöer som källa och under handledning söka information i dem. Eleven kan under handledning göra iakttagelser om källornas tillförlitlighet.	Eleven kan använda olika källor och söka information i dem. Eleven kan nämna några typiska drag för tillförlitliga källor.	Eleven kan på ett mångsidigt sätt använda olika källor.
M8 sporra eleven att utveckla sin litteraturkunskap och sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur, medie- och andra texter samt ge möjlighet till positiva läserfarenheter,	12	Eleven utvecklar sin litteraturkunskap och sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur, medie- och andra texter samt lär sig att dela med sig av sina läsupplevelser även i multimediala miljöer.	Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven kan under handledning återge intrigen i en enkel fiktiv text. Eleven kan med hjälp av stödfrågor berätta om sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.	Eleven kan beskriva dragen i fiktiva texter med hjälp av begreppen intrig och person. Eleven kan ytligt beskriva sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.	Eleven kan redogöra för fiktiva texter genom att använda begreppen intrig, person, berättare, plats och tid. Eleven kan beskriva sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser.	Eleven kan redogöra för fiktiva texter med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan mångsidigt beskriva sina läs-, lyssnar- och tittarupplevelser och reflektera över dem.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
släcka kunskaps törst samt möjliggöra läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer							
Att producera texter							
M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent	I3	Eleven lär sig uttrycka sina upplevelser, tankar och åsikter och stärker en positiv bild av sig själv som textproducent.	Förmåga att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter samt utveckla färdigheter som textproducent	Eleven kan med hjälp av modeller eller stödfrågor producera texter där hen uttrycker sina tankar, upplevelser eller åsikter. Eleven kan under handledning nämna något enskilt utvecklingsområde som textproducent.	Eleven kan under handledning producera texter, där hen uttrycker sina upplevelser, tankar och åsikter på ett begripligt sätt. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent och nämna någon styrka och något utvecklingsområde.	Eleven kan producera texter som förmedlar hans upplevelser, tankar och åsikter. Eleven kan redogöra för sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent.	Eleven kan mångsidigt och smidigt producera texter där hen uttrycker sina upplevelser, tankar och åsikter. Eleven kan på ett realistiskt sätt utvärdera sig själv som textproducent.
M10 uppmuntra och handleda eleven att verbalisera sina tankar	I3	Eleven lär sig producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter, även i	Förmåga att behärska textgenrer	Eleven kan med hjälp av modeller eller stödfrågor producera enkla berättande texter om ett	Eleven kan under handledning producera berättande, beskrivande, instruerande texter samt använda några	Eleven kan under handledning använda uttrycksätt som är typiska för berättande, beskrivande,	Eleven kan använda ändamålsenliga uttrycksätt som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla ställningstagande texter, även i multimediala miljöer		multimediala miljöer.		för hen bekant ämne.	uttryckssätt som är typiska för dem.	instruerande och enkla ställningstagande texter.	och enkla ställningstagande texter.
M11 handleda eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket	I3	Eleven utvecklar sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärker färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket.	Förmåga att utveckla skrivfärdigheten och behärska skriftspråket	Eleven kan skriva korta begripliga och sammanhängande texter för hand och med hjälp av digitala verktyg. Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt slumpmässigt använda skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn. Uttryckssättet har tydliga talspråkliga drag.	Eleven kan skriva texter relativt smidigt både för hand och med hjälp av digitala verktyg. Eleven kan under handledning rubricera sin text samt formulera meningar och använda några olika satsstrukturer samt följa några av standardspråkets skriftspråksnormer.	Eleven kan skriva texter smidigt för hand och med hjälp av digitala verktyg. Eleven kan under handledning rubricera och dela in sin text i stycken samt behärskar det centrala av standardspråkets skriftspråksnormer.	Eleven kan skriva smidigt och tydligt för hand samt producera text med hjälp av digitala verktyg. Eleven kan rubricera och dela in sin text i stycken på ett ändamålsenligt sätt samt behärskar standardspråkets skriftspråksnormer.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att producera text tillsammans, ta emot och ge konstruktiv respons, vägleda eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer	I3	Eleven utvecklar sina textproduktionsprocesser och sin förmåga att producera text tillsammans, utvärdera sina egna och andras texter och ta emot respons på sina egna texter samt lär sig att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer.	Förmåga att behärska textproduktionsprocessen och att kommunicera på ett etiskt sätt	Eleven kan planera och producera text med hjälp av modeller eller stödfrågor. Eleven kan göra några ytliga iakttagelser om sin egen text.	Eleven kan under handledning planera och producera text individuellt och i grupp. Eleven kan under handledning göra iakttagelser om sin egen text. Hen kan ge knapphändig respons på andras texter. Eleven kan mekaniskt använda källor. Eleven kan under handledning följa upphovsrättsliga normer.	Eleven kan under handledning redigera sin text på basis av respons. Eleven kan utvärdera sina egna texter och ge och ta emot respons på texter. Eleven kan under handledning använda källor. Eleven följer upphovsrättsliga normer.	Eleven kan redigera struktur och språk i sin text. Eleven kan utvärdera sina egna texter och ta emot respons samt ge konstruktiv respons på andras texter. Eleven kan använda källor på ett ändamålsenligt sätt.
Att förstå språk, litteratur och kultur							

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M13 handleda eleven att stärka sin språkliga medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka och observera språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer och hjälpa eleven att förstå betydelsen av språkliga val	I4	Eleven lär sig att stärka sin språkliga medvetenhet, undersöka och observera språket och dess olika varianter samt använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer samt lär sig förstå betydelsen av språkliga val.	Utveckla förmågan att observera språk	Eleven kan göra slumpmässiga iakttagelser om några språkliga situationer. Eleven kan nämna några drag och strukturer i språk och text.	Eleven kan göra iakttagelser om olika språkliga situationer. Eleven kan nämna flera drag och strukturer i språk och text.	Eleven kan göra iakttagelser kring följderna av språkliga val i olika situationer. Eleven kan med hjälp av lämpliga begrepp beskriva drag och strukturer i språk och text som producerats i olika situationer.	Eleven kan mångsidigt reflektera kring följderna av språkliga val i förhållande till situationen och syftet med den. Eleven kan med hjälp av lämpliga begrepp mångsidigt beskriva språkliga och textuella drag och strukturer som producerats i olika situationer.
M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och	I4	Eleven vidgar sin textvärld och läser litteratur som är riktad till barn och unga samt lär sig att använda bibliotek.	Litteraturkunskap och en vidgad textvärld	Eleven har läst något kort skönlitterärt verk och faktabok som är lämplig för hans ålder.	Eleven har läst en del av de skönlitterära eller facklitterära verk man kommit överens om. Eleven håller sig till	Eleven har läst de skönlitterära och facklitterära verk man kommit överens om. Eleven kan välja olika	Eleven kan välja texter att läsa som är nya för hen. Eleven kan använda bibliotekstjänster mångsidigt.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek					välbekanta textgenrer. Eleven kan använda bibliotekstjänster under handledning.	texter att läsa som är lämpliga för hans ålder. Eleven kan använda bibliotekstjänster självständigt.	
M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och	I4	Eleven utvecklar sin(a) språklig(a) och kulturella identitet(er) och lär sig att värdesätta olika kulturer och språk samt lär sig att använda medier och kulturutbud.	Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet	Eleven kan under handledning nämna några likheter och skillnader i språk och kultur. Eleven kan nämna några språk som talas i de nordiska länderna. Eleven kan berätta om sin egen användning av medier och kulturtjänster.	Eleven kan nämna flera likheter och skillnader i språk och kultur. Eleven kan nämna flera språk som talas i de nordiska länderna och hör skillnaden mellan några av dem. Eleven kan beskriva medie- och kulturutbud som intresserar hen själv.	Eleven kan under handledning jämföra likheter och skillnader i språk och kultur. Eleven kan identifiera språk som talas i de nordiska länderna. Eleven kan beskriva mediernas och kulturens roll i den egna vardagen.	Eleven kan reflektera kring likheter och skillnader i språk och kultur. Eleven kan jämföra likheter och skillnader i de nordiska grannspråken. Eleven kan reflektera över medie- och kulturutbudets betydelse mer omfattande än enbart utgående från sin egen erfarenhet.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömning	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner							

14.3.2 Det andra inhemska språket

Språkpedagogik och språkutveckling

Den språkliga utvecklingen startar vid födseln och fortsätter livet ut. Individen tillägnar sig sin kompetens i flera språk i hemmet, i skolan och under fritiden. Den språkliga kompetensen består av kompetens i modersmålen, i andra språk och i olika dialektala varianter, på olika nivåer. Utgångspunkten för skolans språkundervisning är att språket används i olika situationer och sammanhang. Språkundervisningen ska stärka elevernas språkliga medvetenhet och stödja språkbruk på olika språk parallellt. Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kompetens i multilitteracitet. Eleverna ska lära sig att analysera texter och kommunikationsformer på olika språk och använda språkvetenskapliga begrepp vid tolkning av texter och använda sig av olika sätt att lära sig språk. De ska också uppmuntras att lära sig språk på flera olika sätt och att använda sin kompetens i olika språk som stöd för allt lärande i alla läroämnen. Eleverna ska få handledning i att läsa texter på lämplig nivå på olika språk och att i sina studier söka information och kunskap på olika språk.

Eleverna ska vägledas att se och förstå sin egen och andras mångfasetterade språkliga och kulturella identitet. Även betydelsen av minoritetsspråken och de utrotningshotade språken ska behandlas i undervisningen och den ska stödja elevens flerspråkighet genom att inkludera elevens alla språk, även de som används på fritiden. Undervisningen ska stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk, även på grundläggande nivå. Utgångspunkten för all språkpedagogisk verksamhet är att flera olika läroämnen samarbetar.

Lärokurser i det andra inhemska språket och främmande språk

Elevernas studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (finska eller svenska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i finska och svenska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier.

För läroämnet det andra inhemska språket har det inom dessa grunder fastställts sex lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i finska och svenska och i modersmålsinriktad finska och svenska samt medellång lärokurs (B1-lärokurs) i finska och svenska.

I läroämnet främmande språk har det fastställts sju olika lärokurser: lång lärokurs (A-lärokurs) i engelska, i annat främmande språk och i samiska, medellång lärokurs (B1-lärokurs) i främmande språk samt kort lärokurs (B2-lärokurs) i främmande språk, samiska och latin.

Beskrivningar av lärokursen i främmande språk kan tillämpas på alla språk som inte har språkspecifik lärokursbeskrivning. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbeta språkspecifika tillämpningar. För engelska språket utarbetas endast A-lärokurs. Vid behov kan man lokalt utarbeta en lärokursbeskrivning för engelska som B1- eller B2-språk genom att använda lärokurserna B1 och B2 för främmande språk som modell. Den kunskapsnivå för växande språkkunskap som fastställs i grunderna lämpar sig för europeiska språk som använder ett skriftsystem som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar.

Det andra inhemska språket - finska

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, A-lärokurs i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Årsvekotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant som möjligt för eleverna. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med

flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Mål språket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevernas lärande och kunnande i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. För att studierna ska framskrida är det centralt att eleven genomför självvärdering och kamratrespons. Mångsidig bedömning ger de elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sitt kunnande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i A-lärokursen i finska genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i finska. Eleven har uppnått målen i A-lärokursen i finska för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i A-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i A-lärokursen i finska och i vitsordet som ska bildas.

I bedömningen ska man ta i beaktande alla mål i läroämnet. Bedömningen av förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter, ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i åk 3–6

Eleverna i de svenska skolorna i Sibbo inleder sina studier i finska som ett A1-språk i årskurs 1. Undervisningen i årskurs 1–6 bygger på elevernas kunskaper och intressen och på den modersmålsinriktade lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.

A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i	Eleven blir bekant med finska seder och traditioner. Eleven bekantar sig med talad och	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven känner till finska traditioner och seder.

omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	skrivna finska bl.a. med sagor och filmer. Eleven får kunskaper om vilken betydelse nationalspråket har för Finland. Eleven bekantar sig med Sibbos tvåspråkighet och dess betydelse. Eleven får besöka en finsk omgivning eller göra ett studiebesök till en finsk skola.		Eleven känner till finska traditioner.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	Man diskuterar och bekantar sig med de språkliga och kulturella aspekterna i Finland. Eleven övar uttrycka sig i olika kommunikationssituationer. Eleven känner till vad en, två eller flerspråkighet betyder.	K2	Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	Eleven bekantar sig med skrivna finska.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	Eleverna uppmuntras att dokumentera var finska syns i deras omgivning och i vilka sammanhang. (t.ex. med kamera).	K4 K5 Digital kompetens	Eleven identifierad finskan i sin omgivning.
I2 Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	Eleven får pröva på olika sätt att lära sig språk; texter, spel, lyssna och tala. Eleven bli bekant med målen. Eleven prövar på olika studieteknik och arbetssätt att lära sig.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter och utvärderingsprocesser. Eleven reflekterat över sin läroprocess och sätt att lära sig.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	Eleven lär sig nya ord, också i samarbete med andra. Elevens egna intressen beaktas. Eleven prövar på digitala läromedel.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Elevens ordförråd har ökat och hen kan använda sig av korta vardagliga meningar och föra små diskussioner om ämnen som intresserar hen.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	Eleven övar sig att lyssna, skriva och tala finska på olika sätt och berätta om sin vardag på finska. Elevens egna intressen och aktuella händelser beaktas.	K2 K4 K5 K7	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	Eleven lär sig finska lekar, sång och spelar spel på finska med sina klasskamrater. Eleven övar att använda finska i olika kommunikationssituationer.	K2 K4	Eleven förstår korta finska texter och kan berätta om olika händelser på finska. Eleven kan använda finskans vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraser. Eleven behärskar det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	Eleven blir bekant med strukturer och ökar på sitt ordförråd och uttal tex med hjälp av berättelser och sagor och skådespel. Eleven övar på finska uttal. Eleven övar sig på klocka, veckodagar och räkneord. Eleven lär sig härleda ords betydelse ur en kontext. Eleven övar på uttal, betoningar av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.	K2 K4	
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga skriftliga texter		K4	
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll		K3 Vardagskompetens K4 K5 K7	

A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	Eleven blir bekant med finska seder och traditioner. Eleven bekantar sig med talad och skriven finska bl.a. med sagor och filmer. Eleven får kunskaper om vilken betydelse nationalspråket har för Finland.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven känner till finska traditioner och seder. Eleven kan berätta varför det finns två nationalspråk i Finland. Eleven känner till finska traditioner.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	Man diskuterar och bekantar sig med de språkliga och kulturella aspekterna i Finland. Eleven övar uttrycka sig i olika kommunikationssituationer. Eleven känner till vad en, två eller flerspråkighet betyder.	K2	Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	Eleven bekantar sig med skriven finska. Eleven läser korta sagor på finska.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	Eleverna uppmuntras att dokumentera var finska syns i deras omgivning och i vilka	K4 K5 Digital kompetens	Eleven identifierad finskan i sin omgivning.

	<p>sammanhang. (t.ex. med kamera).</p>		
<p>I2 Färdigheter för språkstudier</p>			
<p>M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra</p>	<p>Eleven får pröva på olika sätt att lära sig språk; texter, spel, lyssna och tala. Eleven bli bekant med målen. Eleven prövar på olika studieteknik och arbetssätt att lära sig.</p>	<p>K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</p>	<p>Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter och utvärderingsprocesser. Eleven reflekterat över sin lärprocess och sätt att lära sig.</p>
<p>M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en</p>	<p>Eleven lär sig nya ord, också i samarbete med andra. Elevens egna intressen beaktas. Eleven prövar på digitala läromedel.</p>	<p>K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</p>	<p>Elevens ordförråd har ökat och hen kan använda sig av korta vardagliga meningar och föra små diskussioner om ämnen som intresserar hen.</p>
<p>I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera</p>			
<p>M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation</p>	<p>Eleven övar sig att lyssna, skriva och tala finska på olika sätt och berätta om sin vardag på finska. Elevens egna intressen och aktuella händelser beaktas.</p>	<p>K2 K4 K5 K7</p>	<p>Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.</p>
<p>M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier</p>	<p>Eleven lär sig finska lekar, sång och spelar spel på finska med sina klasskamrater. Eleven övar att använda finska i olika kommunikationssituationer.</p>	<p>K2 K4</p>	<p>Eleven förstår korta finska texter och kan berätta om olika händelser på finska. Eleven kan använda</p>
<p>M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk</p>	<p>Eleven blir bekant med strukturer och ökar på sitt ordförråd och uttal tex med hjälp av berättelser och sagor och skådespel. Eleven övar på finska uttal. Eleven lär sig härleda ords betydelse ur en kontext.</p>	<p>K2 K4</p>	<p>finskans vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraser. Eleven behärskar det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.</p>
<p>M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga skriftliga texter</p>		<p>K4</p>	
<p>M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll</p>		<p>K3 Vardagskompetens K4 K5 K7</p>	

A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	Eleven blir bekant med finska seder och traditioner. Eleven bekantar sig med talad och skriven finska bl.a. med sagor och filmer. Eleven får kunskaper om vilken betydelse nationalspråket har för Finland.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven känner till finska traditioner och seder. Eleven känner till finska traditioner.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	Man diskuterar och bekantar sig med de språkliga och kulturella aspekterna i Finland. Eleven övar uttrycka sig i olika kommunikationssituationer. Eleven känner till vad en, två eller flerspråkighet betyder.	K2	Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	Eleven blir bekant med de språkliga skillnaderna i finskan och svenskan i skrift, som textdiftonger och dubbelteckning. Eleven bekantar sig med skriven finska.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	Eleverna uppmuntras att dokumentera var finska syns i deras omgivning och i vilka sammanhang. (t.ex. med kamera). Eleven övar sig i att ge och ta respons. Eleven bekantar sig med olika slags skriven finska. Eleven lär sig hitta finskspråkigt material på nätet.	K4 K5 Digital kompetens	Eleven identifierad finskan i sin omgivning och hittar finskspråkigt material.
I2 Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	Eleven får pröva på olika sätt att lära sig språk; texter, spel, lyssna och tala; t.ex. gör en muntlig kort presentation om en bok hen läst. Eleven bli bekant med målen. Eleven prövar på olika studieteknik och arbetssätt att lära sig.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter och utvärderingsprocesser. Eleven reflekterat över sin läroprocess och sätt att lära sig.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med	Eleven lär sig nya ord, också i samarbete med andra. Elevens egna intressen beaktas. Eleven prövar på digitala läromedel.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven för små diskussioner om ämnen som intresserar hen.

hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en			
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	Eleven övar sig att lyssna, skriva och tala finska på olika sätt och berätta om sin vardag på finska. elevens egna intressen och aktuella händelser beaktas. Eleven gör ett tema-arbete på finska och lär sig nya ord på finska i andra läroämnen eller finskan inkluderas i ett mångvetenskapligt projekt.	K2 K4 K5 K7	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	Eleven lär sig finska lekar, sång och spelar spel på finska med sina klasskamrater. Eleven gör små muntliga anföranden. Eleven övar att använda finska i olika kommunikationssituationer.	K2 K4	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikationen på finska. Eleven förstår korta finska texter och kan berätta om olika händelser på finska. Eleven kan använda finskans vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraser. Eleven behärskar det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	Eleven blir bekant med strukturer och ökar på sitt ordförråd och uttal tex med hjälp av berättelser och sagor och skådespel. Eleven övar på finska uttal. Eleven övar sig på objektsregler. Eleven lär sig härleda ords betydelse ur en kontext. Eleven lär sig språkets struktur som imperfekt, objekt, lokalkasus med hjälp av olika texter.	K2 K4	
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga skriftliga texter		K4	
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll		K3 Vardagskompetens K4 K5 K7	

A1- språk - finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse	Eleven blir bekant med finska seder och traditioner. Eleven bekantar sig med talad och skriven finska bl.a. med sagor	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven känner till finska traditioner och seder. Eleven känner till finska traditioner.

för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	och filmer. Eleven får kunskaper om vilken betydelse nationalspråket har för Finland.		
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	Man diskuterar och bekantar sig med de språkliga och kulturella aspekterna i Finland. Eleven övar uttrycka sig i olika kommunikationssituationer. Eleven känner till vad en, två eller flerspråkighet betyder.	K2	Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet	Eleven bekantar sig med skriven finska. Eleven blir bekant med de språkliga skillnaderna i finskan och svenskan i skrift, som textdiftonger och dubbelteckning.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	Eleverna uppmuntras att dokumentera var finska syns i deras omgivning och i vilka sammanhang. (t.ex. med kamera). Eleven övar sig i att ge och ta respons. Eleven bekantar sig med olika slags skriven finska. Eleven lär sig hitta finskspråkigt material på nätet	K4 K5 Digital kompetens	Eleven identifierad finskan i sin omgivning och hittar finskspråkigt material.
I2 Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	Eleven får pröva på olika sätt att lära sig språk; texter, spel, lyssna och tala. Eleven bli bekant med målen. Eleven prövar på olika studieteknik och arbetssätt att lära sig.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter och utvärderingsprocesser. Eleven reflekterat över sin lärprocess och sätt att lära sig.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	Eleven lär sig nya ord, också i samarbete med andra. Elevens egna intressen beaktas. Eleven prövar på digitala läromedel.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven för små diskussioner om ämnen som intresserar hen.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	Eleven övar sig att lyssna, skriva och tala finska på olika sätt och berätta om sin vardag på finska. Elevens egna intressen och aktuella händelser beaktas.	K2 K4 K5 K7	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	Eleven lär sig finska lekar, sång och spelar spel på finska med sina klasskamrater. Eleven övar att använda finska i olika kommunikationssituationer.	K2 K4	Eleven förstår korta finska texter och kan berätta om olika händelser på finska. Eleven kan använda finskans vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraser. Eleven behärskar det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	Eleven blir bekant med strukturer och ökar på sitt ordförråd och uttal tex med hjälp av berättelser och sagor och skådespel. Eleven övar på finska uttal. Eleven lär sig härleda ords betydelse ur en kontext.	K2 K4	
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga skriftliga texter		K4	
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll		K3 Vardagskompetens K4 K5 K7	

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i A-läro kursen i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk	I1	Eleven lär sig att känna igen finskan och olika språk och kulturer i sin närmiljö. Eleven lär sig att förstå svenskans och finskans ställning som	Förmåga att bilda sig en uppfattning om den språkliga och kulturella mångfalden i närmiljön samt om finskans ställning och	Eleven kan nämna några språk som används i hans närmiljö och vilka nationalspråken i Finland är. Eleven kan nämna enskilda kulturella drag i finskan.	Eleven kan berätta vilka språk som används i hans närmiljö samt om finskans betydelse i hans närmiljö. Eleven kan ge några exempel på kulturella drag i finskan. Eleven kan berätta om finskans	Eleven kan berätta om den språkliga mångfalden i närmiljön samt om bakgrunden till varför man talar svenska och finska i Finland. Eleven kan berätta om kulturella drag i finskan. Eleven kan berätta om finskans	Eleven kan beskriva den språkliga mångfalden i hans närmiljö. Eleven kan jämföra de kulturella dragen i finska med andra språk. Eleven kan jämföra finskans ställning i Finland i

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
		nationalspråk.	betydelse		ställning som nationalspråk.	ställning som nationalspråk.	relation till andra språk.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt	I1	Eleven lär sig att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Eleven lär sig att bemöta människor fördomsfritt.		<i>Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självvärderingen reflektera över sina egna erfarenheter.</i>			
M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla nyfikenhet för språket och språklig förmåga	I1	Eleven lär sig att känna igen likheter och olikheter mellan finska och andra språk. Eleven lär sig att utveckla sin språkliga förmåga i finska.	Språklig förmåga	Eleven kan nämna någon likhet och olikhet mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.	Eleven kan ge exempel på likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan.	Eleven kan berätta om likheterna och olikheterna mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan nämna några lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska.	Eleven kan jämföra och dra nytta av likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan använda lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material	I1	Eleven lär sig att hitta och välja finskspråkigt material som är	Förmåga att hitta finskspråkigt material	Eleven kan ge ett exempel på något för hen själv lämpligt	Eleven kan ge exempel på finskspråkigt material som är intressant för hen själv	Eleven kan berätta om finskspråkiga material som är lämpliga och	Eleven kan jämföra finskspråkiga material som är intressanta

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
		lämpligt och intressant för hen själv.		finskspråkigt material.		intressanta för hen själv.	och lämpliga för hen själv.
Färdigheter för språkstudier							
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	12	Eleven lär sig att berätta om mål för sina studier i finska. Eleven lär sig att samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.	Förmåga att berätta om mål för sina studier i finska, att samarbeta och fungera i grupp.	Eleven kan nämna något enskilt mål för sina studier i finska. Eleven kan stundvis samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.	Eleven kan ge några exempel på mål för sina studier i finska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.	Eleven kan berätta om mål för sina studier i finska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.	Eleven kan berätta om målen för sina studier i finska och berätta hur hen arbetar för att nå sina mål. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett mångsidigt sätt och som motiverar till att lära sig tillsammans.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst	12	Eleven lär sig att ta ansvar för sina studier i finska. Eleven lär sig att använda olika sätt, även digitala, för att utveckla sina	Förmåga att ta ansvar för sina studier i finska samt hitta lämpliga sätt att lära sig språk.	Eleven kan under handledning i någon mån ta ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig	Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda några olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som	Eleven kan ta relativt stort ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda många olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.	Eleven kan ta stort ansvar för sina studier i finska. Eleven kan mångsidigt utnyttja olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
passar var och en		kunskaper i finska samt för sina språkstudier. Eleven lär sig att modigt använda sina språkfärdigheter.		finska och andra språk.	främjar det egna lärandet.		främjar det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får öva muntlig och skriftlig kommunikation	13	Eleven lär sig att kommunicera muntligt och skriftligt i olika situationer	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	13	Eleven lär sig att använda kommunikationsstrategier	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från	Eleven deltar i kommunikationen men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Eleven måste ganska ofta besamtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikationen. Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
				<p>kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper.</p> <p>Eleven kan uttrycka om hen har förstått.</p>	<p>eller liknande minimal respons.</p> <p>Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.</p>	<p>samtalspartners uttryck i sin egen kommunikation .</p>	<p>Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).</p>
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	13	Eleven lär sig att kommunicera på ett för språket och kulturen artigt sätt	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	<p>Eleven klarar av korta sociala situationer.</p> <p>Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.</p>	<p>Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer.</p> <p>Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Eleven lär sig att förstå budskapet i muntliga och skriftliga texter	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt och att använda ett lämpligt	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck. Eleven uttalar några inövade	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
vid strukturer som är relevanta för textens innehåll		uttrycksförråd. Eleven lär sig uttala förståeligt.		uttryck begripligt. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.	inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar in-övade uttryck begripligt.	Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Finska, modersmålsinriktad A-lärokurs i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Den modersmålsinriktade lärokursen undervisas som A1-språk eller som A2-språk. Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i modersmålsinriktad finska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk

och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. För att studierna ska framskrida är det centralt att eleven genomför självvärdering och kamratrespons. Mångsidig bedömning ger de elever som har

inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sitt kunnande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Eleven har uppnått målen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i vitsordet som ska bildas.

I bedömningen ska man ta i beaktande alla mål i läroämnet. Bedömningen av förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter, ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6

I Sibbo läser de tvåspråkiga eleverna den modersmålsinriktade lärokursen i finska som inleds i årskurs 1. De tvåspråkiga eleverna ges möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Elevernas kunnande beaktas i undervisningen och eleverna uppmuntras att använda det finska språket i olika sammanhang. Finskan kan även integreras i andra läroämnen eller i samband med mångvetenskapliga områden eller andra projekt som görs i skolan.

A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	Man bekantar sig med de olika traditioner som eleverna redan känner till med hjälp av berättelser. Man jämför de olika traditionerna och seder samt sätt att fira (sång, lek, mat).	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven känner till de främsta finska traditioner och kan berätta om dem.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att	Eleverna gör grupparbeten utgående från egna intressen och övar på respektfullt bemötande. Eleverna känner till olika tilltal och språkliga nyanser i olika kommunikationssituationer.	K2	Eleven lär sig att reflektera över sitt språkbruk i olika situationer.

bemöta människor fördomsfritt			
M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund	Man bekantar sig med skillnaden mellan tal- och skriftspråk och hurdant språk som används i olika situationer (fritid, hemma, med kompisar, i skolan m.m.) Man lär sig skillnader i finska och svenska samt likheter i språken.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven blir medveten om skillnaden mellan skrift- och talspråk.
I2 Färdigheter och språkstudier			
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	Eleven känner till målen för undervisningen. Eleven lär sig att arbeta i olika grupper och planera sitt arbete.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	Eleven lär sig att ställa mål. I olika inläringssituationer övar man att både ge och ta respons. Eleven lär sig nya ord och kan diskutera om olika teman.	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven deltar i utvärderingen och ställer mål för sitt lärande. Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande. Eleven har lärt sig nya ord.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	Eleven deltar i diskussioner om olika teman och lär sig nya ord utgående från elevernas egna intresseområden och teman. Eleverna samlar på ord de inte riktigt känner till och söker efter deras betydelse. Finskan integreras i ett annat läroämne eller i samband för mångvetenskapligt tema eller projekt.	K2 K4	Eleven kan berätta om sina forskningar kring ett tema och lyssna på andras berättelser. Elevens ordförråd ökar. Eleven kan uttrycka sina åsikter och lyssna på andra. Eleven känner till synonymer.
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikations-situationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	Elevens språk och ordförråd berikas med hjälp av böcker, sagor, lekar, ramsor och digitala spel och diskussioner kring olika teman. Eleven lär sig olika slags finska via, dikter, berättelser, tidningar, drama, lek och sång.	K2 K4	Eleven kan hålla korta anföranden. Eleven kan lyssna på andra och ställa frågor kring olika teman.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på	Eleven blir medveten om vårdat språkbruk. Klassen samlar på olika uttryck på finska som används i olika	K2	Eleven kan anpassa sitt språkbruk enligt situationer. Eleven kan reflektera om finska språkets användning i

svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation	Sammanhang. Eleven får delta i ett finskt kulturprogram (t.ex. teater eller konsert) eller besöka en finsk klass.		olika kommunikationssituationer.
M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk	Ordförrådet ökas med hjälp av läsning, att lyssna och via digitala tjänster. Eleven lär sig finska integrerat i andra läroämnen eller i ett projekt som anknyter till ett aktuellt tema eller till elevernas intresseområden. Eleven identifierar skillnader i talat och skrivet språk.	K4	Eleven kan återberätta vad hen läst eller lyssnat. Eleven kan läsa korta finska texter. Eleven har förståelse för skillnader för skrivet och talat språk. Eleven lär sig att identifiera nyckelord i texter.
M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter	Eleven lär sig om versaler, meningsbyggnad, skiljetecken, diftonger, rättstavning och dubbelteckning. Eleven övar på samman- och särskrivning. Eleven kan producera olika slags texter. Eleven lär sig idiom och fraser.	K4	Eleven kan skriva hela meningar och sammanhängande texter kring teman som intresserar hen. Eleven kan använda verb och imperfekt. Eleven är bekant med olika slags texter. Eleven kan i införande och diskussioner använda sig av ett mer omfattande ordförråd och tex. finska fraser.

A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	Man bekantar sig med de olika traditioner som eleverna redan känner till med hjälp av berättelser. Man jämför de olika traditionerna och seder samt sätt att fira (sång, lek, mat).	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven känner till de främsta finska traditioner och kan berätta om dem.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt	Eleverna gör grupparbeten utgående från egna intressen och övar på respektfullt bemötande. Eleverna känner till olika tilltal och språkliga nyanser i olika kommunikationssituationer.	K2	Eleven lär sig att reflektera över sitt språkbruk i olika situationer.
M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och	Man bekantar sig med skillnaden mellan tal- och skriftspråk och hurdant språk	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven blir medveten om skillnaden mellan skrift- och talspråk.

väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund	som används i olika situationer (fritid, hemma, med kompisar, i skolan m.m.) Man lär sig skillnader i finska och svenska samt likheter i språken. Eleven bekantar sig med finska dialekter.		
I2 Färdigheter och språkstudier			
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	Eleven känner till målen för undervisningen. Eleven lär sig att arbeta i olika grupper och planera sitt arbete.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	Eleven lär sig att ställa mål. I olika inlärningssituationer övar man att både ge och ta respons. Eleven lär sig nya ord och kan diskutera om olika teman.	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven deltar i utvärderingen och ställer mål för sitt lärande. Eleven kan ta emot respons och ställa upp mål för sitt lärande. Eleven har lärt sig nya ord.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	Eleven deltar i diskussioner om olika teman och lär sig nya ord utgående från elevernas egna intresseområden och teman. Eleverna samlar på ord de inte riktigt känner till och söker efter deras betydelse. Finskan integreras i ett annat läroämne eller i samband för mångvetenskapligt tema eller projekt.	K2 K4	Eleven kan berätta om sina forskningar kring ett tema och lyssna på andras berättelser. Elevens ordförråd ökar. Eleven kan uttrycka sina åsikter och lyssna på andra. Eleven känner till synonymer.
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikations-situationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	Elevens språk och ordförråd berikas med hjälp av böcker, sagor, lekar, ramsor och digitala spel och diskussioner kring olika teman. Eleven lär sig olika slags finska via, dikter, berättelser, tidningar, drama, lek och sång.	K2 K4	Eleven kan hålla korta anföranden. Eleven kan lyssna på andra och ställa frågor kring olika teman.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation	Eleven blir medveten om vårdat språkbruk. Klassen samlar på olika uttryck på finska som används i olika sammanhang. Eleven får delta i ett finskt kulturprogram (t.ex. teater eller konsert) eller besöka en finsk klass.	K2	Eleven kan anpassa sitt språkbruk enligt situationer. Eleven kan reflektera om finska språkets användning i olika kommunikationssituationer.

M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk	Ordförrådet ökas med hjälp av läsning, att lyssna och via digitala tjänster. Eleven lär sig finska integrerat i andra läroämnen eller i ett projekt som anknyter till ett aktuellt tema eller till elevernas intresseområden. Eleven identifierar skillnader i talat och skrivet språk.	K4	Eleven kan återberätta vad hen läst eller lyssnat. Eleven har förståelse för skillnader för skrivet och talat språk. Eleven lär sig att identifiera nyckelord i texter.
M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter	Eleven lär sig om versaler, meningsbyggnad, skiljetecken, diftonger, rättstavning och dubbelteckning. Eleven övar på samman- och särkrivning. Eleven lär sig med verbböjning i imperfekt samt övar på olika tidsuttryck. Eleven kan producera olika slags texter. Eleven lär sig idiom och fraser.	K4	Eleven kan skriva hela meningar och sammanhängande texter kring teman som intresserar hen. Eleven kan använda verb och imperfekt. Eleven är bekant med olika slags texter. Eleven kan i anförande och diskussioner använda sig av ett mer omfattande ordförråd och tex. finska fraser.

A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	Man bekantar sig med de olika traditioner som eleverna redan känner till med hjälp av berättelser. Man jämför de olika traditionerna och seder samt sätt att fira (sång, lek, mat). Eleven bekantar sig med det lokala utbudet av finskspråkig kultur och fritidsverksamhet samt TV och biblioteksutbudet. Eleven lär sig de finska flaggdagarna och får kännedom om de lokala sederna.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven känner till de främsta finska traditioner och kan berätta om dem. Eleven kan titta på finska TV/nätprogram och återberätta vad hen sett. Eleven är bekant med det lokala utbudet av finskspråkig kultur- och fritidsverksamhet.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt	Eleverna gör grupparbeten utgående från egna intressen och övar på respektfullt bemötande. Eleverna känner till olika tilltal och språkliga nyanser i olika kommunikationssituationer.	K2	Eleven lär sig att reflektera över sitt språkbruk i olika situationer. Eleven känner till nationalspråkens betydelse och kan reflektera kring flerspråkighet.

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund	Man bekantar sig med skillnaden mellan tal- och skriftspråk och hurdant språk som används i olika situationer (fritid, hemma, med kompisar, i skolan m.m.) Man lär sig skillnader i finska och svenska samt likheter i språken. Eleven bekantar sig med finska dialekter.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven blir medveten om skillnaden mellan skrift- och talspråk.
I2 Färdigheter och språkstudier			
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	Eleven känner till målen för undervisningen. Eleven lär sig att arbeta i olika grupper och planera sitt arbete.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	Eleven lär sig att ställa mål. I olika inläringssituationer övar man att både ge och ta respons. Eleven lär sig nya ord och kan diskutera om olika teman.	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven deltar i utvärderingen och ställer mål för sitt lärande. Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande. Eleven har lärt sig nya ord.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	Eleven deltar i diskussioner om olika teman och lär sig nya ord utgående från elevernas egna intresseområden och teman. Eleverna samlar på ord de inte riktigt känner till och söker efter deras betydelse. Finskan integreras i ett annat läroämne eller i samband för mångvetenskapligt tema eller projekt.	K2 K4	Eleven kan berätta om sina forskningar kring ett tema och lyssna på andras berättelser. Elevens ordförråd ökar. Eleven kan uttrycka sina åsikter och lyssna på andra. Eleven känner till synonymer.
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikations-situationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	Elevens språk och ordförråd berikas med hjälp av böcker, sagor, lekar, ramsor och digitala spel och diskussioner kring olika teman. Eleven lär sig olika slags finska via, dikter, berättelser, tidningar, drama, lek och sång samt via digitala medier.	K2 K4	Eleven kan hålla korta anföranden. Eleven kan lyssna på andra och ställa frågor kring olika teman.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja	Eleven blir medveten om vårdat språkbruk. Klassen samlar på olika uttryck på finska som används i olika sammanhang. Eleven får delta	K2	Eleven kan anpassa sitt språkbruk enligt situationer. Eleven kan reflektera om finska språkets användning i

hens växande förmåga i interkulturell kommunikation	i ett finskt kulturprogram (t.ex. teater eller konsert) eller besöka en finsk klass.		olika kommunikationssituationer.
M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk	Eleven blir bekant med de vanligaste ordklasserna. Ordförrådet ökas med hjälp av läsning, att lyssna och via digitala tjänster. Eleven lär sig finska integrerat i andra läroämnen eller i ett projekt som anknyter till ett aktuellt tema eller till elevernas intresseområden. Eleven blir bekant med finskans grammatik (verbböjning, possessivsuffix) och identifierar skillnader i talat och skrivet språk.	K4	Eleven kan återberätta vad hen läst eller lyssnat. Eleven har förståelse för skillnader för skrivet och talat språk. Eleven lär sig att identifiera nyckelord i texter. Eleven kan sammanfatta texter.
M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter	Eleven lär sig om versaler, meningsbyggnad, skiljetecken, diftonger, rättstavning och dubbelteckning. Eleven övar på samman- och särskrivning. Eleven kan producera olika slags texter. Eleven lär sig idiom och fraser.	K4	Eleven kan skriva hela meningar och sammanhängande texter kring teman som intresserar hen. Eleven kan använda verb och imperfekt. Eleven är bekant med olika slags texter. Eleven kan i införande och diskussioner använda sig av ett mer omfattande ordförråd och tex. finska fraser.

A1- språk - modersmålsinriktad finska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen	Man bekantar sig med de olika traditioner som eleverna redan känner till med hjälp av berättelser. Man jämför de olika traditionerna och seder samt sätt att fira (sång, lek, mat).	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven känner till de främsta finska traditioner och kan berätta om dem.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att	Eleverna gör grupparbeten utgående från egna intressen och övar på respektfullt bemötande. Eleverna känner till olika tilltal och språkliga nyanser i olika kommunikationssituationer.	K2	Eleven lär sig att reflektera över sitt språkbruk i olika situationer. Eleven känner till nationalspråkens betydelse och kan reflektera kring flerspråkighet.

bemöta människor fördomsfritt			
M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund	Man bekantar sig med skillnaden mellan tal- och skriftspråk och hurdant språk som används i olika situationer (fritid, hemma, med kompisar, i skolan m.m.) Man lär sig skillnader i finska och svenska samt likheter i språken. Eleven bekantar sig med finska dialekter.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven blir medveten om skillnaden mellan skrift- och talspråk. Eleven kan upptäcka skillnader och liknelser i språken och vet vad "finlandismer" betyder.
I2 Färdigheter och språkstudier			
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	Eleven känner till målen för undervisningen. Eleven lär sig att arbeta i olika grupper och planera sitt arbete.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	Eleven lär sig att ställa mål. I olika inläringssituationer övar man att både ge och ta respons. Eleven lär sig nya ord och kan diskutera om olika teman. Eleven kan använda sig av olika källor och utnyttja internet. Eleven lär sig nya ord i och med aktuella ämnen; sport, politik, matlagning, natur.	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven deltar i utvärderingen och ställer mål för sitt lärande. Eleven kan använda sig av olika material och sätt för informationsökning. Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande. Eleven har lärt sig nya ord.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	Eleven deltar i diskussioner om olika teman och lär sig nya ord utgående från elevernas egna intresseområden och teman. Eleverna samlar på ord de inte riktigt känner till och söker efter deras betydelse. Finskan integreras i ett annat läroämne eller i samband för mångvetenskapligt tema eller projekt.	K2 K4	Eleven kan berätta om sina forskningar kring ett tema och lyssna på andras berättelser. Elevens ordförråd ökar. Eleven kan uttrycka sina åsikter och lyssna på andra. Eleven känner till synonymer.
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikations-situationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	Elevens språk och ordförråd berikas med hjälp av böcker, sagor, lekar, ramsor och digitala spel och diskussioner kring olika teman. Eleven lär sig olika slags finska via, dikter, berättelser, tidningar, drama, lek och sång.	K2 K4	Eleven kan hålla korta anföranden. Eleven kan lyssna på andra och ställa frågor kring olika teman. Eleven är medveten om hur olika språket kan var i olika situationer.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i	Eleven blir medveten om vårdat språkbruk. Klassen	K2	Eleven kan anpassa sitt språkbruk enligt situationer.

interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation	samlar på olika uttryck på finska som används i olika sammanhang. Eleven får delta i ett finskt kulturprogram (t.ex. teater eller konsert) eller besöka en finsk klass.		Eleven kan reflektera om finska språkets användning i olika kommunikationssituationer.
M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk	Ordförrådet ökas med hjälp av läsning, att lyssna och via digitala tjänster. Eleven lär sig finska integrerat i andra läroämnen eller i ett projekt som anknyter till ett aktuellt tema eller till elevernas intresseområden. Eleven identifierar skillnader i talat och skrivet språk.	K4	Eleven kan återberätta vad hen läst eller lyssnat. Eleven har förståelse för skillnader för skrivet och talat språk. Eleven lär sig att identifiera nyckelord i texter.
M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter	Eleven lär sig om versaler, meningsbyggnad, skiljetecken, diftonger, rättstavning och dubbelteckning, aktiva och passiva verbformer. Eleven övar på samman- och särskrivning. Eleven kan producera olika slags texter. Eleven lär sig idiom och fraser.	K4	Eleven kan skriva hela meningar och sammanhängande texter kring teman som intresserar hen. Eleven kan använda verb och imperfekt. Eleven är bekant med olika slags texter. Eleven kan i anförande och diskussioner använda sig av ett mer omfattande ordförråd och tex. finska fraser.

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att	I1	Eleven lär sig att göra iakttagelser om mångfalden i den finskspråkiga kulturen som har betydelse	Förmåga att bilda sig en uppfattning om mångfalden i den finskspråkiga	Eleven kan hitta finskspråkigt material. Eleven kan ge exempel på karaktäristiska drag i den	Eleven kan hitta lämpligt och intresseväckande finskspråkigt material. Eleven kan berätta om	Eleven kan hitta lämpligt och intresseväckande finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.	Eleven kan hitta lämpligt och intresseväckande finskspråkigt material som utvecklar det egna lärandet.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen		för hans lärande. Eleven lär känna karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.	ga kulturen.	finskspråkiga kulturen.	karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.	Eleven kan mer detaljerat beskriva karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen.
M2 att motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människor fördomsfritt	I1	Eleven lär sig att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund samt att förstå finskans och svenskans ställning som nationalspråk. Eleven lär sig att bemöta människor fördomsfritt.	Kännedom om finskans och svenskans ställning och betydelse som nationalspråk.	Eleven kan nämna vilka Finlands nationalspråk är. Eleven kan nämna någon orsak till att man talar finska och svenska i Finland.	Eleven kan nämna vilka Finlands nationalspråk är samt ge exempel på deras ställning och betydelse. Eleven kan ge exempel på orsaker till att man talar finska och svenska i Finland.	Eleven kan berätta om Finlands nationalspråk samt om deras ställning och betydelse. Eleven kan berätta om varför man talar finska och svenska i Finland.	Eleven kan berätta om Finlands nationalspråk samt jämföra deras ställning och betydelse. Eleven kan reflektera över varför man talar finska och svenska i Finland.
M3 handleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hans nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin egen kulturbakgrund	I1	Eleven lär sig att känna igen likheter och olikheter mellan olika språk. Eleven lär sig att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin egen språk- och kulturbakgrund.	Språklig förmåga	Eleven kan nämna någon likhet och olikhet mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan ge ett exempel på något lämpligt sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin	Eleven kan ge exempel på likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan ge några exempel på lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin	Eleven kan berätta om likheterna och olikheterna mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan berätta om lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin språk- och	Eleven kan jämföra och dra nytta av likheter och olikheter mellan finska och svenska eller andra språk hen kan. Eleven kan använda lämpliga sätt för att utveckla sin språkliga förmåga i finska med stöd av sin

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
				egen språk- och kulturbakgrund.	egen språk- och kulturbakgrund.	kulturbakgrund.	egen språk- och kulturbakgrund.
Färdigheter för språkstudier							
M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra	I2	Eleven lär sig att berätta om mål för sina studier i finska. Eleven lär sig att samarbeta och fungera i grupp på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.	Förmåga att berätta om mål för sina studier i finska, att samarbeta och fungera i grupp	Eleven kan nämna något enskilt mål för sina studier i finska. Eleven kan stundvis samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.	Eleven kan förtydliga mål för sina studier i finska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.	Eleven kan berätta om mål för sina studier i finska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.	Eleven kan berätta om målen för sina studier i finska och berätta hur hen arbetar för att nå målen. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett mångsidigt sätt och som motiverar till att lära sig tillsammans.
M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken	I2	Eleven lär sig att ta ansvar för sina studier i finska. Eleven lär sig att använda olika sätt, även digitala, för att utveckla sina kunskaper i finska samt för sina språkstudier.	Förmåga att ta ansvar för sina studier i finska samt hitta lämpliga sätt att lära sig språk.	Eleven kan under handledning i någon mån ta ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk.	Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda några olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.	Eleven kan ta relativt stort ansvar för sina studier i finska. Eleven kan använda många olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.	Eleven kan ta stort ansvar för sina studier i finska. Eleven kan mångsidigt utnyttja olika sätt, även digitala, för att lära sig finska och andra språk och som främjar det egna lärandet.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå B1.1	Kunskapsnivå B1.1/B1.2
M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hans åldersgrupp i relation till livserfarenheten	13	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar en aktuell händelse.
M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp	13	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer och att lära sig att använda kommunikationsstrategier.	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikationen men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikationen. Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	Eleven kan ta initiativ i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet, rätta till missförstånd. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck och

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
					begreppet (hund/djur eller hus/stuga).		också av relativt komplicerade uttryck.
M8 handleda eleven att känna igen kulturella drag i kommunikation på målspråket finska och på svenska och att stödja hans växande förmåga i interkulturell kommunikation	I3	Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation. Eleven lär sig konstruktiv interkulturell kommunikation	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutmerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutyerna och kan fästa vikt vid språkets formalitet. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå B1.1	Kunskapsnivå B1.1/B1.2
M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla	I3	Eleven lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter och att tillämpa olika strategier för att tolka dem.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text.	Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal eller i lättfattlig skriven text.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
lättbegripliga texter på standardspråk				Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.2	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2	Kunskapsnivå A2.2/B1.1
M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hans vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighets nivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt också med hjälp av mer krävande strukturer och ordförråd.	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggand	Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra	Eleven kan redogöra för det väsentliga angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
				ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	e uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	än inövade uttryck.	Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

14.3.3 Främmande språk

Språkpedagogik och språkutveckling

Målen för språkpedagogik och språkutveckling och möjligheterna att studera det andra inhemska språket och främmande språk finns beskrivna i avsnittet om undervisningen av det andra inhemska språket.

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med människor också på andra håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Främmande språk engelska, A-lärokurs i årskurs 3–6

I **årskurs 3–6** ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i engelska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Centralt innehåll som anknyter till målen för A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iakttä och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. För att studierna ska framskrida är det centralt att eleven genomför självvärdering och kamratrespons. Mångsidig bedömning ger de elever som har inlärnings svårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sitt kunnande.

Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i A-lärokursen i engelska genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i engelska. Eleven har uppnått målen i A-lärokursen i engelska för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i A-lärokursen i engelska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i A-lärokursen i engelska och i vitsordet som ska bildas.

I bedömningen ska man ta i beaktande alla mål i läroämnet. Bedömningen av förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter och förmåga att producera texter, ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

A2- språk - engelska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6

I Sibbo har man beslutat att de svenska skolorna börjar läsa ett A2-språk engelska i årskurs 4. I skolorna kan man även redan tidigare ha sk. språkduschar i engelska integrerat i andra ämnen eller inom mångvetenskapliga temaområden. I årskurserna 3–6 beaktar man elevernas kunskaper från tidigare.

A2- språk - engelska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	Förmåga att gestalta den språkliga miljön i sin omgivning. Eleven dokumenterar (t.ex. med kamera) var engelska språket syns i Sibbo och i deras övriga närmiljö och vardag. Eleven kan namnge några engelskspråkiga länder.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö och reflektera över när det är bra att kunna språk.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	Eleven får inblick i vilka länder engelska talas. Eleverna får reflektera i grupp i vilka sammanhang de stöter på engelska språket. Eleverna blir bekanta med det artiga engelska språkbruket. Eleverna får lyssna på olika slags engelska. Eleverna upptäcker likheter i svenska och engelska ord.	K2	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	Elevernas språkliga medvetenhet ökas med hjälp av olika sätt att lära sig. Eleverna undersöker och identifierar engelska ord i t.ex. olika läroämnen, böcker, sång eller tidningar.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	Eleverna reflekterar över hur de lär sig språk och delar med sig av sina erfarenheter. Eleverna bekantar sig med bl.a. engelska sagor, musik, lekar och digitala spel.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.
I2 Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp för att stödja allas lärande. Eleverna delar med sig av sina erfarenheter. Eleverna samlar på engelska uttryck och	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter. Eleven kan några engelska fraser.

att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	uppmuntras i att våga uttrycka sig på engelska.		
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	Eleven reflekterar över sin förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder. Eleverna får pröva på olika sätt att lära sig och på olika inlärningsstrategier, t.ex. vid inläring av nya ord.	K2 K4	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper tillsammans med andra.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	Förmåga att kommunicera i olika situationer. Eleven uppmuntras att öva uttal och utökar sitt muntliga ordförråd. Eleverna uppmuntras till att våga tala oberoende av kunskapsnivå.	K2 K4	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	Förmåga att använda kommunikationsstrategier. Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation på olika sätt tillsammans med sina klasskamrater. Elevernas egna intressen beaktas. Eleven kan uttrycka enkla fraser i tal.	K2	Eleven använder mera sällan nonverbala uttryck. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation. Lär sig nya ord.
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	Kulturellt lämpligt språkbruk. Eleven övar de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna mm. Eleven tränar uttal.	K4	Eleven klarar av korta sociala situationer. Eleven kan artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	Eleven övar både hör- och läsförståelse med varierande texter. Förmåga att tolka texter. Eleverna bekantar sig med olika typ av engelska t.ex. musik, serier, tidningar, böcker, litteratur. Eleven lär sig förstå texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	K4	Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. av enkla slutledningsuppgifter med hjälp av kontexten.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	Förmåga att producera texter. Eleven skriver korta texter och behärskar ett grundläggande ordförråd i tal och skrift. Man behandlar bland annat följande strukturer på åk 4: jakande, frågande och nekande presens, enkel		Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.

	pågående presens, futurum med be going to, personliga pronomen, possessiva pronomen, frågeord, plural med -s, -es		
--	---	--	--

A2- språk - engelska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	Förmåga att gestalta den språkliga miljön i sin omgivning. Eleven kan namnge några engelskspråkiga länder och känner till grundläggande information om dem.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurdana språk det finns i hens närmiljö och reflektera över när det är bra att kunna språk.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	Eleven får inblick i vilka alla länder engelska talas. Eleverna blir bekanta med det artiga engelska språkbruket. Eleverna får lyssna på olika slags engelska. Eleverna upptäcker likheter i svenska och engelska ord.	K2	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	Elevernas språkliga medvetenhet ökas med hjälp av olika sätt att lära sig. Eleverna undersöker, identifierar och lär sig nya engelska ord i t.ex. olika läroämnen, böcker, sång eller tidningar.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelse mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	Eleverna reflekterar över hur de lär sig språk och delar med sig av sina erfarenheter. Eleverna bekantar sig med bl.a. engelska sagor, musik, lekar och digitala spel och lättlästa faktatexter.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.
I2 Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp för att stödja allas lärande. Eleverna delar med sig av sina	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter. Eleven kan några engelska fraser.

budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	erfarenheter. Eleverna tränar på engelska uttryck.		
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	Eleven reflekterar över sin förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder. Eleverna känner till olika sätt att lära sig. Eleven kan använda olika typer av självvärdering och kamratutvärdering	K2 K4	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper tillsammans med andra.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	Förmåga att kommunicera i olika situationer. Eleven tränar att uttrycka enkla fraser i tal och skrift. Eleven deltar aktivt i gruppens gemensamma arbetsuppgifter. Eleverna uppmuntras till att våga tala oberoende av kunskapsnivå.	K2 K4	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	Förmåga att använda kommunikationsstrategier. Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation på olika sätt tillsammans med sina klasskamrater. Eleven vågar tala och blir förstådd i vardagliga situationer.	K2	Eleven använder mera sällan nonverbala uttryck. Kan i någon mån utnyttja samtalspartners uttryck i sin egen kommunikation. Lär sig nya ord.
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	Kulturellt lämpligt språkbruk. Eleven övar de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna mm. Eleven tränar uttal.	K4	Eleven klarar av korta sociala situationer. Eleven kan artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	Eleven övar både hör- och läsförståelse med varierande texter. Förmåga att tolka texter. Eleverna bekantar sig med olika typ av engelska, t.ex. i musik, serier, tidningar, böcker, litteratur. Eleven lär sig förstå texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	K4	Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. av enkla slutledningsuppgifter med hjälp av kontexten.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med	Förmåga att producera texter. Eleven skriver korta texter och behärskar ett grundläggande ordförråd i tal och skrift. Eleven kan uttrycka sig både		Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.

beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	muntligt och skriftligt i hela meningar. Man behandlar bland annat följande strukturer på åk 5: t.ex. tempusformer (presens, preteritum av regelbundna verb) komparation av adjektiv, ordningstal, flertal med y-ies, could, would, should		Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.
--	---	--	--

A2- språk - engelska – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål och centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens	Kunskapsmål
I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	Förmåga att gestalta den språkliga miljön i sin omgivning. Eleven kan namnge några engelskspråkiga länder och känner till grundläggande information om deras kultur och historia.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö och reflektera över när det är bra att kunna språk.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	Eleven får inblick i vilka länder engelska talas. Eleverna får lyssna på olika slags engelska. Eleverna upptäcker likheter i svenska och engelska ord.	K2	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga	Elevernas språkliga medvetenhet ökas med hjälp av olika sätt att lära sig. Eleverna undersöker, identifierar och lär sig nya engelska ord i t.ex. olika läroämnen, böcker, sång eller tidningar.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet	Eleverna reflekterar över hur de lär sig språk och delar med sig av sina erfarenheter. Eleven tränar sig i att hitta lämpligt material på nätet. Eleverna bekantar sig med bl.a. engelska sagor, musik, lekar och digitala spel och lättlästa faktatexter.	K1 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.
I2 Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp för att stödja allas lärande. Eleverna delar med	K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma

viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	sig av sina erfarenheter. Eleverna tränar på engelska uttryck.		arbetsuppgifter. Eleven kan några engelska fraser.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	Eleven kan ställa upp mål för sina språkstudier och hitta väl fungerande studiemetoder. Eleverna känner till olika sätt att lära sig. Eleven kan använda olika typer av självvärdering och kamratutvärdering	K2 K4	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper tillsammans med andra.
I3 Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	Förmåga att kommunicera i olika situationer Eleven tränar att uttrycka sig i tal och skrift. Eleven deltar aktivt i gruppens gemensamma arbetsuppgifter. Eleverna uppmuntras till att våga tala oberoende av kunskapsnivå.	K2 K4	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	Förmåga att använda kommunikationsstrategier. Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation på olika sätt tillsammans med sina klasskamrater. Eleven talar och blir förstådd i vardagliga situationer.	K2	Eleven använder mera sällan nonverbala uttryck. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation. Lär sig nya ord.
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	Kulturellt lämpligt språkbruk. Eleven behärskar de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna mm. Eleven övar sig i ett smidigt språkbruk och ett gott uttal.	K4	Eleven klarar av korta sociala situationer. Eleven kan artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad	Eleven övar både hör- och läsförståelse med varierande texter. Eleven förstår vardagliga texter och vardagligt tal samt uppfattar sammanhanget i långa texter. Förmåga att tolka texter. Eleverna bekantar sig med olika typ av engelska, t.ex. i musik, serier, tidningar, böcker, litteratur.	K4	Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. av enkla slutledningsuppgifter med hjälp av kontexten.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala	Förmåga att producera texter. Eleven skriver korta texter och behärskar ett grundläggande ordförråd i skrift. Eleven har ett rikligt muntligt ordförråd och kan		Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt

strukturer och grundregler för uttal	<p>använda de viktigaste strukturerna både i tal och skrift. Eleven övar sig i att tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p> <p>Man behandlar bland annat följande strukturer på åk 6: t.ex. tempusformer -presens, regelbunden och oregelbunden preteritum, futurum, samt bekantar sig med perfek, oregelbunden plural, relativa pronomen.</p>		förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.
--------------------------------------	---	--	---

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i A-lärokurserna i engelska

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 handleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk	I1	<p>Eleven lär sig att känna igen den språkliga och kulturella mångfalden i sin närmiljö och i världen.</p> <p>Eleven lär sig att förstå engelskans ställning som globalt kommunikationsspråk.</p>	Förmåga att bilda sig en uppfattning om den språkliga och kulturella mångfalden samt om engelskans ställning och betydelse	<p>Eleven kan nämna några språk som används i hans närmiljö eller i världen.</p> <p>Eleven kan ge något exempel på typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder.</p>	<p>Eleven kan berätta vilka språk som används i hans närmiljö och i världen.</p> <p>Eleven kan ge några exempel på typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder.</p> <p>Eleven kan ge exempel på en situation där engelska används som ett globalt</p>	<p>Eleven kan berätta om den språkliga mångfalden i hans närmiljö och i världen.</p> <p>Eleven kan ge exempel på typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder.</p> <p>Eleven kan berätta var i och vilka situationer engelska används som ett globalt kommunikationsspråk.</p>	<p>Eleven kan på ett mångsidigt sätt berätta om den språkliga mångfalden i hans närmiljö och i världen.</p> <p>Eleven kan jämföra typiska kulturella drag i olika engelskspråkiga länder.</p> <p>Eleven kan berätta var, i vilka situationer samt varför engelska används som ett globalt kommunikationsspråk.</p>

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
					kommunikationsspråk.		
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt	I1	<p>Eleven lär sig att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund.</p> <p>Eleven lär sig att värdesätta den språkliga och kulturella mångfalden i världen.</p> <p>Eleven lär sig att bemöta människor fördomsfritt.</p>	<p><i>Används inte som bedömningsgrund.</i></p> <p><i>Eleven handleds att som en del av självvärdering en reflektera över sina egna erfarenheter.</i></p>				
M3 handleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig slutledningsförmåga	I1	<p>Eleven lär sig att känna igen likheter och olikheter mellan olika språk.</p> <p>Eleven lär sig att utveckla sin språkliga slutledningsförmåga.</p>	Språklig slutledningsförmåga	Eleven kan nämna någon likhet och skillnad mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan.	Eleven kan ge exempel på likheter och skillnader mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan.	<p>Eleven kan berätta om likheter och skillnader mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan.</p> <p>Eleven kan nämna några strategier som stödjer utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga.</p>	<p>Eleven kan jämföra likheter och skillnader mellan engelska och modersmålet eller andra språk hen kan.</p> <p>Eleven kan använda lämpliga strategier som stödjer utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga.</p>
M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgrade	I1	Eleven lär sig att hitta och välja engelskspråkigt material som är lämpligt och intressant för hen själv.	Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan ge ett exempel på något för hen själv lämpligt engelskspråkigt material.	Eleven kan ge exempel på engelskspråkiga material som är intressanta för hen själv.	Eleven kan berätta om engelskspråkiga material som är lämpliga och intressanta för hen själv.	Eleven kan jämföra engelskspråkiga material som är lämpliga och intressanta för hen själv.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
n lämpligt material som stödjer det egna lärandet							
Färdigheter för språkstudier							
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans	12	Eleven lär sig att berätta om målen för sina studier i engelska. Eleven lär sig att samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans	Förmåga att berätta om målen för sina studier i engelska och att fungera i grupp.	Eleven kan nämna något enskilt mål för sina studier i engelska. Eleven kan stundvis samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.	Eleven kan ge några exempel på mål för sina studier i engelska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter.	Eleven kan berätta om målen för sina studier i engelska. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett sätt som motiverar till att lära sig tillsammans.	Eleven kan berätta om målen för sina studier i engelska och berätta hur hen arbetar för att uppnå målen. Eleven kan samarbeta och delta i gruppens aktiviteter på ett mångsidigt sätt och som motiverar till att lära sig tillsammans.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst	12	Eleven lär sig att ta ansvar för sina studier i engelska Eleven lär sig att använda olika sätt, även digitala, för att utveckla sina kunskaper i engelska samt för sina språkstudier. Eleven lär sig att modigt använda sina färdigheter i engelska.	Förmåga att ta ansvar för sina studier i engelska samt hitta lämpliga sätt att lära sig språk.	Eleven kan under handledning i någon mån ta ansvar för sina studier i engelska. Eleven kan använda något sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk.	Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina studier i engelska. Eleven kan använda några sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk.	Eleven kan ta relativt stort ansvar för sina studier i engelska. Eleven kan använda många olika sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk och som främjar det egna lärandet.	Eleven kan ta stort ansvar för sina studier i engelska. Eleven kan mångsidigt utnyttja olika sätt, även digitala, för att lära sig engelska och andra språk och som främjar det egna lärandet.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				Kunskapsnivå å A1.1	Kunskapsnivå å A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser	I3	Eleven lär sig att kommunicera muntligt och skriftligt i olika situationer.	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation	I3	Eleven lär sig att använda kommunikationsstrategier i olika kommunikationssituationer	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Eleven kan uttrycka om hen har förstått.	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mera sällan nonverbala uttryck. Eleven måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer	I3	Eleven lär sig att använda för engelska språket och för kulturerna inom språkområdet typiska artighetsfraser	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven klarar av korta sociala situationer. Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationrutiner.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				Kunskapsnivå å A1.1	Kunskapsnivå å A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
M10 handleda eleven att med hjälp av olika strategier sätta sig in i muntliga och skriftliga texter av varierande svårighetsgrad	I3	Eleven lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter med hjälp av olika strategier	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
						hjälp av kontexten.	
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				Kunskapsnivå A1.1	Kunskapsnivå A1.3	Kunskapsnivå A2.1	Kunskapsnivå A2.2
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda engelskans centrala ordförråd och centrala strukturer. Eleven lär sig att uttala förståeligt.	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

14.3.4 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.

Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

I **årskurserna 3–6** ska undervisningen i matematik erbjuda upplevelser med vilkas hjälp eleverna kan tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka sina matematiska tankar och lösningar på olika sätt och med olika hjälpmedel. Mångsidig problemlösning självständigt och i grupp samt jämförelse av olika sätt att lösa problem är centrala delar av undervisningen. Undervisningen i matematik ska befästa och bredda elevernas förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt utveckla en flytande räknefärdighet.

Centralt innehåll som anknyter till målen för matematik i årskurs 3–6

I1 Matematiskt tänkande: Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

I2 Tal och räkneoperationer: Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkras sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkras sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkras sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en

förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

I3 Algebra: Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

I4 Geometri och mätning: Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.

I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 3–6

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Matematik ska fortsättningsvis studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel. Hjälpmedlen ska vara lätt tillgängliga. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna ska ha möjlighet att påverka valet av arbetssätt. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Pedagogiska spel och lekar är ett viktigt arbetssätt som motiverar eleverna. Digitala verktyg och miniräknare används i undervisningen och studierna.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 3–6

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om kunskaperna är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid för matematiklärandet och stödet ska vara systematiskt. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge eleverna möjlighet

att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. Eleverna ska erbjudas lämpliga konkreta hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Varje elev ska ges möjlighet att öva tillräckligt.

Elever som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet. Uppgifterna kan till exempel omfatta talens egenskaper, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och matematiska tillämpningar.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i matematik i årskurs 3–6

Vid bedömningen av lärandet i matematik är det centrala att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och konstruktiv. Dessa stöder eleverna att utveckla matematiska färdigheter och sporrar vid behov eleverna att försöka på nytt. Eleverna handleds att själva utvärdera sitt lärande och bli medveten om sina styrkor. Responsen ska hjälpa eleverna att förstå vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur. Eleverna ska dessutom handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sin attityd till matematikstudierna.

Av eleverna förutsätts mer än tidigare att de presenterar sitt matematiska tänkande muntligt och med hjälp av redskap, figurer och skriftligt arbete. Föremål för bedömningen är arbetssättet, lösningarnas giltighet samt färdigheter i att tillämpa det man lärt sig.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i matematik genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i matematik. Eleven har uppnått målen i matematik för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för matematik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i matematik och i vitsordet som ska bildas.

I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden. Kunskapskraven kan användas då man planerar de situationer där elevens kunnande ska visas upp eller då man bedömer det som eleven visar.

Med handledning av elevens arbete avses i matematiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel i de situationer där kunnandet visas upp.

Matematik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

I Sibbo har man valt att inte behandla M14 - inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö under årskurs 3 eller 4 utan först i årskurserna 5 och 6.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1 Matematiskt tänkande I2 Tal och räkneoperationer I3 Algebra I4 Geometri och mätning I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet		K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K5 Digital kompetens
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	Man utvecklar elevernas förmåga att finna likheter, skillnader och mönster.	K1 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5		K1 K3 K4 K5
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5	Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med nödvändiga hjälpmedel.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1-I5	Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. Elevernas introduceras i begreppet obekant.	K1 K4 K5
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1-I5	Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat.	K1 K3
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5		K1 K4
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras.	K1 K4
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad och samband. Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal.	K1 K4
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkras om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9.	K1 K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks.	K4 K5
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras.	K1 K3 K6
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	I5	Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram.	K4 K5

Matematik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

I Sibbo har man valt att inte behandla M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet och M14 - inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö - under årskurs 4 utan först i årskurserna 5 och 6.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1 Matematiskt tänkande I2 Tal och räkneoperationer I3 Algebra I4 Geometri och mätning I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet		K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K5 Digital kompetens
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	Eleverna fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssamband och samband i matematiken.	K1 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5		K1 K3 K4 K5
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5		K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1-I5	Eleverna undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.	K1 K4 K5
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1-I5		K1 K3
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5		K1 K4

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras.	K1 K4
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal. I multiplikation och division används naturliga tal.	K1 K4
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkras om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkras om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och man försäkras om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.	K1 K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna.	K4 K5
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4		K1 K3 K6

Matematik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1 Matematiskt tänkande I2 Tal och räkneoperationer I3 Algebra I4 Geometri och mätning I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet		K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K5 Digital kompetens
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	Eleverna fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken.	K1 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5		K1 K3 K4 K5
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5		K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1-I5		K1 K4 K5
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1-I5		K1 K3
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5		K1 K4
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal.	K1 K4

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och -värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.	K1 K4
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2	Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.	K1 K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	Eleverna lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar. Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst. Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds att använda skalor vid kartläsning.	K4 K5
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna. De handleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt.	K1 K3 K6
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	I5	Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.	K4 K5
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.	K1 K4 K5 K6

Matematik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
-------------------------------	--------------------------	--------------------------	----------------------------

Betydelse, värderingar och attityder			
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1 Matematiskt tänkande I2 Tal och räkneoperationer I3 Algebra I4 Geometri och mätning I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet		K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K5 Digital kompetens
Arbetsfärdigheter			
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	Eleverna fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken.	K1 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer	I1-I5		K1 K3 K4 K5
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5		K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1-I5		K1 K4 K5
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt	I1-I5		K1 K3
Begreppsliga och ämnesspecifika mål			
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5		K1 K4
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och	I2		K1 K4

bredda förståelsen av tiosystemet			
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.	K1 K4
M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper	I2		K1 K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4		K4 K5
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	Eleverna mäter och beräknar ytor och volymer av rätblock.	K1 K3 K6
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	I5	Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.	K4 K5
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.	K1 K4 K5 K6

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i matematik

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav av för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende	I1-I5	Eleven lär sig att identifiera vilka delområden i matematiken och studiemetoder som motiverar hen. Eleven strävar efter att förstärka sin positiva självbild och sitt självförtroende i sina matematikstudier.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
Arbetsfärdigheter							
M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig	I1-I5	Eleven uppfattar samband mellan det som hen lär sig. Hen beskriver och förklarar sina observationer.	Samband mellan det som hen lärt sig	Eleven uppfattar under handledning samband mellan det som hen lär sig.	Eleven uppfattar samband mellan det som hen lär sig och ger exempel under handledning.	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan det som hen lär sig.	Eleven kan beskriva och förklara vad sambanden mellan det som hen lär sig beror på.
M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina	I1-I5	Eleven ställer frågor och kan dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer.	Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven observerar vad hen behöver hjälp med. Eleven kan under handledning göra observation	Eleven övar på att framställa matematiska frågor. Eleven kan under handledning presentera	Eleven kan framställa frågor i anknytning till det område som studeras och kan ge motiveringar för sina slutsatser.	Eleven framställer frågor som stöder det område som studeras. Eleven kan framställa klara

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav av för vitsordet 9
observationer				er och sammanställa information för att kunna dra slutsatser.	motiveringar för sina slutsatser.		motiveringar för sina slutsatser.
M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I5	Eleven presenterar sina slutledningar och lösningar genom att använda olika framställningsformer	Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven kan berätta om sin slutledning och presenterar under handledning sina lösningar med någon framställningsform.	Eleven presenterar sin slutledning och sina lösningar med någon framställningsform.	Eleven presenterar sin slutledning och sina lösningar, vid behov med en annan framställningsform.	Eleven presenterar sin slutledning och sina lösningar med en framställningsform som är lämplig för situationen.
M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem	I1-I5	Eleven använder olika strategier i problemlösning	Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan under handledning använda något sätt för att lösa ett problem.	Eleven prövar på ett sätt som leder till en korrekt lösning på ett problem.	Eleven kan välja och använda ett fungerande sätt för att lösa ett problem.	Eleven kan bedöma hur fungerande och effektivt hans lösningsmetod är.
M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenl	I1-I5	Eleven bedömer hur förnuftig en lösning är och om resultatet är rimligt.	Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan under handledning uppfatta hur rimligt ett resultat är.	Eleven reflekterar över hur rimligt hans resultat är och bedömer sin lösning	Eleven granskar kritiskt sin lösning och hur rimligt resultatet är.	Eleven bedömer och motiverar sin lösning och hur rimligt

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav av för vitsordet 9
ig en lösning är och om resultatet är rimligt					under handledning.		resultatet är.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål							
M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler	I1-I5	Eleven använder och förstår matematiska begrepp och beteckningar.	Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven känner igen matematiska begrepp under handledning och övar på beteckningar.	Eleven känner till matematikens begrepp och använder i regel korrekta beteckningar.	Eleven använder matematiska begrepp och korrekta beteckningar.	Eleven förstår och använder korrekta begrepp och beteckningar.
M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet	I2	Eleven förstår principen bakom tiosystemet.	Förståelse av tiosystemet	Eleven urskiljer storleksordningar mellan hela tal. Eleven känner igen talenheterna i ett decimaltal.	Eleven kan nämna talenheterna i ett decimaltal och använder tiosystemet i räkneoperationer med naturliga tal.	Eleven använder tiosystemet som ett positionssystem i räkneoperationer.	Eleven förstår att tiosystemet är ett av positionssystemen.
M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal	I2	Eleven förstår begreppen positiva rationella tal och negativa heltal.	Förståelse av talbegreppet	Eleven kan placera negativa tal i storleksordning och jämför under handledning storleken på bråktal.	Eleven kan placera bråktal i storleksordning och kan ge exempel på användning av negativa tal.	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal i räkneoperationer.	Eleven använder positiva rationella tal och negativa heltal som del av problemlösning.
M10 handleda eleven att uppnå flytande	I2	Eleven utför huvudräkning på ett flytande sätt och även	Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande	Eleven utför basräkneoperationer	Eleven utför räkneoperationer som består av flera än en	Eleven utför på ett flytande sätt beräkningar som består av flera	Eleven kan mångsidigt använda olika

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav av för vitsordet 9
räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper		skriftligt genom att använda egenskaper hos räkneoperationer.	räkneoperationernas egenskaper	med två naturliga tal.	räkneoperation med naturliga tal och kan under handledning dela upp talen i en enklare form som stöder en huvudräkning.	räkneuttryck och kan dela upp talen i en enklare form som stöder uträkningen.	beräkningsätt.
M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp	I4	Eleven observerar och beskriver geometriska egenskaper hos kroppar och figurer. Eleven känner till geometrins grundbegrepp samt symmetrier med avseende på en linje och en punkt.	Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven känner igen och nämner de vanligaste geometriska figurerna och kropparna samt deras delar. Eleven kan rita de vanligaste geometriska figurerna.	Eleven observerar och beskriver sambanden mellan en punkt, sträcka, linje och vinkel. Eleven känner igen figurer som är symmetriska med avseende på linje. Eleven kan under handledning förstora eller förminska en figur. Eleven kan placera ut en given punkt i koordinatsystemet.	Eleven observerar och beskriver egenskaper hos figurer och kroppar. Eleven ritas symmetriska figurer med avseende på en punkt eller en linje genom att använda koordinatsystemet. Eleven kan använda en given skala.	Eleven kan använda egenskaper hos figurer och kroppar i problemlösning. Eleven kan rita förminskningar och förstoringar på figurer och bestämma skalan utgående från givna mått.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav av för vitsordet 9
M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet	I4	Eleven bedömer storleken på det objekt som ska mätas och väljer ett lämpligt verktyg för mätningen och en lämplig enhet att ange resultatet i. Eleven bedömer mätresultatets rimlighet.	Förmåga att mäta	Eleven utför en mätning med givna mätredskap och meddelar hur många enheter med mätredskapet hen får som resultat. Eleven kan under handledning byta en längdenhet till en annan längdenhet.	Eleven utför en mätning med ett mätredskap som hen valt och kan ange mätningens resultat i den efterfrågade enheten. Eleven kan byta enheter på rydmåtten (l, dl, osv.).	Eleven kan observera storleken på mätobjektet och väljer ett lämpligt redskap för mätningen. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna och reflekterar över förnuftigheten hos mätresultaten.	Eleven kan förklara faktorer som inverkar på mätningens resultatets noggrannhet och välja korrekt måttenhet. Eleven kan byta måttenheter på areor.
M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet	I5	Eleven utarbetar och tolkar tabeller och diagram samt använder statistiska nyckeltal. Eleven kan bestämma antalet av alla händelser och av de önskade händelserna och kan beräkna sannolikhet.	Att göra och tolka tabeller och diagram samt klassisk sannolikhet	Eleven kan göra en tabell på observationerna och läsa ett stapeldiagram. Eleven kan plocka ut den observation som det finns flest värden på och kan under handledning beräkna medelvärdet av tal. Eleven känner igen	Eleven kan tolka olika diagram. Eleven kan bestämma typvärdet och beräkna medelvärdet. Eleven kan beräkna det efterfrågade antalet alternativ och det totala antalet alternativ.	Eleven kan göra en användbar beskrivning med tabell eller diagram. Eleven kan avgöra vilket av alternativen som är mest sannolikt.	Eleven utnyttjar tabeller, diagram samt typvärdet och medelvärdet. Eleven kan med hjälp av en händelse bestämma den motsatta händelsen.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav av för vitsordet 5	Kunskapskrav av för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav av för vitsordet 9
				en säker händelse.			
M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö	I1	Eleven utarbetar ett program i en visuell programmeringsmiljö.	Visuell programmering	Eleven testar ett färdigt program och identifierar vad olika kommandon utför i praktiken.	Eleven kan sätta till en villkors- eller upprepningssstruktur i ett färdigt program. Hen kan söka efter ett fel i programmet och korrigera felet.	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö, i vilket villkors- och upprepningsstrukturer används.	Eleven använder visuell programmering i problemlösning. Eleven kan utvärdera programmet och editera det så att det kan användas för ett specifikt ändamål.

14.3.5 Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.

Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.

Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker sin egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnenas egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.

Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

I **årskurserna 3–6** kan undervisningen i omgivningslära planeras som helheter där man granskar den omgivande världen samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Eleven vägleds att ge akt på sitt växande och sin utveckling. Med hjälp av problemlösnings- och undersökningsuppgifter fördjupas intresset för fenomen i omgivningen. I slutet av årskurshelheten funderar man också på de olika ämnesområdenas särdrag.

Centralt innehåll som anknyter till målen för omgivningslära i årskurs 3–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Jag som människa: Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

I2 Vardagliga situationer och sammanhang: Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

13 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld: Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

14 Att undersöka omgivningen: Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

15 Naturens strukturer, principer och kretslopp: Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

16 Att bygga en hållbar framtid: Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 3–6

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 3–6

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att eleven ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetsätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetsätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gemenskap stödjer lärande tillsammans och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetsätt samt känslan av att lyckas stärker elevens självbild i omgivningsläran. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt lugn och ro.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i omgivningslära i årskurs 3–6

Vid bedömningen av kunnandet i omgivningslära är bedömningen av undersökningsfärdigheterna och arbetet centralt vid sidan om bedömningen av den teoretiska kunskapen inom de olika kunskapsområden som ingår i omgivningsläran. De olika kunskapsområdena förenas till en helhet och de har sina egna mål och bedömningsgrunder. Eleverna erbjuds mångsidiga möjligheter att visa sitt kunnande. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller övriga personliga egenskaper utgör inte föremål för bedömningen.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i omgivningslära genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i omgivningslära. Eleven har uppnått målen i omgivningslära för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för omgivningslära och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i omgivningslära och i vitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Eleverna instrueras att identifiera sina egna förhandsuppfattningar, styrkor och utvecklingsbehov samt uppmuntras att sporra varandra i lärandet. Lärandet styrs genom frågor, uppbyggande respons och konkreta utvecklingsförslag. Positiv respons och uppmuntran stöder i synnerhet utvecklingen av arbetsfärdigheterna och motivationen.

Omgivningslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar, attityder			
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och	I1 Jag som människa		

undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I2 Vardagliga situationer och sammanhang I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld I4 Att undersöka omgivningen I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp I6 Att bygga en hållbar framtid		
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära			K1 Förmåga att tänka och lära sig K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen		- värna om den egna kulturtraditionen (den egna hembygden och Finland) - bekanta sig med principen för hållbar utveckling - återvinning och sortering	K3 Vardagskompetens K7
Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6	Undersökningssuppgifter som rör levnadsmiljön: den levande och den livlösa naturen	K1 K7
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1-I6	Eleverna bekantar sig med forskningens olika skeden genom olika uppgifter.	K1 K5 Digital kompetens
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6	Eleverna övar att identifiera och rapportera orsaks- och följdförhållanden i anknytning till teman inom omgivningsläran.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans	I2-I6	- eleverna undersöker funktionsprinciperna för elapparater i hemmet - eleverna bekantar sig med tekniska tillämpningar i anknytning till teman inom omgivningsläran	K2 K3 K5

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv	I1-I6	- eleverna sätter sig in i förebyggande av sjukdomar och färdigheter inom egenvård - eleverna övar att främja säkerhet och sina säkerhetsfärdigheter: brand-, el- och trafiksäkerhet	K3
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6	Eleverna övar att märka olika byggda och sociala miljöer samt fenomen och material i omgivningen.	K3
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6	Eleverna övar att fungera i olika sociala situationer och begrundar gemenskapens betydelse för välbefinnandet.	K2 K3
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikations-teknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6	Eleverna planerar och förverkligar ett projektarbete genom att använda informations- och kommunikationsteknik.	K4 Multilitteracitet K5
Kunskap och förståelse			
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1-I6	Eleverna bekantar sig med olika miljöer i den egna hembygden, också med tanke på välbefinnandet. Eleverna övar att identifiera och använda begrepp inom miljöläran.	K1
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6	Eleverna bekantar sig med Finlands karta.	K1 K5
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka	I1-I6	Eleverna övar att bedöma information kritiskt.	K2 K4

olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar			K5
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1 I3-I6	Eleverna bekantar sig med växter och djur i skolans närmiljö. Eleverna reflekterar över konsekvenserna av det egna beteendet för välfärden för en själv, andra människor och djur. Eleverna lär sig att identifiera växternas olika delar och deras uppgifter.	K1
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6	- genom mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter lär sig eleverna att gestalta naturmiljön i Finland och människans verksamhet - Finland på kartan - eleverna lär sig väderstrecken - geomedier används i undervisningen	K1 K5
M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2 I4-I6	Eleverna mäter temperaturen och sätter sig in i värmeenergi.	K1
M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2 I4-I6	Eleverna bekantar sig med vattnets aggregationstillstånd med hjälp av olika undersökningar.	K1
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1-I3 I6	- människans sexuella utveckling och förökning behandlas enligt elevernas ålder - eleverna sätter sig in i de olika delområdena inom hälsa och sunda levnadsvanor i vardagen	K1 K3

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar, attityder			
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1 Jag som människa I2 Vardagliga situationer och sammanhang I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld I4 Att undersöka omgivningen I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp I6 Att bygga en hållbar framtid		
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära			K1 Förmåga att tänka och lära sig K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen		Eleverna bekantar sig med produktionen av föda och matens väg (närmät). Eleverna bekantar sig med näringskedjor och hur djur och växter fortplantar sig.	K3 Vardagskompetens K7
Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6	- vattnets kretslopp på olika sätt - Sibbo som skärgårdskommun: t.ex. växter och djur som lever i havet och på stränderna - Östersjöns tillstånd ur synvinkeln för hållbar utveckling	K1 K7
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1-I6	undersökning av aggregationstillstånd med hjälp av olika material och ämnen	K1 K5 Digital kompetens
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6	energiproduktion och förnybara energikällor	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans	I2-I6	Eleverna övar att förklara vardagsteknik genom att använda rätt begrepp.	K2 K3 K5
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv	I1-I6	- förebyggande av mobbning - fysisk och psykisk integritet	K3
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6	utflykter i närmiljön i mån av möjlighet	K3
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6	Eleverna övar att fungera i olika sociala situationer och begrundar gemenskapens betydelse för välbefinnandet.	K2 K3
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikations-teknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6	Eleverna utnyttjar informations- och kommunikationsteknik i studierna (presentationer, kartprogram).	K4 Multilitteracitet K5
Kunskap och förståelse			
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1-I6	Man fäster uppmärksamhet vid att använda rätt begrepp i omgivningsläran.	K1

M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6	Eleverna bekantar sig med kartor över Baltikum.	K1 K5
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar	I1-I6	Eleverna övar att kritiskt bedöma uppgifter de får från medierna.	K2 K4 K5
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1 I3-I6	Eleverna undersöker mark- och berggrunden.	K1
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6	- eleverna bekantar sig med naturen i de nordiska länderna och Baltikum genom mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter - kartor och geomedier används i undervisningen	K1 K5
M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2 I4-I6	- eleverna undersöker vädret och mäter temperaturen - väderleken och lufttrycket	K1
M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2 I4-I6	ett ämnes aggregationstillstånd och egenskaper	K1
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	I1-I3 I6	Eleverna lär sig att märka hur den egna verksamheten påverkar dem själva och andra.	K1 K3

Omgivningslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Synvinkel i Sibbo	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar, attityder			
1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1 Jag som människa I2 Vardagliga situationer och sammanhang I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld I4 Att undersöka omgivningen I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp I6 Att bygga en hållbar framtid		
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära			K1 Förmåga att tänka och lära sig K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen		- klimatförändringen - hållbar utveckling	K3 Vardagskompetens K7
Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6	Eleverna sätter sig in i vårt eget solsystem, årstiderna, växlingen mellan dag och natt och jordens konstruktion.	K1 K7
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1-I6	Eleverna gör experiment med växters tillväxt.	K1 K5 Digital kompetens
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6	Eleverna övar att motivera resultaten av sina egna undersökningar.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans	I2-I6	Apparaters funktionsprinciper och mekanik.	K2 K3 K5
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv	I1-I6	Eleverna övar att främja säkerhet och sina säkerhetsfärdigheter inom följande delområden: - rusmedel - förgiftning - förebyggande av mobbning - fysisk och psykisk integritet Observation av omgivningen med människornas välbefinnande som utgångspunkt.	K3
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6	utflykter i närmiljön i mån av möjlighet	K3
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6	Eleverna övar att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleverna identifierar saker som stöder det egna lärandet.	K2 K3
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikations-teknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6	Eleverna utnyttjar informations- och kommunikationsteknik i studierna (presentationer, kartprogram).	K4 Multilitteracitet K5
Kunskap och förståelse			
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de	I1-I6	Eleverna övar att exakt använda begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden.	K1

bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen			
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6	- eleverna bekantar sig med Europas karta - Europas klimat- och vegetationszoner	K1 K5
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar	I1-I6	Utveckling av färdigheterna inom medielitteracitet till exempel genom att följa med nyhetsförmedlingen kring ämnena i omgivningsläran.	K2 K4 K5
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1 I3-I6	- eleverna bygger ett herbarium under ledning, t.ex. genom att fotografera eller samla växter - människans uppbyggnad	K1
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6	- eleverna bekantar sig med de europeiska länderna och genom mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter - eleverna använder olika slags kartor och geomedier	K1 K5
M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2 I4-I6	- eleverna undersöker begreppet kraft och hur kroppars rörelser ändras - eleverna undersöker ljud- och ljusfenomen	K1
M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2 I4-I6	förutsättningarna för liv: solens inverkan och betydelse	K1
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva	I1-I3 I6	- människans sexuella utveckling och förökning behandlas enligt elevernas ålder - pubertetsåldern - eleverna sätter sig in i de olika delområdena inom hälsa och sunda levnadsvanor i vardagen	K1 K3

och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen			
---	--	--	--

Omgivningslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar, attityder			
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1 Jag som människa I2 Vardagliga situationer och sammanhang I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld I4 Att undersöka omgivningen I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp I6 Att bygga en hållbar framtid		
M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära			K1 Förmåga att tänka och lära sig K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen		- rättigheter och skyldigheter som rör verksamhet i miljön - hållbar användning av naturresurser	K3 Vardagskompetens K7
Undersöknings- och arbetsfärdigheter			
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6	- skydd och användning av skogar - skogsarterna och växter som är typiska för dem - särdragen i Sibbo (t.ex. Sibbo storskog)	K1 K7
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap	I1-I6	Planering, genomförande och presentation av olika undersökningsprojekt.	K1 K5 Digital kompetens

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6	Eleverna motiverar resultaten av sina egna undersökningar och presenterar slutsatser av dem.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K5
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans	I2-I6	Eleverna fäster uppmärksamhet vid ansvarsfull användning av teknologi.	K2 K3 K5
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv	I1-I6	- eleverna lär sig att förstå och värna om naturens mångfald - klimatförändringen och hur den stävjas (de egna valen).	K3
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6	utflykter i närmiljön i mån av möjlighet	K3
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor	I1-I6	att leva i en mångkulturell värld och beakta den i vardagen	K2 K3
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikations-teknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6	Eleverna fäster uppmärksamhet vid ansvarsfull och ergonomisk användning av informations- och kommunikationsteknik.	K4 Multilitteracitet K5
Kunskap och förståelse			
M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina	I1-I6	Eleverna övar att använda begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden på ett exakt sätt.	K1

begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen			
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6	- eleverna bekantar sig med världskartan - eleverna bekantar sig med världsdelarna på kartan	K1 K5
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar	I1-I6	Eleverna genomför ett påverkningsprojekt som är gemensamt för klassen eller hela skolan och där man övar sig att delta och påverka globalt.	K2 K4 K5
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1 I3-I6	- klassificering av djur - eleverna undersöker växelverkan mellan organismer och livsmiljöer samt människans verksamhet - mänsklighetens globala välbefinnande nu och i framtiden	K1
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iakttä sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6	- eleverna bekantar sig med naturmiljöerna, särdragen och kulturerna i Asien, Afrika, Amerika och Oceanien genom mångsidiga regionala exempel och nyheter - eleverna använder olika slags kartor och geomedier	K1 K5
M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande	I2 I4-I6	- principen om energins bevarande - el och elbesparing	K1
M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande	I2 I4-I6	Eleverna bekantar sig med förbränning och fotosyntes med hjälp av olika undersökningar och exempel.	K1
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella	I1-I3 I6	- att uttrycka och kontrollera känslor - hälsosamma val - beroende, rusmedel	K1 K3

tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen			
--	--	--	--

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i omgivningslära

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar, attityder							
M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen	I1-I6	Eleven upprätthåller sitt intresse för omgivningen och för studierna i omgivningslära samt inser att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen själv.	Förmåga att uppfatta omgivningslärans betydelse	<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M2 handleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i	I1-I6	Eleven ställer upp egna mål för sina studier och arbetar långsiktigt för att uppnå dem samt identifierar sina kunskaper i omgivningslära.	Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven ställer upp ett enskilt mål under handledning och deltar i det gemensamma arbetet.	Eleven ställer upp egna mål för mindre helheter under handledning och arbetar under handledning för att uppnå gemensamma mål.	Eleven ställer upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att uppnå gemensamma mål.	Eleven ställer upp egna mål för mindre helheter och utvärderar hur hen uppnått målen och arbetar på eget initiativ för att uppnå gemensamma mål.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
omgivningslära							
M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen	I1-I6	Eleven utvecklar sin miljömedvetenhet, agerar och påverkar i sin miljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling. Eleven förstår betydelsen av hållbar utveckling för sig själv och för världen.	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven ger ett exempel på en förändring i miljön som orsakats av människan. Eleven nämner positiva handlingar som hen kan göra för miljöns och gemenskapens bästa.	Eleven beskriver miljöns tillstånd med hjälp av exempel och nämner några faktorer som hotar en hållbar framtid. Eleven beskriver metoder för hur man värnar om och utvecklar miljön och gemenskapen samt deltar under handledning i gemensamt påverkansarbete.	Eleven beskriver stödjande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid med hjälp av exempel. Eleven beskriver och identifierar olika metoder för hur man värnar om och utvecklar miljön och gemenskapen samt deltar i gemensamt påverkansarbete.	Eleven ger motiverade exempel på faktorer som utvecklar och hotar en hållbar framtid. Eleven beskriver på ett motiverat sätt olika metoder för hur man värnar om och utvecklar miljön och gemenskapen samt deltar aktivt i gemensamt påverkansarbete.
Undersöknings- och arbetsfärdigheter							
M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter	I1-I6	Eleven formulerar frågor om olika ämnesområden och använder dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter.	Förmåga att formulera frågor	Eleven deltar tillsammans med andra i att formulera frågor som anknyter till ämnet eller identifierar teman kring vilka man kan utveckla frågor.	Eleven formulerar under handledning frågor som man tillsammans kan utveckla till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.	Eleven formulerar frågor som man tillsammans kan utveckla till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.	Eleven formulerar motiverade frågor och utvecklar dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersökningss- och mätredskap	I1-I6	Eleven planerar och genomför små undersökningar, gör observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersökningss- och mätredskap	Undersökning sfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven deltar i att observera, mäta och dokumentera resultat och berättar om dessa under handledning.	Eleven planerar och genomför små undersökningar under handledning. Eleven gör under handledning observationer och mätningar samt dokumenterar resultat under handledning.	Eleven planerar och genomför små undersökningar självständigt eller tillsammans med andra. Eleven gör observationer och mätningar samt dokumenterar resultat enligt anvisningar.	Eleven planerar och genomför små undersökningar självständigt samt stöder de övriga medlemmarna i gruppen vid behov. Eleven gör observationer och mätningar samt dokumenterar resultat genom att använda olika redskap för undersökning och mätning i olika lärmiljöer.
M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt	I1-I6	Eleven identifierar orsakssamband, drar slutsatser utgående från sina resultat och presenterar sina resultat och undersökningar på olika sätt.	Undersökning sfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven beskriver under handledning den utförda undersökningen och dess resultat genom att använda insamlad information eller observationer som gjorts.	Eleven drar enkla slutsatser under handledning. Eleven presenterar sina resultat enligt anvisningar.	Eleven identifierar orsakssamband och drar enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven presenterar sina resultat på ett tydligt sätt.	Eleven beskriver orsakssamband och presenterar slutsatser utgående från resultaten. Eleven presenterar sina resultat och undersökningar på olika sätt.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar, hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans med andra	I2-I6	Eleven förstår användningen och betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar, hur de fungerar och används samt prövar, upptäcker och skapar nytt tillsammans med andra.	Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven beskriver användningsområdet för en teknisk tillämpning. Eleven deltar under handledning i att experimentera och skapa nytt i grupp.	Eleven ger några exempel på användningsområden för vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven arbetar under handledning med att experimentera och skapa nytt tillsammans med de andra.	Eleven beskriver hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven samarbetar med de andra kring experiment och nyskapande.	Eleven beskriver och förklarar hur flera tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras användningsområden. Eleven är initiativrik i samband med experiment och nyskapande. Eleven hjälper vid behov de andra i samband med experiment och nyskapande.
M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även	I1-I6	Eleven främjar välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin miljö. Eleven handlar på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv.	Förmåga att främja säkerheten och säkerhetskunskap	Eleven nämner någon faktor som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven nämner något tillvägagångssätt som främjar säkerhet och som anknyter till	Eleven nämner flera faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven nämner tillvägagångssätt som främjar säkerhet och som anknyter till säkerhetsfärdigheter,	Eleven beskriver med hjälp av exempel centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven beskriver tillvägagångssätt som främjar säkerhet och som anknyter till	Eleven motiverar hur centrala faktorer inverkar på välbefinnandet och säkerheten. Eleven beskriver och motiverar tillvägagångssätt som främjar säkerhet och som anknyter till säkerhetsfärdigheter,

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
skyddar hen själv.				säkerhetsfärdigheter	samt beaktar under handledning dessa i lärsituationer.	säkerhetsfärdigheter, samt kan huvudsakligen använda dem på ett ändamålsenligt sätt i lärsituationer.	digheter, samt använder dessa på ett ändamålsenligt sätt i lärsituationer.
M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön	I2-I6	Eleven undersöker, agerar, rör sig och gör utflykter i naturen och den byggda miljön.	Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven deltar i utomhusundervisningen i naturen och i den byggda miljön.	Eleven rör sig, gör utflykter och observationer under handledning i naturen och i den byggda miljön. Eleven gör under handledning undersökningar antingen självständigt eller i grupp.	Eleven rör sig, gör utflykter och observationer i naturen och den byggda miljön. Eleven gör undersökningar i omgivningen antingen självständigt eller i grupp.	Eleven rör sig, gör utflykter och gör på eget initiativ observationer i naturen och den byggda miljön. Eleven gör undersökningar i omgivningen antingen självständigt eller i grupp och hjälper de övriga gruppmedlemmarna vid behov.
M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att agera i olika roller och kommunikationssituationer, inspirera eleven att uttrycka sig	I1-I6	Eleven agerar i olika roller och kommunikationssituationer i gruppen. Eleven uttrycker sig själv och lyssnar på andra. Eleven identifierar, uttrycker och reglerar sina känslor.	Förmåga att utveckla kommunikativa färdigheter, identifiera och reglera känslor	Eleven arbetar under handledning i olika grupper. Eleven nämner under handledning sätt att uttrycka och reglera känslor.	Eleven arbetar enligt den uppgift som gruppen gett och ger på uppmaning respons på aktiviteten. Eleven nämner sätt att uttrycka och reglera känslor.	Eleven arbetar för att uppnå gemensamt uppställda mål genom att ge och ta emot respons. Eleven beskriver metoder för hur man uttrycker	Eleven arbetar på ett ansvarsfullt och initiativtagande sätt i olika roller genom att ge, ta emot och använda respons. Eleven beskriver på ett

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor						och reglerar känslor.	motiverat sätt metoder för hur man uttrycker och reglerar känslor och tillämpar dem i olika situationer och roller.
M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt	I1-I6	Eleven använder digitala verktyg för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.	Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik	Eleven använder under handledning digitala verktyg i informationssökning. Eleven deltar i att producera och presentera en digital produkt. Eleven nämner under handledning en faktor som anknyter till hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.	Eleven använder självständigt digitala verktyg i informationsökning. Eleven agerar aktivt i att producera och presentera en digital produkt. Eleven nämner faktorer som anknyter till hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.	Eleven använder digitala verktyg i olika lärsituationer och som verktyg för kommunikation. Eleven beskriver hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.	Eleven väljer på ett motiverat sätt digitala verktyg och använder dem i olika lärsituationer och som verktyg för kommunikation samt stöder de andra eleverna i gruppen. Eleven beskriver på ett motiverat sätt hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.
Kunskap och förståelse							

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M12 handleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen	I1-I6	<p>Eleven observerar omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran.</p> <p>Eleven utvecklar sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen.</p>	Förmåga att använda begrepp	Eleven känner igen några begrepp inom omgivningens olika ämnesområden och kan koppla ihop begreppen med omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem.	<p>Eleven beskriver omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med några centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden.</p> <p>Eleven kan koppla ihop begrepp som anknyter till varandra.</p>	<p>Eleven beskriver omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden.</p> <p>Eleven kopplar ihop begrepp på ett logiskt sätt.</p>	<p>Eleven förklarar omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden.</p> <p>Eleven använder och kopplar ihop begrepp så att de bildar logiska helheter.</p>
M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen	I1-I6	Eleven förstår, använder och skapar olika modeller, med vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen.	Förmåga att använda modeller	<p>Eleven känner till att en modell är en förenkling av verkligheten.</p> <p>Eleven räknar under handledning upp de centrala delarna i en given modell.</p>	Eleven använder och skapar under handledning modeller för att förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen.	Eleven använder och skapar modeller som förklarar människan, omgivningen och anknytande fenomen.	Eleven använder och skapar ändamålsenliga modeller och förklarar på ett motiverat sätt människan, omgivningen och anknytande fenomen med hjälp av dessa.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar.	I1-I6	Eleven hämtar tillförlitlig information, uttrycker på ett motiverat sätt olika synpunkter samt tolkar och kritiskt bedömer informationskällor och synvinklar.	Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven söker under handledning information ur givna informationskällor. Eleven nämner en faktor i anknytning till någon informationskälla tillförlitlighet.	Eleven söker under handledning information ur olika informationskällor. Eleven bedömer under handledning faktorer i anknytning till en informationskälla tillförlitlighet. Eleven motiverar under handledning olika synpunkter och nämner skillnader mellan synvinklarna.	Eleven söker efter information ur olika informationskällor. Eleven bedömer faktorer i anknytning till en informationskälla tillförlitlighet. Eleven motiverar olika synpunkter och nämner skillnader mellan synvinklarna.	Eleven söker på ett mångsidigt sätt efter information ur olika informationskällor. Eleven bedömer på ett mångsidigt sätt faktorer i anknytning till en informationskälla tillförlitlighet. Eleven motiverar olika synpunkter och jämför olika synvinklar.
M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	I1, I3-I6	Eleven undersöker naturen, identifierar organismer och livsmiljöer samt kan tänka ekologiskt. Eleven förstår människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.	Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer samt förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven identifierar under handledning några organismer, livsmiljöer och faktorer i den icke-levande naturen. Eleven känner igen några av människans kroppsdelar	Eleven identifierar några organismer och livsmiljöer. Eleven nämner faktorer i den icke-levande och den levande naturen som organismerna behöver av sin miljö. Eleven nämner några av människans	Eleven nämner organismer och livsmiljöer som är kännetecknande för dem. Eleven ger exempel på interaktionen mellan den icke-levande och den levande naturen. Eleven nämner människans	Eleven nämner organismer och livsmiljöer på ett mångsidigt sätt. Eleven beskriver interaktionsförhållanden mellan organismer och den icke-levande naturen. Eleven nämner människans kroppsdelar

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
				r, livsfunktioner samt skeden i människans utveckling.	kroppsdelar och ger exempel på människans livsfunktioner samt skeden i människans utveckling.	kroppsdelar och beskriver människans livsfunktioner och utveckling.	på ett mångsidigt sätt och beskriver samband mellan människans livsfunktioner samt människans utveckling.
M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier	I3-I6	Eleven observerar sin egen närmiljö och hela världen med hjälp av geografiska begrepp och Ortsnamn. Eleven kan använda karta och andra geomedier.	Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven nämner några världsdelar, länder, städer och naturgeografiska objekt. Eleven använder några geografiska begrepp och räknar upp huvudväderstrecken. Eleven använder kartor under handledning.	Eleven nämner världsdelar, länder, städer och naturgeografiska objekt och ger exempel på dem på en karta. Eleven ger exempel på särdrag hos områden genom att använda geografiska begrepp och kan namnge väderstrecken. Eleven använder kartor eller andra geomedier under handledning.	Eleven nämner världsdelarna, länder, städer och naturgeografiska objekt och ger exempel på dem på en karta. Eleven beskriver områden och deras läge och visar prov på kännedom om geografiska begrepp och särdrag hos områden. Eleven använder kartor och andra geomedier.	Eleven nämner världsdelarna samt länder, städer och naturgeografiska objekt mångsidigt och ger exempel på dem på en karta. Eleven jämför särdrag hos läget för områden genom att använda geografiska begrepp. Eleven tolkar de kartor som hen använder och övriga geomedier och bedömer dem kritiskt.
M17 handleda eleven att undersöka,	I2, I4-I6	Eleven undersöker, beskriver och förklarar fysikaliska fenomen i	Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka,	Eleven gör observationer om något	Eleven observerar, undersöker och	Eleven observerar, undersöker	Eleven observerar, undersöker och förklarar

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande		vardagen, naturen och tekniken samt förstår principen om energins bevarande.	beskriva och förklara fysikaliska fenomen	fysikaliskt fenomen och beskriver detta genom under handledning att använda fysikens begrepp. Eleven nämner några energikällor och energiformer i bekanta situationer.	beskriver enkla fysikaliska fenomen samt förklarar några enkla fenomen under handledning genom att använda fysikens begrepp. Eleven använder energi-, kraft- och rörelsebegrepp i bekanta situationer. Eleven nämner olika energikällor och energiformer samt kan ge enskilda exempel på omvandling av energi till olika former.	och beskriver enkla fysikaliska fenomen samt förklarar några av dessa fenomen genom att använda fysikens begrepp. Eleven använder energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och ger exempel på principen om energins bevarande.	fysikaliska fenomen genom att använda fysikens begrepp. Eleven använder energi-, kraft- och rörelsebegrepp i olika situationer. Eleven förklarar hur principen om energins bevarande framkommer i olika situationer.
M18 handleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund	12, 14-16	Eleven undersöker, beskriver och förklarar kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt förstår principen om materiens bevarande.	Kunskaper i kemi: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen	Eleven nämner de tre aggregationsstillstånd för ett ämne och identifierar till exempel vattnets aggregationsstillstånd i olika	Eleven observerar och undersöker aggregations tillstånd och några bekanta ämnens egenskaper under handledning.	Eleven observerar, undersöker och beskriver aggregations tillstånd och bekanta ämnens egenskaper genom att använda kemins begrepp.	Eleven observerar, undersöker och beskriver aggregations tillstånd och ämnens egenskaper genom att använda kemins begrepp på ett exakt

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
för förståelsen av principen om materiens bevarande				<p>situationer . Eleven klassificerar eller beskriver ämnen utgående från någon egenskap.</p> <p>Eleven kan ge exempel på hur ämnen återvinns.</p>	Eleven beskriver till exempel vattnets kretslopp eller idén bakom återvinning.	<p>Eleven berättar om vad som händer i en kemisk reaktion.</p> <p>Eleven förklarar till exempel förändringar i vattnets aggregations tillstånd i vattnets kretslopp och återvinning.</p>	<p>sätt.</p> <p>Eleven berättar om vad som händer i en kemisk reaktion.</p> <p>Eleven förklarar till exempel vattnets kretslopp och återvinning av ämnen med hjälp av principen om materiens bevarande.</p>
M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor och livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen	11-13, 16	Eleven förstår delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor och livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen. Eleven får färdigheter i att tillämpa sina kunskaper om hälsa i olika situationer.	Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	<p>Eleven nämner något delområde inom hälsa och en livsstil som främjar hälsa.</p> <p>Eleven nämner något kännetecken i anknytning till tillväxt och utveckling i barndomen och ungdomen .</p>	<p>Eleven nämner delområden inom hälsa och beskriver någon enskild livsstil som främjar hälsan.</p> <p>Eleven kan nämna kännetecken i anknytning till tillväxt och utveckling i barndomen och ungdomen.</p>	<p>Eleven beskriver delområden inom hälsa och centrala livsstilar som främjar hälsan.</p> <p>Eleven beskriver centrala kännetecken i anknytning till tillväxt och utveckling i barndomen och ungdomen och hur de varierar individuellt.</p>	<p>Eleven beskriver delområdena inom hälsa och ger exempel på samband mellan dem.</p> <p>Eleven förklarar med hjälp av exempel hur livsstilen inverkar på hälsan.</p> <p>Eleven förklarar på ett motiverat sätt centrala kännetecken i anknytning till tillväxt och utveckling i barndomen</p>

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
							och ungdomen och hur de varierar individuellt.

14.3.6 Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra.

Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkänedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

I **årskurserna 3–6** ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hans egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.

Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.

Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurs 3–6

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll utnyttjas de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Innehållet ska fokusera på religiösa källor, heliga skrifter och personer samt musik, symboler, heliga platser och byggnader. Viktigt innehåll är religionens lära, seder, ritualer och samfund samt religionens mångfald. Man granskar centrala berättelser inom religionen och deras samband med konst, vetenskap och kultur.

I2 Religionernas värld: Innehållet ska omfatta kristendomen, andra religioner och irreligiositet i den finländska kulturen och vardagen. Man bekantar sig särskilt med religiösa samfund i skolans närhet och med deras heliga platser. I undervisningen granskas bakgrunden till religioner och livsåskådningar i Finland och Europa och situationen i dag. Innehållet väljs så att eleven får en helhetsbild av Europas religiösa rötter, i synnerhet det grundläggande innehållet i judendomen, kristendomen och islam och deras betydelse. Innehållet väljs med hänsyn till religionsrelaterade teman i medierna och populärkulturen.

I3 Ett gott liv: Centrala innehåll är människovärdet, att respektera livet och att värna om naturen. Undervisningen fokuserar på att eleven begrundar sina egna val och handlingar och vilka värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktigt innehåll är livskompetens, självkännet och välbefinnande för kropp och själ. Innehållet ska ge eleven insikt i religionens centrala etiska normer och de etiska uppfattningar som är gemensamma för olika religioner och livsåskådningar. FN:s konvention om barnets rättigheter behandlas. Innehållet ska ge eleven verktyg att diskutera om etik och religioner och att motivera sina synpunkter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 3–6

Innehållet behandlas med hjälp av berättelser och drama samt genom erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att börja introducera begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. I undervisningen betonas rofylldhet och diskussion. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. Målet är att visa respekt för alla religioner och livsåskådningar som finns representerade i skolan.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 3–6

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrund och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. Eleverna ska få stöd för att förstå centrala begrepp. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i religion i årskurs 3–6

Bedömningen i religion ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska sträva efter att uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala religiösa källor och deras särdrag samt att göra egna tolkningar. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunnande som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I

stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i religion genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i religion. Eleven har uppnått målen i religion för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för religion och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i bedömningen i religion och i vitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 3–6

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Evangelisk-luthersk tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

11 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

I2 Religionernas värld: I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

I3 Ett gott liv: I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkänedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Evangelisk-luthersk religion – mål för undervisningen i Sibbo årskurs 3

Målet för undervisningen av religion i årskurs 3–6 är att utveckla elevernas färdigheter att tänka, förverkligande av rättvisa i den egna verksamheten och fördjupande av kunskapen som rör religioner. Eleverna handleds att ta ansvar för sig själva, varandra och den omgivande naturen. Eleverna sätter sig in i de centrala mänskliga rättigheterna och lär sig att bedöma och reflektera över deras innehåll. I undervisningen utforskar man olika kulturer och religioner samt lär sig att identifiera och förstå mångfalden i samhället. Ansvarsfullt påverkande och interaktionsfärdigheter hör till de övergripande centrala målen för undervisningen. Särskild vikt fästs vid digitaliseringen av miljön som en del av undervisningen och digitaliseringens möjligheter utnyttjas. I mån av möjlighet samarbetar man med den lokala församlingen och andra aktörer.

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1 Förhållandet till den egna religionen	I undervisningen granskar man Bibeln som bok (med betoning på gamla testamentet) och dess olika stilarter.	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	Eleverna sätter sig in i de lutherska bönerna, gudstjänsten och församlingen verksamhet. Eleverna fördjupar sina kunskaper om kyrkoåret, de kristna ritualerna under levnadsloppet och de tillhörande sederna samt kyrkan som en religiös byggnad. Psalmerna och den övriga andliga musiken uppmärksammas.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 I2 Religionernas värld	Eleverna bekantar sig med karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk.	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet

M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1-I2	Man behandlar mångfalden inom kristendomen. Eleverna bekantar sig med profeterna, de heliga platserna och berättelserna som förenar judendomen, kristendomen och islam.	K1 K2
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2 I3 Ett gott liv	Eleverna bekantar sig med nuläget inom religiös och konfessionell livsåskådning. Man behandlar centrala livsfrågor, känslor och värderingar med hjälp av berättelser som valts ur Gamla testamentet.	K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1-I3	Eleverna granskar kristendomens viktigaste etiska riktlinjer: Den Gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden.	K2 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2-I3	Eleverna behandlar FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärdet, respekt för livet samt värnande om naturen ur individens synvinkel.	K2
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1-I3	Eleven ges redskap för att diskutera etiska frågor och motivera sina synpunkter.	K1 K4 K6 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	Eleverna övar att komma överens med sig själv och andra (livskunskap, självkänedom, känslomässiga färdigheter och övergripande välbefinnande).	K1

Evangelisk-luthersk religion – mål för undervisningen i Sibbo årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1 Förhållandet till den egna religionen	Eleverna granskar Bibeln som bok (med betoning på Nya testamentet) och dess olika stilarter.	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	Eleverna bekantar sig med olika psalmer och annan andlig musik.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 I2 Religionernas värld		K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1-I2	Eleverna sätter sig in i Jesu liv, hans läror och betydelse för kristendomen. Man behandlar mångfalden inom kristendomen. Man undersöker särskilt de religiösa samfundet som verkar i skolans närområde.	K1 K2
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2 I3 Ett gott liv	Eleverna bekantar sig med Jesus roll i judendomen, kristendomen och islam. Man behandlar centrala livsfrågor, känslor och värderingar med hjälp av berättelser som valts ur Nya testamentet.	K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1-I3	Eleverna granskar kristendomens viktigaste etiska riktlinjer: Den Gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden.	K2 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2-I3	Eleverna behandlar FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärdet, respekt för livet samt värnande om naturen med fokus på lokala synvinklar.	K2
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1-I3	Eleven ges redskap för att diskutera etiska frågor och motivera sina synpunkter.	K1 K4 K6 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	Eleverna övar att komma överens med sig själv och andra (livskunskap, självkänedom, känslomässiga färdigheter och övergripande välbefinnande).	K1

Evangelisk-luthersk religion – mål för undervisningen i Sibbo årskurs 5

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1 Förhållandet till den egna religionen	Eleverna sätter sig in i lutherdomens läror.	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och	I1	Eleverna sätter sig in i lutherdomens symboler och sakrament. Eleverna	K1

steder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga		studerar mer ingående kyrkoarkitektur och den tillhörande symboliken.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1 I2 Religionernas värld	Eleverna bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer av religionen. Eleverna utforskar nuläget för finländsk och europeisk religion och konfession, dess bakgrund samt ateism.	K1 K2
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2 I3 Ett gott liv	Eleverna reflekterar över Paulus och den tidiga kristenhetens betydelse för kristendomens utveckling till en världsreligion. Eleverna bekantar sig med profeterna, de heliga platserna och berättelserna som förenar judendomen, kristendomen och islam.	K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1-I3	Eleverna granskar den Gyllene regeln särskilt ur perspektivet att respektera det som är heligt för en själv och andra.	K2 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1-I3	Eleverna reflekterar över etiken i den Gyllene regeln avseende judendomen, kristendomen och islam.	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2-I3	Eleverna behandlar FN:s konvention om barnets rättigheter och människovärdet, respekt för livet samt värnande om naturen med fokus på finländska och nordiska synvinklar.	K2
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1-I3	Eleven ges redskap för att diskutera etiska frågor och motivera sina synpunkter.	K1 K4 Multilitteracitet K6 K7
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	Eleverna övar att komma överens med sig själv och andra (livskunskap, självkänedom, känslomässiga färdigheter och övergripande välbefinnande).	K1

Evangelisk-luthersk religion – mål för undervisningen i Sibbo årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
------------------------	-------------------	-------------------	---------------------

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1 Förhållandet till den egna religionen	Eleverna utforskar kristendomens centrala begrepp, symboler och lära.	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	Eleverna bekantar sig med olika kyrkosamfund (särskilt de protestantiska kyrkorna) och deras ritualer, seder, heliga platser och byggnader.	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 I2 Religionernas värld	Eleverna utforskar karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk. Eleverna bekantar sig med begrepp inom ekumenik och religiös dialog.	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1 I2 I3 Ett gott liv	Eleverna utforskar Bibeln och andra källor för kristendomen. Man granskar religioner via aktuella exempel ur medierna och populärkulturen. Eleverna använder och utvärderar material som väcker etisk debatt samt bekantar sig med diskussioner om religion.	K4 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1-I2	Eleverna granskar situationen för kristendomen i Finland och i Europa samt hur kristendomen framträder till exempel i populärkulturen. Eleverna undersöker nuläget för religiös och konfessionell livsåskådning i Finland och Europa.	K1 K2
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2-I3	Eleverna granskar religioner via exempel ur medierna och populärkulturen. Eleverna undersöker effekterna av kristendomens viktigaste etiska riktlinjer i Europa.	K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1-I3	Eleverna fördjupar sina kunskaper om de kristna ritualerna och kristendomens många olika seder. Eleverna undersöker vad helighet innebär i religionerna, vad som är heligt för en själv och för andra. Eleverna undersöker det dubbla kärleksbudet utifrån vad som är heligt för en själv och för andra.	K2 K5 K6
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1-I3	Eleverna reflekterar över den Gyllene regelns etik inom kristendomen och inom olika religioner.	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets	I2-I3	Eleverna behandlar människorättsetik och FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärdet, respekt för livet samt värnande om naturen med fokus på globala synvinklar.	K2

rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv			
M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2-I3	Eleverna reflekterar över sina egna val och vilka värderingar som ligger bakom deras verksamhet samt på globalt ansvar.	K1 K3 K6
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1-I3	Eleverna ges redskap för att diskutera etiska frågor och motivera sina synpunkter samt diskutera religioner.	K1 K4 K6 K7
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	Eleverna övar att komma överens med sig själv och andra (livskunskap, självkänedom, känslomässiga färdigheter och övergripande välbefinnande).	K1

Ortodox tro

Beskrivningen av lärokursen preciserar det centrala innehåll som är gemensamt för alla lärokurser. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från lärokursbeskrivningen samt de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna för läroämnet religion.

I1 Förhållandet till den egna religionen: I undervisningen bekantar man sig med den ortodoxa lärans källor och grundläggande begrepp. Centralt innehåll är det liturgiska livet i huvuddrag, de heliga mysterierna och kyrkliga förrättningar i vardag och fest. Man bekantar sig med Gamla Testamentets skrifter ur ortodox perspektiv samt Jesu liv och lära i evangelierna och i relation till kyrkoårets händelser. I undervisningen behandlas kyrkans uppkomst och Paulus och de andra apostlarnas gärningar. Man studerar särdrag för den ortodoxa kyrkan i Finland, kyrkan som religiös byggnad, kyrkoarkitektur och symbolik som hör samman med den. Man bekantar sig med kyrkomusik och den ortodoxa lärans inflytande och synlighet i inhemska och utländska medier.

I2 Religionernas värld: I undervisningen granskas vad som avses med helighet, man bekantar sig med högtider och olika seder och lär sig att uppskatta dem både i den egna och i andra religiösa kulturer. Man studerar den ortodoxa kyrkan som en katolsk och apostolisk, global gemenskap. Man bekantar sig med centrala religionerna i Europa och den europeiska religionskartan. Man studerar likheter mellan islam och judendomen och den ortodoxa kristendomen. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet och med irreligiositet som livsåskådning. Man behandlar inledningsvis ekumenik och religionsdialog samt förhållandet mellan mänskliga rättigheter och religion.

I3 Ett gott liv: Centralt innehåll i undervisningen är den ortodoxa läran och Nya Testamentets budskap som etiskt rättesnöre och stöd i det egna livet och i mänskliga relationer. Man bekantar sig med De tio budorden och funderar över egna etiska val, konsekvenser av dem och hur de bidrar till självkänedom, livskompetens

och en positiv syn på livet. I undervisningen betonas vikten av att värdesätta andra människor, att ha omsorg om miljön och naturen samt att respektera livet och en hållbar framtid. Man reflekterar över det globala ansvaret i kyrkans och individens liv. Man bekantar sig med likheter mellan etiska principer i olika religioner och med likheter mellan den europeiska människorättsuppfattningen och kristna värderingar samt med betydelsen av FN:s konvention om barnets rättigheter.

Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i åk 3–6

Undervisningsgrupperna i ortodox religion kan ha elever från olika årskurser. Läraren bör beakta detta i sin undervisning så att alla centrala innehåll och målen beaktas åtminstone en gång per årskursperiod.

Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1 Förhållandet till den egna religionen	- bibeln som helig bok - bibelns två delar: Gamla testamentet och Nya testamentet - Guds förbund med människan, GT: patriarkerna, NT: Kristus - Jesus: lärar och underverk - påsken	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	- ortodox skolgudstjänst - förbön och fastebön - liturgi - nattvardsmysteriet - kyrkobyggnaden - välsignande av hemmet, tacksägelseböner, panihida - att helga tiden: växling mellan fest och vardag, kyrkoåret	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 I2 Religionernas värld	- GT: profetior och liknelser om Kristus och Jungfru Maria - NT: liknelserna i Jesus lära - betydelsen av seder: t.ex. korstecknet, prostrationer, halskorset	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1 I2 I3 Ett gott liv	- grunderna för användning av bibeln - tolka ikoner - söka information tillsammans läraren och den andra eleverna - aktuella ämnen i medierna som rör religion, enligt elevernas intressen	K4 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1-I2	- folkkyrkorna i Finland: det lutherska och ortodoxa kyrkan - varför finns det ortodoxa i Finland? - judendomens och islams historia i Finland - övriga finländska religioner	K1 K2

		- religioner och livsåskådning samt ateism i den egna skolan	
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2-I3	patriarkberättelserna i Gamla testamentet	K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1-I3	- hur man betar sig och agerar i en ortodox kyrka och i ortodox liturgi - hur man betar sig och agerar under lutherska skolgudstjänster - att reflektera över helighet och respekt för den	K2 K5 K6
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1-I3	- de 10 budorden - undervisa psalmer och visdomslitteratur - den barmhärtige samariten – att hjälpa andra - den visa byggaren – hållbara livsvärderingar - farisén och publikanen – ödmjukhet - den slösaktige sonen – att förlåta - livet som gåva - likvärdighet: utseende, olika hem - att ta hand om sig själv	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2-I3	FN:s konvention om barnets rättigheter i det egna livet	K2
M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2-I3	- konsekvenserna av de egna handlingarna - de egna handlingarna i vardagen i ett framtidsperspektiv - fasta	K1 K3 K6
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1-I3	- etiska reflektioner utifrån Bibelns berättelser och vardagens erfarenheter - berätta sina egna tankar och lyssna på andra - motivera sina åsikter och lyssna på andras åsikter - att sätta sig i någon annans ställning - att öva empatifärdigheter	K1 K4 K6 K7
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	- människan som Guds bild - skapelseberättelsen - skyddsängel och försyn	K1

Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1 Förhållandet till den egna religionen	<ul style="list-style-type: none"> - Kristus liv och lära i evangelierna - Kristus: människan och Gud - julen, teofania, påsken och påskgudstjänsten - elevens skyddshelgon och dennes levnadshistoria - den egna församlingens helger och tillhörande berättelse 	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	<ul style="list-style-type: none"> - ortodox skolgudstjänst - olika helgedomar och kyrkobyggnader - kyrkoföremål - relikier - kyrkobesök - mysterierna i sina huvuddrag - botgöring, bikt fader och andlig vägledning - fastan - att helga tiden: växling mellan fest och vardag - kyrkoåret 	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 I2 Religionernas värld	<ul style="list-style-type: none"> - kyrkobyggnaden: förmaket, kyrkorummet, altaret och deras symbolik - ikonostas - symboliken i gudstjänsterna: t.ex. rökelsen, processionsljus, processioner 	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1 I2 I3 Ett gott liv	<ul style="list-style-type: none"> - grunderna för användning av bibeln - söka information tillsammans läraren och den andra eleverna - aktuella ämnen i medierna som rör religion, enligt elevernas intressen 	K4 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1-I2	<ul style="list-style-type: none"> - religioner och religiösa samfund i närområdet - judendomen, kristendomen och islam i Finland i dag 	K1 K2
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2-I3	<ul style="list-style-type: none"> - Abrahams religioner: hur de uppstått, lärans gemensamma drag, de heliga böckerna, fastan, heliga personer, den osynliga världen - helg och vardag i kristendomen, judendomen och islam - de stora högtiderna inom kristendomen, judendomen och islam - religiositet i vardagen inom kristendomen, judendomen och islam 	K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa	I1-I3	<ul style="list-style-type: none"> - hur man betar sig och agerar i en ortodox kyrka och i ortodox liturgi - eleverna bekantar sig med olika religiösa tillställningar t.ex. med hjälp av internet - heligheten i mysterierna 	K2 K5 K6

Sammanhang och situationer		- helighet i de övriga religionerna	
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1-I3	- det dubbla kärleksbudet - Herrens bön - berättelsen om en sista domen (Matt. 25) – osjälviskhet - likvärdighet: människor i olika åldrar, hälsan	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv	I2-I3	- FN:s konvention om barnets rättigheter i det egna livet - eleven som medlem av en minoritet - minoritetsgrupper i skolan	K2
M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2-I3	- hur andra människor påverkar mina värderingar och åsikter - att ta ansvar för sina egna handlingar - de egna handlingarna i vardagen i ett framtidsperspektiv - fastan	K1 K3 K6
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1-I3	- etiska reflektioner utifrån bibelns berättelser och vardagens erfarenheter samt de heliga hagiografierna - berätta sina egna tankar och lyssna på andra - motivera sina åsikter och lyssna på andras åsikter - att öva empatifärdigheter, att beakta andra människor i interaktionssituationer	K1 K4 K6 K7
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	- människan som Guds bild - skapelseberättelsen - skyddsängel och försyn	K1

Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1 Förhållandet till den egna religionen	- apostlarna, apostlarnas gärningar och missionsbrev, aposteln Paulus - kyrkans födelse och livet i urkyrkan - martyrerna - heliga människor - påsken, kristi himmelfärdsdag och pingst - församlingen och kyrkan - kristendomen	K1 Förmåga att tänka och lära sig

M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	<ul style="list-style-type: none"> - ortodox skolgudstjänst - trosbekännelsen som en del av liturgin - kyrkomusiken och ikonkonsten som troskällor och bevarare och upplivare av tron - aftonhymn - att helga tiden: växling mellan fest och vardag, kyrkoåret - indelningen av festerna i stora fester: - Kristus och Gudmoderns fester - heliga personer och heliggörare och deras minnesdagar 	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 I2 Religionernas värld	<ul style="list-style-type: none"> - läsa och tolka de stora festernas ikoner - eleverna granskar ikoner av de allmännaste heliga personerna t.ex. profeterna, martyrerna, heliggörarna och apostlarna - tolka texterna till de stora festernas troparioner - tolka de mest centrala bönerna 	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1 I2 I3 Ett gott liv	<ul style="list-style-type: none"> - använda bibeln som t.ex. källa - att söka information från flera källor och bedöma dess tillförlitlighet och användbarhet, källhänvisning - söka information om ikoner och hymner - aktuella ämnen som rör religion i medierna 	K4 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1-I2	<ul style="list-style-type: none"> - katolicism och apostoliskhet i kristendomen - ekumenik, den ekumeniska böneveckan - ortodoxismen i Finland, Europa och världen: den globala ortodoxismen - religionerna i Europa, Europas religiösa karta 	K1 K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer	I1-I3	<ul style="list-style-type: none"> - hur man betar sig och agerar i en ortodox kyrka och i ortodox liturgi - besök i mån av möjlighet till närliggande heliga platser - vad helighet betyder för en själv och för andra 	K2 K5 K6
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1-I3	<ul style="list-style-type: none"> - att avstå från det egna, osjälviskhet - att beakta en annan människa - kärlek till nästan - den Gyllene regeln - såningsmannen – att växa som människa, den ortodoxa människosynen - jämlikhet: jämställdhet mellan könen - underhållningsberoende, etiken i sociala medier 	K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och	I2-I3	<ul style="list-style-type: none"> - FN:s konvention om barnets rättigheter i det egna livet - finländska minoriteter 	K2

i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv			
M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2-I3	<ul style="list-style-type: none"> - hur andra människor påverkar dina värderingar och åsikter, hur jag själv påverkar andra - att ta ansvar för sina egna handlingar - de egna handlingarna i vardagen i ett framtidsperspektiv - kyrkans lära om skapelsen - fastan - bemödande - etiska reflektioner om aktuella frågor 	K1 K3 K6
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1-I3	<ul style="list-style-type: none"> - etiska reflektioner utifrån bibelns berättelser och vardagens erfarenheter samt de heliga hagiografierna - att klä egna tankar och känslor i ord - motivera sina åsikter och lyssna på andras åsikter - att öva empatifärdigheter - att agera som medlem i ett samfund - att beakta en annan människa och de egna rollen i växelverkan, diskussionsfärdigheter 	K1 K4 K6 K7
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet	I3	<ul style="list-style-type: none"> - människan som Guds bild - skapelseberättelsen - att växa som människa - nåd 	K1

Ortodox religion – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran	I1 Förhållandet till den egna religionen	<ul style="list-style-type: none"> - användningen av bibeln vid gudstjänsterna i huvuddrag - kyrkofäderna och den kristna läran - trosbekännelsen - bibeln: kyrkans bok, troskälla - den heliga treenigheten i bibeln - gudmodern - änglarna - påsken 	K1 Förmåga att tänka och lära sig
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga	I1	<ul style="list-style-type: none"> - ortodox skolgudstjänst - mysterierna i elevens eget liv - församlingens aktörer och verksamhet - kyrkan: den eukaristiska gemenskapen - den ortodoxa kyrkan i Finland - patriarkatet i Konstantinopel 	K1 K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

		<ul style="list-style-type: none"> - klostren som bevarare av religionen och som hjärtat i missionsarbetet - de karelska upplysarna - missionsarbetet och diakoniarbetet - att helga tiden: kyrkoåret och fastan - att förbereda sig för påsken och fira fest - liturgin som hör till fastan - Jesus bön, bönen före nattvarden 	
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1 I2 Religionernas värld	<ul style="list-style-type: none"> - dygnets gudstjänstrotation och dess innehåll som ett uttryck för Guds skapelsearbete - den ortodoxa bönetraditionen och den västerländska kyrkans tradition - den ortodoxa bönetraditionen jämfört med den judiska och islamiska traditionen - hur heliga personer beskrivs i den ortodoxa och katolska traditionen samt hur heliga personer beskrivs i islam - den ortodoxa kyrkan, katolska kyrkan, lutherska kyrkan, synagogan och moskén som helgedomar 	K2 K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet
M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1 I2 I3 Ett gott liv	<ul style="list-style-type: none"> - att söka information från flera källor och bedöma dess tillförlitlighet och användbarhet, källhänvisning - aktuella ämnen som rör religion i medierna och reflektioner över deras tillförlitlighet och objektivitet 	K4 K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1-I2	<ul style="list-style-type: none"> - de gamla och nya patriarkaten - den katolska och apostoliska ortodoxa kyrkan - kristendomens rötter i Europa - de kristna symbolerna i konsten och det omgivande samhället - martyrerna, klostren och fastan i kristendomen och andra religioner - religiösa symboler i vår omgivning - irreligiositet, ateism, sekularism, naturreligionerna - religionerna i dagens Europa och hur de framträder i människornas vardag - religionsdialog 	K1 K2
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2-I3	<ul style="list-style-type: none"> - Europas religionskarta - kristendomen, judendomen och islam i dagens Europa och hur religionerna framträder i människornas vardag - förintelsen (holocaust) 	K2
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa	I1-I3	<ul style="list-style-type: none"> - hur man betar sig och agerar i en ortodox kyrka, den ortodoxa liturgin och även inom andra tjänster 	K2 K5 K6

<p>sammanhang och situationer</p>		<ul style="list-style-type: none"> - att bemöta människor från olika kulturer och religiösa traditioner på ett respektfullt sätt - olika religiösa tecken och symboler - att respektera helighet 	
<p>M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner</p>	I1-I3	<ul style="list-style-type: none"> - fastan och innehållet i fastebönen - att göra gott - bergspredikan - den Gyllene regeln, även i andra religioner - att respektera och hjälpa en annan människa - de mänskliga rättigheterna – martyrer och trosförsvarare, de mänskliga rättigheterna i religionerna - respekt mellan olika religioner - jämlikhet: regional ojämställdhet, rika och fattiga, rasism, utslagenhet - beroende som en livsbegränsande faktor, etiken i sociala medier 	<p>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</p>
<p>M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv</p>	I2-I3	<ul style="list-style-type: none"> - hur de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om barnets rättigheter förverkligas globalt - den globala ekonomin ur människorättsperspektiv 	<p>K2</p>
<p>M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid</p>	I2-I3	<ul style="list-style-type: none"> - hur andra människor påverkar dina värderingar och åsikter, hur jag själv påverkar andra - att ta ansvar för sina egna handlingar - de egna handlingarna i vardagen i ett framtidsperspektiv - kyrkans lära om skapelsen - fastan - bemödande - filantropi, globalt ansvar, flyktingskap - etiska reflektioner om aktuella frågor 	<p>K1 K3 K6</p>
<p>M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter</p>	I1-I3	<ul style="list-style-type: none"> - etiska reflektioner utifrån bibelns berättelser och vardagens erfarenheter samt de heliga hagiografierna - aktuella etiska frågor som eleverna grubblar på - berätta sina egna tankar och motivera sina åsikter - att öva empatifärdigheter - att agera som medlem i ett samfund - att beakta en annan människa och de egna rollen i växelverkan, diskussionsfärdigheter 	<p>K1 K4 K6 K7</p>
<p>M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på</p>	I3	<ul style="list-style-type: none"> - människan som Guds bild - skapelseberättelsen - att växa och utvecklas som människa 	<p>K1</p>

världen, en positiv självkänsla och tro på livet		- nåd	
--	--	-------	--

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i religion

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt de centrala läroerna	I1	Eleven fördjupar sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt de centrala läroerna.	Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna den heliga skriften eller den centrala källan i den religion som studeras och känner igen någon av de berättelser eller läror som behandlats.	Eleven kan berätta om någon central lära och berättelse i den religion som studeras. Under handledning kan eleven berätta om vad berättelsen betyder eller olika sätt att tolka den.	Eleven kan berätta om de heliga skrifterna i den religion som studeras samt beskriva vad berättelser betyder eller olika sätt att tolka dem.	Eleven kan reflektera över innehållet i och tolkningarna av berättelserna. Ur perspektiv av den religion som studeras kan eleven beskriva betydelseerna av de centrala läroerna.
M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader i den religion som studeras	I1	Eleven bekantar sig med ritualerna och sederna samt heliga platser och byggnader i den religion som studeras.	Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven känner till en ritual eller sed i den religion som studeras och känner igen någon helig plats eller byggnad.	Eleven kan nämna ritualer eller seder i den religion som studeras samt en helig plats eller byggnad.	Eleven kan berätta om centrala ritualer och seder i den religion som studeras och beskriva religionens heliga platser eller byggnader.	Eleven kan redogöra för innebörden av de centrala ritualerna och sederna och de heliga platserna och byggnaderna i den religion som studeras.
M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	I1, I2	Eleven känner igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk	Förmåga att analysera religiöst språk och religiösa symboler	Eleven känner utgående från givna exempel igen en religiös symbol, en liknelse, ett talesätt eller ett påstående.	Eleven kan ge ett exempel på religiöst språk.	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.	Eleven kan redogöra för det karaktäristiska i religiöst språk och religiös symbolik.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M4 handleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen	I1, I2, I3	Eleven utvecklar sin förmåga att söka information om religion i olika källor samt bedöma och använda informationen.	Förmåga att lära sig i studierna i religion	Eleven kan under handledning hämta information om religion i givna källor.	Eleven kan hämta information om religion i flera källor.	Eleven kan använda den information hen hämtat och inser att det är skillnad i tillförlitligheten i källor.	Eleven kan hämta, kombinera och jämföra information om religion i olika källor och göra observationer om källornas tillförlitlighet.
M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag	I1, I2	Eleven bekantar sig med Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag.	Kunskap om religion och kultur	Eleven känner utgående från givna exempel igen Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter eller särdrag i anknytning till situationen i dag.	Eleven kan ge exempel på Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter eller situationen i dag.	Eleven känner till religionernas och åskådningarnas påverkan på kulturer och samhällen i Finland och Europa.	Eleven kan ge exempel på religionernas och åskådningarnas påverkan på kulturer och samhällen i Finland och Europa.
M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa	I2, I3	Eleven bekantar sig med judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa.	Kunskap om religion och kultur	Eleven känner utgående från givna exempel igen huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam.	Eleven kan berätta om huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam.	Eleven kan jämföra huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam.	Eleven kan redogöra för judendomens, kristendomens och islams inflytande eller historia i Europa.
M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en	I1, I2, I3	Eleven förstår vad som avses med begreppet heligt och strävar till att respektera det	Religiös multilitteracitet	Eleven känner igen eller kan nämna något som anses vara heligt eller en sed i	Eleven kan nämna olika saker som anses vara heliga och kan beskriva vilka	Eleven förstår vad som avses med att respektera det som är heligt för andra.	Eleven kan redogöra för hur det heliga kan ta sig olika uttryck i religioner.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer		som är heligt för en själv och för andra. Eleven vet hur man agerar lämpligt i olika religiösa situationer och på olika religiösa platser och strävar till att uppföra sig sakligt och respektfullt i dessa.		anknytning till det heliga. <i>Innehållet i anknytning till uppförande bedöms inte.</i>	seder som anknyter till dessa. <i>Innehållet i anknytning till uppförande bedöms inte.</i>	Hen kan ge exempel på kulturella seder i anknytning till religiösa situationer och platser och andra heliga saker. <i>Innehållet i anknytning till uppförande bedöms inte.</i>	<i>Innehållet i anknytning till uppförande bedöms inte.</i>
M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner	I1, I2, I3	Eleven bekantar sig med de etiska normerna i den religion som studeras och etiska principer som förenar olika religioner.	Kunskap om etik	Eleven känner igen eller kan nämna något enstaka exempel på de etiska normerna i den religion som studeras.	Eleven kan ge exempel på de etiska normerna i den religion som studeras eller etiska principer som förenar olika religioner.	Eleven kan beskriva de centrala etiska normerna i den religion som studeras samt redogöra för någon etisk princip som förenar religioner och ge exempel på hur de tillämpas i vardagen.	Eleven kan reflektera över hur religioners olika etiska principer tillämpas i vardagen.
M9 handleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och	I2, I3	Eleven förstår värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv.	Kunskap om människorätt setik	Eleven känner utgående från givna exempel igen mänskliga rättigheter eller barns rättigheter som bygger på konventionen om barnets rättigheter.	Eleven kan ge exempel på barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter.	Eleven kan redogöra för konsekvensen av barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter i den egna livsmiljön.	Eleven kan reflektera över frågor i anknytning till barns rättigheter eller andra mänskliga rättigheter ur individens och kollektivets perspektiv.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
kollektivt perspektiv							
M10 handleda eleven att utvärdera sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	I2, I3	Eleven utvecklar sin förmåga att utvärdera sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid	Förmåga att reflektera över etiska frågor	Ur givna exempel känner eleven igen några värden som påverkat hen eller etiska valsituationer.	Eleven känner igen etiska principer. Hen kan ge exempel på etiska valsituationer och ge olika lösningar till dem.	Eleven kan redogöra för de gemensamma etiska principerna i den religion som studeras och i andra religioner och ge exempel på hur de tillämpas. Eleven kan ge exempel ur vardagen på hur man skapar en hållbar framtid.	Eleven kan reflektera över sina egna val och etiska valsituationer ur perspektiven för värderingar, olika etiska principer och en hållbar framtid.
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1, I2, I3	Eleven övar sig i att diskutera etiska frågor och utvecklar sina tankefärdigheter och färdigheter att delta i diskussioner.	Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven kan lyssna på andra och uttrycka sina tankar på något sätt.	Eleven deltar i en gemensam diskussion och uttrycker sig konstruktivt.	Eleven kan ta hänsyn till andra i diskussionen och kan motivera sina egna åsikter.	Eleven kan diskutera konstruktivt samt reflektera och skapa egna åsikter i kommunikation med andra.
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en	I3	Eleven får förmåga att formulera och stärka en positiv syn på världen och självkänsla och tro på sitt liv.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter</i>			

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
positiv självkänsla och tro på livet				<i>som en del av självvärderingen.</i>			

14.3.7 Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld.

Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

I **årskurserna 3–6** har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att uppmuntra och stödja elevernas strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning. Det centrala i undervisningen är att stödja utvecklingen av elevernas etiska tänkande, kulturella färdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter och motivera dem.

Centralt innehåll som anknyter till målen för livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas upplevelsevärld, idéer och tankar beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Att växa till ett gott liv: Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

I2 Olika sätt att leva: Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv: Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

I4 Naturen och en hållbar framtid: Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Vid valet av arbetsätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där varje elev upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att lära sig och arbeta och går lätt att förändra. De gemensamma undersökningarna och diskussionerna som leds av läraren berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. I de konkreta aktiviteterna ska digitaliseringen i livsmiljön beaktas.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetsätt och innehåll.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska sträva efter att uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala källor och deras särdrag och att göra egna tolkningar. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunnande som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I

stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i livsåskådningskunskap genom att bedöma elevernas kunskande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i livsåskådningskunskap. Eleven har uppnått målen i livsåskådningskunskap för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunskande i huvudsak motsvarar den nivå av kunskande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för livsåskådningskunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i bedömningen i livsåskådningskunskap och i vitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6

Målet för undervisningen i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6 är att utveckla elevernas färdigheter och förverkliga rättvisa i den egna verksamheten. Eleverna handleds att ta ansvar för sig själva, varandra och den omgivande naturen. Eleverna sätter sig in i de centrala mänskliga rättigheterna och lär sig att bedöma och reflektera över deras innehåll. I undervisningen utforskar man olika kulturer och åskådningar samt lär sig att identifiera och förstå mångfalden i samhället. Ansvarsfullt påverkande och interaktionsfärdigheter hör till de övergripande centrala målen för undervisningen. Särskild vikt fästs vid digitaliseringen av miljön som en del av undervisningen och digitaliseringens möjligheter utnyttjas i undervisningen och differentieringen av grupper med varierande elevstruktur.

Om livsåskådningskunskap undervisas i Sibbo i undervisningsgrupper som överskrider årskursgränserna, ansvarar undervisningsanordnaren för att strukturen hos elevens lärtig är enhetlig och ändamålsenlig. I planeringen av undervisning som riktas till elever i olika årskurser ska beaktas att alla mål och innehåll som uppställts för årskurs 3–6 behandlas en gång under elevernas mångåriga process för växande och lärande. Målet för elevens lärande är inte att behandla varje mål och det centrala innehållet som uppställts för undervisningen i årskurs 3–6 under ett läsår. I undervisningen ska säkerställas att målen och innehållen växlar enligt undervisningsgruppens struktur.

Årskurs 3–4

I undervisningen av livsåskådningskunskap i Sibbo betonas i årskurs 3–4 följande mål för undervisningen: M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9 och M10.

De centrala innehållen som betonas är:

I1 Att växa till ett gott liv:

Eleverna övar att bemöta andra människor och värdesätta olika synsätt samt att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till andra. Eleverna undersöker vilka uttryck rättvisan tar i det dagliga livet.

I2 Olika sätt att leva:

Eleverna fördjupar sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter. Eleverna undersöker sin egen identitet ur olika synvinklar.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv:

Eleverna fördjupar sig i barnets rättigheter och hur de förverkligas nära och fjärran. Eleverna fördjupar sig i grunderna för människors samlevnad genom att undersöka till exempel innebörden av avtal, löften, rättigheter och skyldigheter i vardagliga situationer och miljöer.

I4 Naturen och en hållbar framtid:

Eleverna undersöker naturens och människans framtid samt hållbar utveckling.

Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen	I1-I3	Eleverna undersöker frihet och ansvar. Eleven funderar på jämlikhet, acceptans och förståelse för olika åsikter. Eleven övar på att reflektera över orsaker och konsekvenser av handlingar ur ett etiskt perspektiv.	K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen	I2-I4	Eleverna fördjupar sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter. Eleverna fördjupar sig i grunderna för människors samlevnad genom att undersöka till exempel innebörden av jämlikhet, fred och demokrati i elevens vardagliga situationer och miljöer.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur	I1-I4	Eleverna funderar på lycka och ett bra liv. Eleverna fördjupar sig i den egna kulturen och till grunderna för människornas samliv.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2
M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1-I4	Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till andras. Eleverna undersöker sin egen identitet ur olika synvinklar.	K1 K2 K5
M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor	I1-I3	Eleverna övar att bemöta andra människor och värdesätta olika synsätt.	K2 K7
M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter	I3	Eleverna fördjupar sig i barnets rättigheter och begrundar hur de förverkligas nära och fjärran.	K2 K3

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning	I1-I4	Eleverna undersöker naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna bekantar sig med sin näromgivning och funderar till exempel på innebörden av likvärdighet, godkännande.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7
--	-------	---	--

Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande	I1-I3	Eleverna undersöker frihet och ansvar, i synnerhet med tanke på tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Eleverna undersöker sin egen identitet ur olika synvinklar. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans.	K1Förmåga att tänka och lära sig K4 Multilitteracitet
M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen	I1-I3	Eleverna undersöker frihet och ansvar. Eleven funderar på jämlikhet, acceptans och förståelse för olika åsikter. Eleven övar på att reflektera över orsaker och konsekvenser av handlingar ur ett etiskt perspektiv. Eleven bekantar sig med djurens rättigheter.	K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen	I2-I4	Eleverna fördjupar sig i den finländska kulturen och kulturella minoritet.. Eleverna fördjupar sig i grunderna för människors samlevnad genom att undersöka till exempel innebörden av jämlikhet, fred och demokrati i elevens vardagliga situationer och miljöer.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5 Digital kompetens
M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur	I1-I4	Eleverna funderar på lycka och ett bra liv. Eleverna fördjupar sig i den egna kulturen och till grunderna för människornas samliv. Eleverna fördjupar sig i olika naturbegrepp och sätt att förklara världen och funderar över deras påverkan på människors liv.	K1 K2
M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1-I4	Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till andras. Eleverna undersöker sin egen identitet ur olika synvinklar.	K1 K2 K5

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor	I1-I3	Eleverna övar att bemöta andra människor och värdesätta olika synsätt. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans och det egna livet.	K2 K7
M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning	I1-I4	Eleverna undersöker naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna bekantar sig med sin näromgivning och funderar till exempel på innebörden av likvärdighet, godkännande. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till en hållbar framtid.	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7

Årskurs 5–6

I undervisningen av livsåskådningskunskap i Sibbo betonas i årskurs 5–6 följande mål för undervisningen: M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9 och M10.

De centrala innehållen som betonas är:

I1 Att växa till ett gott liv:

Eleverna undersöker frihet och ansvar, i synnerhet med tanke på tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Eleverna fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna funderar på jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till andras.

I2 Olika sätt att leva:

Eleverna undersöker sin egen identitet ur olika synvinklar. Eleverna fördjupar sig i olika livs- och världsåskådningar. Eleverna funderar på innebörden av likvärdighet, godkännande, förståelse, vetande, troende och antagande. Eleverna fördjupar sig i världens kulturarv och dess dyrbarhet. Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

I3 Grunderna för ett gemensamt liv:

Eleverna fördjupar sig i grunderna för människors samlevnad genom att undersöka till exempel innebörden av jämlikhet, fred och demokrati i elevens vardagliga situationer och miljöer samt även i större omfattning. Eleverna fördjupar sig i barnets rättigheter och begrundar hur de förverkligas nära och fjärran. Eleverna övar sig i att etiskt bedöma gärningar ur perspektivet för deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans.

I4 Naturen och en hållbar framtid:

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp, naturbegrepp och sätt att förklara världen och funderar över deras påverkan på människors liv samt olika kunskapsbegrepp med anknytning till dessa. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

Livsåskådningskunskap – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska	I1 Att växa till ett gott liv	Eleverna undersöker vilka uttryck rättvisan tar i det dagliga livet.	K1 Förmåga att tänka och lära sig

tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer i vardagliga situationer	I2 Olika sätt att leva I3 Grunderna för ett gemensamt liv I4 Naturen och en hållbar framtid	Eleverna fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna funderar på betydelsen av likvärdighet och godkännande. Eleverna övar sig i att etiskt bedöma gärningar ur perspektivet för deras kontext, syfte och följder. Eleverna undersöker naturens och människans framtid samt hållbar utveckling.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det	I1-I4	Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till andras. Eleverna funderar på innebörden av att förstå, veta, tro och anta. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.	K1 K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande	I1-I3	Eleverna undersöker frihet och ansvar, i synnerhet med tanke på tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Eleverna undersöker sin egen identitet ur olika synvinklar. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans.	K1 K4
M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen	I1-I3	Eleverna undersöker frihet och ansvar. Eleverna funderar på innebörden av likvärdighet, godkännande, förståelse, vetande, troende och antagande. Eleverna övar sig i att etiskt bedöma gärningar ur perspektivet för deras kontext, syfte och följder.	K3 K7
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen	I2-I4	Eleverna fördjupar sig i olika kulturer samt olika livs- och världsåskådningar i Europa. Eleverna fördjupar sig i grunderna för människors samlevnad genom att undersöka till exempel innebörden av jämlikhet, fred och demokrati i större omfattning. Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och funderar över deras påverkan på människors liv samt olika kunskapsbegrepp med anknytning till dessa.	K2 K4 K5
M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur	I1-I4	Eleverna funderar på likvärdighet, lycka och ett bra liv.	K1 K2

		<p>Eleverna fördjupar sig i olika livs- och världsåskådningar samt världens kulturarv och dess värdefullhet.</p> <p>Eleverna fördjupar sig in i grunderna för människornas samliv såväl i elevens vardagliga situationer och miljöer som i större omfattning.</p> <p>Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp, naturbegrepp och sätt att förklara världen och funderar över deras påverkan på människors liv samt olika kunskapsbegrepp med anknytning till dessa. Eleverna undersöker olika naturuppfattningar.</p>	
M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1-I4	<p>Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till andras.</p> <p>Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans.</p> <p>Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till världsbilden.</p>	K1 K2 K5
M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor	I1-I3	<p>Eleverna övar att bemöta andra människor och värdesätta olika synsätt.</p> <p>Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.</p> <p>Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans.</p>	K2 K7
M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning	I1-I4	<p>Eleverna övar att bemöta andra människor och värdesätta olika synsätt.</p> <p>Eleverna funderar på innebörden av likvärdighet, godkännande, förståelse, vetande, troende och antagande.</p> <p>Eleverna fördjupar sig in i grunderna för människornas samliv genom att undersöka betydelse av avtal, löften, rättigheter och skyldigheter, likvärdighet, fred och demokrati.</p> <p>Eleverna undersöker naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till en hållbar framtid.</p>	K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande	I1-I3	<p>Eleverna undersöker frihet och ansvar, i synnerhet med tanke på tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet.</p> <p>Eleverna undersöker sin egen identitet ur olika synvinklar.</p> <p>Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans.</p>	<p>K1 Förmåga att tänka och lära sig</p> <p>K4 Multilitteracitet</p>
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen	I2-I4	<p>Eleverna fördjupar sig i olika kulturer samt olika livs- och världsåskådningar i världen.</p> <p>Eleverna fördjupar sig i grunderna för människors samlevnad genom att undersöka till exempel innebörden av jämlikhet, fred och demokrati i större omfattning.</p> <p>Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och funderar över deras påverkan på människors liv samt olika kunskapsbegrepp med anknytning till dessa.</p>	<p>K2 Kulturell och kommunikativ</p> <p>K4</p> <p>K5 Digital kompetens</p>
M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1-I4	<p>Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till andras.</p> <p>Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans.</p> <p>Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till världsbilden.</p>	<p>K1</p> <p>K2</p> <p>K5</p>
M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor	I1-I3	<p>Eleverna övar att bemöta andra människor och värdesätta olika synsätt.</p> <p>Eleverna övar att specificera och motivera sin egen synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.</p> <p>Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till vad som krävs för att man ska kunna leva tillsammans.</p>	<p>K2</p> <p>K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</p>
M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter	I3	<p>Eleverna fördjupar sig i barnets rättigheter och begrundar hur de förverkligas nära och fjärran.</p>	<p>K2</p> <p>K3 Vardagskompetens</p>
M10 uppmuntra eleven att ta ansvarfullt sätt i sin omgivning	I1-I4	<p>Eleverna övar att bemöta andra människor och värdesätta olika synsätt.</p>	<p>K5</p> <p>K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap</p> <p>K7</p>

		<p>Eleverna funderar på innebörden av likvärdighet, godkännande, förståelse. vetande, troende och antagande.</p> <p>Eleverna fördjupar sig in i grunderna för människornas samliv genom att undersöka betydelse av avtal, löften, rättigheter och skyldigheter, likvärdighet, fred och demokrati.</p> <p>Eleverna undersöker naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig i att specificera och motivera de egna synpunkterna i förhållande till en hållbar framtid.</p>	
--	--	--	--

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i livsåskådningskunskap

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer i vardagliga situationer	I1-I4	<p>Eleven utvecklar färdigheter i etiskt tänkande.</p> <p>Eleven kan tillämpa etiska principer i vardagliga situationer och i val.</p>	Förmåga till etiskt tänkande och att tillämpa etiska principer.	Eleven kan under handledning beskriva någon etisk princip eller ett etiskt val som ska göras i vardagen.	Eleven kan beskriva en etisk princip och ett etiskt val som ska göras i vardagen.	<p>Eleven förstår centrala begrepp och principer i etiken.</p> <p>Eleven kan beskriva och motivera hur etiska principer kan tillämpas i vardagen.</p>	<p>Eleven förstår centrala begrepp och principer i etiken.</p> <p>Eleven kan förklara och motivera hur etiska principer kan tillämpas logiskt i olika situationer.</p>
M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och	I1-I4	Eleven lär sig att identifiera argument och uppfatta och bedöma motiveringar för dem.	Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan under handledning känna igen ett argument i en diskussion eller text.	Eleven kan urskilja ett argument och motiveringen till det i en diskussion och en text.	Eleven kan urskilja centrala argument och motiveringar till dem i en diskussion och i en text samt reflektera över hur relevanta	Eleven kan urskilja centrala argument med motiveringar i en diskussion och i olika texter.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
motiveringar till det						motiveringarna är.	Eleven kan på ett mångsidigt sätt reflektera över hur relevanta motiveringarna är.
M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande	I1, I2, I3	Eleven uppfattar samband mellan olika företeelser och identifierar felaktiga slutsatser. Eleven utvecklas i sitt tänkande.	Tankefärdigheter	Eleven kan under handledning uppfatta samband mellan olika företeelser eller felaktiga slutsatser.	Eleven kan uppfatta samband mellan olika företeelser och felaktiga slutsatser.	Eleven uppfattar samband mellan olika företeelser. Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och undvika sådana i sitt eget tänkande.	Eleven uppfattar på ett mångsidigt sätt samband mellan olika företeelser och identifierar felaktiga slutsatser. Eleven kan tillämpa dessa färdigheter i sitt tänkande.
M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen	I1, I2, I3	Eleven kan ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen.	Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan under handledning beskriva ett sätt att ta ansvar för sig själv, andra människor eller naturen.	Eleven kan beskriva ett sätt att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen.	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och redogöra för vad det innebär att ta ansvar för sina egna handlingar.	Eleven kan förklara och motivera vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och med olika exempel beskriva vad det innebär att ta ansvar för sina egna handlingar.
M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att	I2, I3, I4	Eleven bekantar sig med Finlands, Europas och världens kulturarv och förstår kulturell	Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan under handledning nämna en kulturell minoritet.	Eleven vet att det finns olika kulturer och kan nämna en kulturell minoritet och något	Eleven kan nämna och förklara några särdrag i anknytning till kultur i Finlands, Europas och	Eleven kan nämna och förklara flera särdrag i anknytning till kultur i Finlands, Europas och

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
förstå kulturell mångfald som fenomen		mångfald som fenomen.		Eleven kan under handledning nämna ett kulturarv.	karaktäristiskt för den. Eleven kan nämna ett kulturarv.	världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller i samhället.	världens kulturarv. Eleven kan beskriva gruppens eller samhällets kulturella mångfald och reflektera över dess betydelse.
M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom åskådning och kultur	I1-I4	Eleven identifierar grundläggande särdrag i åskådningar och kulturer och identifierar och använder åskådningsrelaterade begrepp.	Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna någon åskådning, kultur eller något åskådningsmässigt begrepp.	Eleven kan nämna någon åskådning eller kultur och något särdrag i anknytning till den. Eleven känner till åtminstone ett åskådningsmässigt begrepp.	Eleven kan nämna någon åskådning eller kultur och redogöra för den med hjälp av åskådningsmässiga begrepp.	Eleven kan nämna några åskådningar och kulturer. Eleven kan berätta om och ge exempel på dem genom att använda åskådningsmässiga begrepp.
M7 handleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning	I1-I4	Eleven bildar sig en uppfattning om sitt eget åskådningsmässiga kunskande och ställer upp mål utgående från det. Eleven utvärderar sitt åskådningsmässiga lärande.	Förmåga att lära sig	Eleven kan under handledning ställa upp ett mål för sitt eget åskådningsmässiga lärande.	Eleven kan identifiera sitt kunskande och ställa upp åtminstone ett mål för sitt eget åskådningsmässiga lärande. Under handledning planerar och utvärderar eleven sina studier.	Eleven kan ställa upp ändamålsenliga mål för sig i anknytning till sina åskådningsmässiga studier, sträva efter att arbeta i riktning mot målen och utvärdera hur de nås.	Eleven ställer upp ändamålsenliga mål för sig i anknytning till sina åskådningsmässiga studier och arbetar i enlighet med dem. Eleven utvärderar på ett mångsidigt sätt hur hen når målen.
M8 uppmuntra eleven att	I1, I2, I3	Eleven uttrycker sin åskådning och agerar	Sociala färdigheter och	Eleven lyssnar sakligt till de andras	Eleven uttrycker under	Eleven uttrycker sina åskådningsmäs	Eleven uttrycker sina åskådningsmä

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
uttrycka sin åskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i åskådningsfrågor		konstruktivt i kommunikationssituationer som en i gruppen.	förmåga att arbeta i grupp	ställningstaganden i åskådningsmässiga frågor.	handledning sina ställningstaganden i åskådningsmässiga frågor.	siga tankar eller sin identitet på ett konstruktivt sätt. Eleven agerar i positiv kommunikation med andra.	ssiga tankar eller sin identitet på ett mångsidigt sätt. Eleven agerar konstruktivt i kommunikation med andra.
M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som bygger på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter	13	Eleven förstår begreppet mänskliga rättigheter. Eleven vet vad FN:s deklaration om mänskliga rättigheter är.	Kunskap om människorättsetik	Eleven kan under handledning beskriva en central barnets rättighet.	Eleven känner till begreppet mänskliga rättigheter. Eleven vet att det finns mänskliga rättigheter och kan beskriva en central sådan. Eleven vet att det finns rättigheter för barn och kan beskriva en central sådan.	Eleven förstår begreppet mänsklig rättighet. Eleven vet att FN:s universella deklaration om mänskliga rättigheter finns och kan redogöra för två mänskliga rättigheter.	Eleven förstår och kan förklara begreppet mänsklig rättighet. Eleven vet att FN:s universella deklaration om mänskliga rättigheter finns och kan redogöra för åtminstone tre mänskliga rättigheter. Eleven vet och kan motivera det att det finns många rättigheter för barn och kan redogöra för åtminstone tre.
M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning	11-14	Eleven vet att det finns internationellt överenskomna mål för hållbar utveckling. Eleven kan agera	Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan under handledning berätta om ett sätt att agera ansvarsfullt i sin omgivning.	Eleven kan beskriva ett mål för hållbar utveckling. Eleven kan berätta om ett sätt att agera	Eleven vet att det finns olika mål för hållbar utveckling och kan beskriva och motivera två av dem.	Eleven vet att uppsättningen av mål för hållbar utveckling är en omfattande helhet.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
		ansvarsfullt i sin omgivning.			ansvarsfullt i sin omgivning.	Eleven kan ge exempel på det ansvarsfulla i sitt eget agerande.	Eleven kan beskriva och motivera tre mål för hållbar utveckling. Eleven kan beskriva och motivera två viktiga sätt att agera ansvarsfullt i omgivningen och berätta hur man kunde ta initiativ till dem.
M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter	I1, I2, I3	Eleven övar sig i att diskutera etiska frågor och utvecklar sina tankefärdigheter och färdigheter att delta i diskussioner.	Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven kan lyssna på andra och uttrycka sina tankar på något sätt.	Eleven deltar i en gemensam diskussion och uttrycker sig konstruktivt.	Eleven kan ta hänsyn till andra i diskussionen och kan motivera sina egna åsikter.	Eleven kan diskutera konstruktivt samt reflektera och skapa egna åsikter i kommunikation med andra.
M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla	I3	Eleven får förmåga att formulera och stärka en positiv syn på världen och självkänsla och tro på sitt liv.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
och tro på livet							

14.3.8 Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.

I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.

Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

I **årskurserna 4–6** är historieundervisningens uppdrag att göra eleverna förtrogna med den historiska kunskapens natur, hur man söker historisk information och vilka grundbegrepp som används. Syftet är att väcka elevernas intresse och förståelse för historia och för betydelsen av mänsklig aktivitet. I undervisningen av innehållet som beskrivs i grunderna ska konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt prioriteras.

Centralt innehåll som anknyter till målen för historia i årskurs 4–6

Innehållet väljs så att det stödjer måluppfyllelsen. Det är bra att inleda studierna i historia med att ge eleverna insikt i den historiska kunskapens natur med hjälp av deras egen släkthistoria eller lokalhistoria. I det centrala innehållet ska man speciellt fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Innehållet kan behandlas kronologiskt eller enligt tema.

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst: Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

12 Gamla tiden och arvet från antiken: Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

13 Medeltiden: Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

14 Nya tiden – ett brytningskede: Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

15 Finland som en del av Sverige: Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 4–6

För att uppnå målen i läroämnet historia är det viktigt att prioritera interaktiva, upplevelsebaserade arbetssätt, till exempel att undersöka olika källor och att berätta och använda drama, lekar och spel. Målet är att stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska texter och miljöer samt att öva sig att göra tolkningar både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska lära sig att söka och använda historisk information, också med hjälp av digitala verktyg. Som läroämne går historia bra att integrera med andra läroämnena.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen får eleverna lära sig genom att undersöka. Eleverna ska uppmuntras att tolka, jämföra, dra slutsatser och tillämpa information både muntligt och skriftligt. För att eleverna ska förstå historietexterna ska läraren förklara de begrepp som förekommer.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Genom att ge respons ska man sträva efter att uppmuntra eleverna att undersöka olika historiska källor och göra sina egna tolkningar av dem. I bedömningen ska beaktas såväl elevens förmåga att uttrycka sig mångsidigt i tal och skrift som kunnande som eleven visat eller uttryckt på andra sätt. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av innehållet ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att tillämpa kunskap och utveckla sitt historiska tänkande.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i historia genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 4–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i historia. Eleven har uppnått målen i historia för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för läroämnet historia och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i bedömningen i historia och i vitsordet som ska bildas.

Med tanke på studieframgången är det viktigt att på ett interaktivt sätt få möjlighet att undersöka historiska företeelser och leva sig in i historiska skeenden, men också att förstå den kulturella miljön, uppfatta

tidsperspektiv samt förstå människans roll i historien och historiens betydelse för mänskligheten och för det egna livet i dag och i framtiden.

Historia – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4–6

Läroämnets syfte i årskurs 4–6 i Sibbo kommun är att stärka elevens intresse för historia som vetenskapsgren. Läroämnets roll som identitetsbyggare och -formare betonas i målet att binda studieinnehållet till fenomen i elevernas egen vardag och närmiljö. I utnyttjandet av historiska källor på ett mångsidigt sätt uppmuntras eleverna att beakta de historiskt betydande objekten i Sibbo, bland annat Sibbo å och Kungsvägen, som kan granskas ur olika synvinklar. På det här sättet erbjuds eleverna också upplevelserika och funktionella arbetsmetoder för att studera historia. I årskurs 4 i Sibbo kommun är det centrala målet för historieundervisningen att göra eleven bekant med sin egen familjs och Sibbo kommuns olika skeden. I processen är det väsentligt att utnyttja olika historiska källor som en del av undervisningen. Målet för undervisningen i årskurserna 5 och 6 är att eleven känner igen den historiska tidsperiod som behandlas jämte dess särdrag och kan söka information ur olika historiska källor. Det är också viktigt att eleven förstår att historiska händelser kan tolkas på många olika sätt och kan beskriva sambandet mellan orsak och verkan i fråga om historiska händelser samt uppfatta hur händelserna påverkat livet för vanliga människor.

Tyngdpunkten för lärandet i årskurs 4 är livet i Sibbo under olika tidsperioder, elevens egen släkthistoria och livet för 100 år sedan. I årskurs 5 fokuserar man på den förhistoriska tiden, civilisationens födelse, den gamla tiden och arvet från antiken samt medeltiden. Centrala innehåll som behandlas är människans ursprung, den förhistoriska tiden i Finland och den övriga världen, omvälvningen inom jordbrukskulturen, utvecklingen av högkulturen, demokratins uppkomst, det romerska samhället och hur Norden bosattes. Väsentliga studieinnehåll i årskurs fem i anknytning till medeltiden är medeltidens världsbild, mötet mellan kulturerna i öst och väst och Finlands övergång till den historiska tiden samt till en del av Sverige. I årskurs 6 flyttas tyngdpunkten i undervisningen till brytningskedet mellan den nya och gamla tiden samt till att Finland blir en del av Sverige. I undervisningen fördjupar man sig i ändringarna inom vetenskap, konst och föreställningar under den nya tiden. Dessutom granskar man Finlands utveckling som en del av Sverige på 1600–1700-talen.

Historia – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst I2 Gamla tiden och arvet från antiken I3 Medeltiden I4 Nya tiden – ett brytningskede I5 Finland som en del av Sverige	Elevens intresse väcks genom att man undersöker livet i Sibbo under olika tidsperioder. Man strävar efter att kunna identifiera den betydelse som Sibbo kommuns historia och elevens egen släkts historia haft i elevens liv.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Att söka information om historia			
M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor	I1-I5	Man utnyttjar källmaterial som gör det möjligt att eleven är delaktig och aktiv. Eleverna besöker till exempel historiska objekt i närmiljön och undersöker den egna släktens historia genom intervjuer och bilder.	K1 K2 K4 K5 K7
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1-I5	Eleverna övar att bedöma olika tolkningar av historiska uppgifter. Eleverna kan reflektera över till exempel skillnaden mellan berättelser och tolkningar som baserar sig på historiska källor.	K1 K2 K4 K5 K6 K7
Att förstå historiska företeelser			
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1-I5	Eleverna utforskar Sibbo ås betydelse för Sibbos historia. Eleverna bekantar sig med kyrkorna och sockencentrum i Sibbo samt med fornlämningar och historiska objekt i deras egen närmiljö. Kungsvägens roll i kommunens historia betonas. Eleverna åskådliggör sina egna släkträd och strövar efter att identifiera centrala förändringar i utvecklingen av den egna släktens historia. Man är särskilt intresserad av att utforska hur de här förändringarna eventuellt återspeglar kommunens historia.	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7

Historia – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne	I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst I2 Gamla tiden och arvet från antiken I3 Medeltiden	Elevernas intresse för historia stärks genom att i tidsperioderna som utforskas söka kontaktpunkter med elevernas eget liv. Eleverna undersöker bland annat klippmålningar i Finland och tecken på människans utveckling i den egna kroppen. I undervisningen utnyttjas många olika slags informationskällor.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Att söka information om historia			
M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor	I1-I3	I undervisningen används i mån av möjlighet mångsidiga källor, såsom textprover, bilder, kartor, föremål och platser. Eleverna utforskar till exempel Sibbesborgs betydelse för kommunens tidiga historia.	K1 K2 K4 K5 K7

M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1-I3	Eleverna övar att göra och framföra olika tolkningar och slutledningar utifrån källor och informationstexter. Man betonar en kritisk inställning till tolkningar och uppmuntrar eleverna till att reflektera över olika förklaringar till historiska fenomen.	K1 K2 K4 K5 K6 K7
Att förstå historiska företeelser			
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I1-I3	Man fokuserar på att åskådliggöra särdragen för tidsperioderna i historien och övar att förstå historiens tidsperioder till exempel i form av tidslinjer och tankekartor som innehåller centrala begrepp.	K1 K2 K3
M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följer av historiska händelser och företeelser	I1-I3	Eleverna reflekterar över historiska händelser och sambandet mellan orsak och verkan till exempel i form av undervisande samtal och uppgifter som stärker färdigheterna.	K2 K4 K7
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1-I3	Via sin egen närmiljö fördjupar sig eleverna i de historiska förändringarna som skett i deras eget närsamhälle. Eleverna granskar bland annat landhöjningens roll i Sibbo kommuns utveckling beaktar Sibbo ås betydelse för att bosättningen spridit sig i området. Eleverna reflekterar över kyrkans och religionens betydelse i invånarnas liv.	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7
M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1-I3	Eleverna vägleds att undersöka hur historiska fenomen fortsätter i förhållande till elevens egen närmiljö och den omgivande kulturtraditionen. Eleverna kan till exempel reflektera över antikens inverkan på den västerländska arkitekturen, teaterkonsten eller det demokratiska statsskicket.	K1 K2 K4 K7
Att använda historisk information			
M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1-I3	Eleverna tolkar olika källor och reflekterar över orsakerna bakom förändringarna. Eleverna övar också att presentera sina egna slutledningar till exempel i verbal eller skriftlig form.	K1 K2 K4
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1-I3	Eleverna övar att tolka olika källor och reflekterar över hur till exempel nya källor kan ha ändrat tolkningarna. Eleverna kan till exempel reflektera över hur olika vetenskaper har utvecklats och hur informationen de erbjuder har påverkat våra tolkningar om ismannen Ötzi's liv.	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7
M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1-I3	Eleverna övar att identifiera förhållandet mellan orsak och verkan genom människans verksamhet. Eleverna reflekterar över till exempel	K2 K3 K4 K6

		omvälvningen som uppfinningen av jordbruket orsakade i människornas livsstil, näringsgrenar, bosättning, kultur och samhälle.	K7
--	--	---	----

Historia – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Att söka information om historia			
M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor	I4 Nya tiden – ett brytningsskede I5 Finland som en del av Sverige	I undervisningen används i mån av möjlighet mångsidiga källor, såsom utdrag ur texter samt bilder, kartor, föremål och platser. Eleverna identifierar källor i sin egen hemkommun och närmiljö. Eleverna bekantar sig med till exempel miljön vid Nickby gård och kommunens byar eller Kungsvägens roll i Sibbo kommuns historia.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I4-I5	Eleverna övar att göra och framföra olika tolkningar och slutledningar. Man betonar en kritisk inställning till tolkningar och uppmuntrar eleverna till att reflektera över olika förklaringar till historiska fenomen.	K1 K2 K4 K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7
Att förstå historiska företeelser			
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I4-I5	Man fokuserar på att åskådliggöra särdragen för tidsperioderna i historien och övar att förstå historiens tidsperioder till exempel i form av tidslinjer och tankekartor som innehåller centrala begrepp.	K1 K2 K3 Vardagskompetens
M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar	I4-I5	Eleverna vägleds att reflektera över olika orsaker till och syften för människans verksamhet. Då olika motiv åskådliggörs kan man utnyttja funktionella arbetsmetoder, såsom debatter eller simulation som sker i olika roller.	K2 K3 K4 K6 K7
M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser	I4-I5	Eleverna reflekterar över historiska händelser och sambandet mellan orsak och verkan till exempel i form av undervisande samtal och uppgifter som stärker färdigheterna.	K2 K4 K7
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I4-I5	Eleverna reflekterar över kyrkans och religionens betydelse i invånarnas liv samt åskådliggör till exempel Kungsvägens betydelse i kommunens historia. Eleverna reflekterar över historiens förändringar ur de olika samhällsklassernas perspektiv.	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7

M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I4-I5	Eleverna vägleds att undersöka hur historiska fenomen fortsätter i förhållande till elevens egen närmiljö och den omgivande kulturtraditionen. Eleverna granskar till exempel tvåspråkigheten och kulturtraditionen i Sibbo i förhållande till Finlands historia som en del av Sverige.	K1 K2 K4 K7
Att använda historisk information			
M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I4-I5	Eleverna tolkar olika källor och reflekterar över orsakerna bakom förändringarna. Eleverna övar också att presentera sina egna slutledningar till exempel i verbal eller skriftlig form.	K1 K2 K4
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I4-I5	Eleverna övar att tolka olika källor ur växlande synvinklar. De kan till exempel fördjupa sig i mötet mellan européerna och Amerikas urbefolkning genom att jämföra texter som representerar de olika parternas synvinkel.	K1 K2 K3 K4 K5 K6 K7
M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet	I4-I5	Eleverna övar att identifiera förhållandet mellan orsak och verkan genom människans verksamhet. Materialet struktureras på många olika sätt, t.ex. genom undervisande samtal, tankekartor eller diagram.	K2 K3 K4 K6 K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i historia

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetskapande läroämne	I1-I5	Eleven intresserar sig för historia som vetenskap och dess betydelse för identiteten.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
Att söka information om historia							

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M2 handleda eleven att känna till olika historiska källor	I1-I5	Eleven känner till olika historiska källor.	Förmåga att känna till historiska källor	Eleven känner till några historiska källor.	Eleven ger exempel på historiska ursprungskällor för de tidsperioder som ska studeras.	Eleven ger ett exempel på hur en ursprungskälla skiljer sig från andrahandskällor.	Eleven ger exempel på hur ursprungskällorna för de tidsperioder som studeras skiljer sig från andrahandskällor.
M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	I1-I5	Eleven inser att historisk information kan tolkas på olika sätt.	Förmåga att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt	Eleven ger exempel på historiska fakta.	Eleven ger exempel på historiska fakta och tolkningar.	Eleven inser att det kan finnas olika tolkningar av samma händelse eller företeelse.	Eleven ger exempel på olika tolkningar i anknytning till samma händelse eller företeelse.
Att förstå historiska företeelser							
M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp	I1-I5	Eleven förstår olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade begrepp.	Kronologisk uppfattning	Eleven känner till de centrala indelningarna i historiska epoker (antiken, medeltiden, nya tiden; förhistorisk tid, historisk tid; f.v.t., e.v.t)	Eleven nämner de centrala indelningarna i historiska epoker och placerar händelser under olika epoker kronologiskt.	Eleven använder de centrala indelningarna i historiska epoker och ger exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.	Eleven beskriver företeelser utifrån vilka indelningen i historiska epoker görs.
M5 hjälpa eleven att förstå motiven bakom människans handlingar	I1-I5	Eleven förstår motiven bakom människans handlingar i olika historiska situationer.	Historisk inlevelseförmåga	Eleven inser att människor har haft olika motiv för sina handlingar.	Eleven ger exempel på motiv som människor i förgången tid har haft för sina handlingar.	Eleven lever sig in i situationen för människan i förgången tid och anger motiv till hennes handlingar.	Eleven lever sig in i hur människan levde förr och granskar hur människans samhälleliga ställning påverkar hennes handlingar.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M6 handleda eleven att inse olika orsaker till och följer av historiska händelser och företeelser	I1-15	Eleven känner till orsaker till och följer av historiska händelser och företeelser.	Förståelse för orsakssamband i historia	Eleven känner till en enskild orsak till eller följd av något som hänt i det förgångna.	Eleven känner till en enskild orsak och en följd av den för sådant som hänt i det förgångna.	Eleven känner till orsaker till och följer av sådant som hänt i det förgångna.	Eleven känner till olika orsaker (direkta och indirekta) till och följer (långvariga och kortvariga) av sådant som hänt i det förgångna.
M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor	I1-15	Eleven uppfattar förändringar och deras innebörd för olika människor och förstår hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor.	Förmåga att förstå förändring	Eleven känner till saker som förändrats.	Eleven känner till förändringar i det förgångna och ger exempel på vad en förändring innebär för olika människor.	Eleven beskriver med hjälp av exempel hur en förändring haft olika innebörd för olika människogrupper.	Eleven ger exempel på situationer i vilka en förändring inte innebär utveckling för olika människor eller människogrupper.
M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter	I1-15	Eleven uppfattar historiska kontinuiteter.	Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven känner till hur en företeelse ur det förgångna är synlig i nutid.	Eleven nämner företeelser som kännetecknas av kontinuitet från en tidsepok till en annan.	Eleven beskriver kontinuitet i företeelser i det förgångna.	Eleven anger orsaker till att någon företeelse inte förändrats under olika tider.
M8 lära eleven att uppfatta historiska	I1-15	Eleven uppfattar historiska kontinuiteter.	Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven känner till hur en företeelse ur det förgångna	Eleven nämner företeelser som	Eleven beskriver kontinuitet i	Eleven anger orsaker till att någon företeelse inte

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
kontinuiteter				är synlig i nutid.	kännetecknas av kontinuitet från en tidsepok till en annan.	företeelser i det förgångna.	förändrats under olika tider.
Att använda historisk information							
M9 handleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar	I1-I5	Eleven kan redogöra för orsaker till förändringar.	Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven anger orsaken till en förändring.	Eleven ger exempel på orsaker som lett till förändringar.	Eleven beskriver inverkan av direkta och indirekta orsaker på en förändring.	Eleven jämför olika orsakers inverkan på en förändring.
M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt	I1-I5	Eleven kan förklara varför tolkningar av det förgångna kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt.	Förmåga att förklara tolkningar	Eleven ger ett exempel på en situation som det finns olika tolkningar om.	Eleven förklarar med hjälp av ett exempel varför nya källor kan ändra tolkningen av en historisk händelse eller företeelse.	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför nya källor och betraktelsesätt kan ändra tolkningar av historien.	Eleven jämför tolkningar som gjorts om samma historiska händelse eller företeelse och redogör för varför valet av källor inverkar på tolkningen.
M11 handleda eleven att förklara mänsklig aktivitet	I1–I5	Eleven förklarar avsikter för mänsklig aktivitet.	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven anger hur motivet för en människas agerande syns i hennes aktivitet.	Eleven beskriver möjliga orsaker till människans aktivitet i det förgångna.	Eleven presenterar något som ska behandlas så att hen förklarar händelsen eller företeelsen ur en enskild aktörs perspektiv.	Eleven analyserar motiven till människors aktivitet och ger en beskrivning av hur människors position i samhället inverkar på deras aktivitet.

14.3.9 Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhällliga och ekonomiska aktörer.

I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhällliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

I **årskurserna 4–6** ligger tyngdpunkten i undervisningen i samhällslära på att göra eleven förtrogen med samhällslivet och med konstruktiv kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera dem samt att hitta sina styrkor. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i sin närmiljö få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. Undervisningen ska stärka elevernas intresse för olika arbeten, arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Eleverna ska även få grundläggande kunskaper om hur de bör handskas med sin egen ekonomi och om ansvarsfull konsumtion.

Centralt innehåll som anknyter till målen för samhällslära i årskurs 4–6

Innehållet väljs så att det stödjer målen.

11 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet: Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

12 Ett demokratiskt samhälle: Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

13 Aktivt medborgarskap och påverkan: Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

14 Ekonomisk verksamhet: Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 4–6

För att uppnå målen i samhällslära är det viktigt att använda interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt då man förmedlar kunskap, till exempel simulering, diskussioner, debatter och drama. På så sätt får eleverna möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället. I synnerhet elevernas vardag inklusive hobbyer och egna erfarenheter samt den egna klassen, skolan och elevkåren samt andra aktörer i närsamhället erbjuder goda möjligheter att öva sig att delta. Med hjälp av digitala verktyg kan eleverna på ett naturligt sätt söka information om samhället och ekonomin och engagera sig både självständigt och tillsammans med andra.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 4–6

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i samhället med såväl rättigheter som skyldigheter och att stödja elevernas utveckling till handlingskraftiga medlemmar i olika grupper. Eleverna ska speciellt få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för deras liv och framtid. De ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att läraren förklarar och konkretiserar centrala begrepp som används.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i samhällslära i årskurs 4–6

I undervisningen i samhällslära ska man genom bedömning och respons av lärandet handleda och uppmuntra eleverna att agera aktivt och konstruktivt i den egna närmiljön och att tillämpa sina samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken. I bedömningen ska läraren beakta olika sätt att arbeta och producera. Uppmärksamhet ska fästas vid hur väl eleven behärskar sina samhällskunskaper och -färdigheter.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i samhällslära genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 4–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i samhällslära. Eleven har uppnått målen i samhällslära för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för läroämnet samhällslära och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i samhällslära och i vitsordet som ska bildas.

Med tanke på studieframgången är det viktigt att eleven har en uppfattning om hur det omgivande samhället fungerar, ser sig själv som en del av medborgarsamhället och är medveten om sitt ansvar och sina möjligheter att påverka.

Samhällslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4–6

Eleverna ska vägledas att identifiera sina egna påverkningsmöjligheter i det omgivande samhället och särskilt i den egna närmiljön, såsom skolvärlden eller i lokala föreningar. Bland undervisningsmetoderna framhävs

träning i att påverka, konsumera och fatta beslut på ett ansvarsfullt sätt genom olika konkreta övningar, till exempel i form av rollekar och simulation. Det är också väsentligt att lära eleverna färdigheter i att diskutera och lyssna samt stärka deras intresse för arbetslivet.

I årskurs 4–6 bekantar sig eleverna med tjänsterna och arbetslivet i Sibbo samt övar att identifiera sina rättigheter och skyldigheter som elev och som medlem av olika gemenskaper. Barnets rättigheter och begreppen jämlikhet, samhälle och demokrati är centrala innehåll i undervisningen. Eleverna övar också själva att kontrollera sin användning av pengar och reflekterar över konsumtion samt konsumtionsval i den egna vardagen. Dessutom är det viktigt att elevernas multilitteracitet- och mediefärdigheter stärks genom att de fördjupar sig i bland annat information som producerats av olika aktörer och bedömer de bakomliggande motiven. I Sibbo kommun fokuserar undervisningen i samhällslära på årskurs 4–6 även om man t.ex. reflekterar över begreppet demokrati också i årskurs fem i historieundervisningen.

Samhällslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet I2 Ett demokratiskt samhälle I3 Aktivt medborgarskap och påverkan I4 Ekonomisk verksamhet	Utgångspunkten för undervisningen är elevernas egna livsmiljöer och de gemenskaper de bildar. Eleverna bekantar sig med till exempel individens och familjens möjligheter att påverka i den omgivande gemenskapen och i vardagens situationer.	
M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhällslära och ekonomiska frågor	I1-I4	Eleverna bekantar sig med gemenskaper som är viktiga i deras erfarenhetsvärld samt med rättigheter och skyldigheter i anknytning till dessa. Eleverna fördjupar sig i barnens rättigheter.	
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor			
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet	I1-I3	Eleverna reflekterar över sitt medlemskap i olika gemenskaper. Eleverna bekantar sig med de mänskliga rättigheterna ur barnrättssynpunkt samt granskar hur jämlikhet anknuter till elevernas erfarenhetsvärld.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället	I1-I4	Eleverna uppmuntras till att diskutera aktuella teman och reflekterar över mediernas roll som samhällspåverkare.	K2 K4 K5 Digital kompetens
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1-I4	Eleverna bekantar sig med lokala företag i Sibbo genom till exempel företagsbesök.	K3 K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften	I1-I3	Eleverna undersöker synsätt och mål som verkar bakom olika informationskällor. Eleverna reflekterar över syftena som kan ligga bakom bilderna som medierna framställer.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 K4
Att implementera kunskaper om samhället			
M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I1-I3	Eleverna övar att argumentera om ämnen som anknyter till deras erfarenhetsvärld. Man kan också öva att rösta om ärenden som är gemensamma för klassen, till exempel klassens regler.	K2 K6 K7
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem	I1-I4	Eleverna bekantar sig med att använda pengar i vardagen, att tjäna och spara pengar till exempel genom rollekar. Eleverna reflekterar över att göra val inom hållbar konsumtion.	K3 K4
M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1-I3	Eleverna använder olika medier som informationskällor. Eleverna reflekterar över frågor i anslutning till informationskällor och strävar efter att identifiera säkra sätt att använda olika medier. Eleverna kan till exempel fördjupa sig i reglerna för säker och ansvarsfull användning av nätet.	K3 K4 K5 K7

Samhällslära – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Betydelse, värderingar och attityder			

M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet I2 Ett demokratiskt samhälle I3 Aktivt medborgarskap och påverkan I4 Ekonomisk verksamhet	Undervisningens synvinkel utvidgas från elevens närmiljö till det omgivande samhället. Eleverna bekantar sig till exempel med individens roll i olika gemenskaper. Eleverna undersöker olika minoritetsgrupper och -kulturer i Finland, särskilt med fokus på minoriteterna i Sibbo.	
M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1-I4	Eleverna bekantar sig med hur en demokratisk gemenskap fungerar och hur de mänskliga rättigheterna fungerar som styrande princip för gemenskapen. Eleverna kan reflektera över till exempel hur likabehandling förverkligas i skolvärlden i Finland.	
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor			
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet	I1-I3	Eleverna undersöker och övar färdigheter som olika gemenskaper förutsätter, såsom diskussions- och förhandlingsförmåga och beslutsfattande. Eleverna bekantar sig med de mänskliga rättigheterna och reflekterar över jämlikhet i det finländska samhället.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället	I1-I4	Man diskuterar aktuella teman och tolkar mediernas roll i samhället. Eleverna övar att använda olika medier på ett ansvarsfullt sätt. Eleverna kan också öva att påverka samhället via medierna till exempel i form av insändare.	K2 K4 K5 Digital kompetens
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1-I4	Man samarbetar med lokala aktörer inom arbetslivet i Sibbo. Eleverna bekantar sig med olika yrken och arbetsplatser till exempel genom att intervjua föräldrar. Eleverna undersöker hur man förtjänar och sparar pengar och konsumerar på ett ansvarsfullt sätt i vardagen.	K3 K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften	I1-I3	Eleverna undersöker vilka krafter och motiv som ligger bakom olika informationskällor och samhällsaktörer. Eleverna stärker sitt kritiska grepp om informationsansaffning samt lär sig att ifrågasätta tankar och reflektera	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 K4

		över alternativa synsätt. Eleverna kan till exempel öva att identifiera hurdana syften som påverkar nyhetsförmedlingen.	
Att implementera kunskaper om samhället			
M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I1-I3	Eleverna förkovrar sina konstruktiva debattfärdigheter samt övar att diskutera så att de respekterar olika åsikter. Eleverna övar också att rösta till exempel i den egna skolans "skuggval" och reflekterar över hur de kan påverka i vardagens olika gemenskaper.	K2 K6 K7
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem	I1-I4	Elevernas förståelse om att använda pengar, förtjäna och spara stöds genom till exempel dramaövningar och simulationer. Eleverna övar att göra val som stöder hållbar konsumtion till exempel genom att göra en veckobudget för sin familj.	K3 K4
M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1-I3	Eleverna utnyttjar olika medier som informationskällor. Eleverna reflekterar över frågor i anslutning till informationskällor och strävar efter att identifiera säkra sätt att använda olika medier. Eleverna kan till exempel skapa regler för säker och ansvarsfull användning av nätet.	K3 K4 K5 K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i samhällslära

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder							
M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap	I1-I4	Eleven intresserar sig för det omgivande samhället och för samhällslära		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina</i>			

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
		som vetenskap.		<i>erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M2 stödja eleven att öva sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor	I1-I4	Eleven lär sig att öva sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor.		<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor							
M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet	I1-I3	Eleven lär sig att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper, att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet.	Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven ger exempel på gemensamma spelregler. Eleven känner igen saker i vardagen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet. Eleven känner under handledning igen centrala rättsliga principer.	Eleven berättar varför gemensamma spelregler behövs. Eleven beskriver betydelsen av jämlikhet och mänskliga rättigheter. Eleven ger ett exempel på hur rättssystemet fungerar.	Eleven förklarar betydelsen av gemensamma spelregler också i praktiken. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs. Eleven ger exempel på hur	Eleven redogör för den betydelse gemensamma spelregler, rättsväsendet och mänskliga rättigheter har för hur samhället fungerar och för dess medlemmar.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
						rättssystemet fungerar.	
M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i den egna vardagen och i samhället	I1-I4	Eleven lär sig uppfatta medias roll och betydelse i den egna vardagen och i samhället.	Förmåga att uppfatta mediernas roll	Eleven uppfattar hur media påverkar hans eget liv.	Eleven ger exempel på olika sätt på vilka media påverkar hans eget liv och i samhället.	Eleven beskriver vilken betydelse media har i hans eget liv och hur olika medier kan användas för att påverka.	Eleven redogör för mediernas olika sätt att påverka i samhället och granskar användningen av media och mediernas betydelse kritiskt.
M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön	I1, I4	Eleven lär sig förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön.	Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven uppfattar skillnaderna mellan lönearbete och entreprenörskap.	Eleven ger exempel på drag i lönearbete och entreprenörskap och nämner yrken som representerar dem.	Eleven beskriver betydelsen av arbete och entreprenörskap som utkomställa för familjen.	Eleven analyserar betydelsen av lönearbete och entreprenörskap i sin närmiljö.
M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värderingar och perspektiv och har olika syften	I1-I3	Eleven lär sig att förstå att det finns olika värderingar, perspektiv och syften i anknytning till information om samhällsfrågor.	Förmåga att uppfatta olika värderingar, perspektiv och syften	Eleven uppfattar under handledning att olika aktörer som producerar information om samhällsfrågor har olika perspektiv.	Eleven uppfattar att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer innehåller olika perspektiv och har olika syften.	Eleven ger exempel på olika perspektiv och syften i anknytning till samhällsinformation som produceras av olika aktörer.	Eleven förklarar med hjälp av exempel hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer anknyter till olika värderingar, perspektiv och syften.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att implementera kunskaper om samhället							
M7 uppmuntra eleven att öva grundläggande demokratiska färdigheter att påverka och att diskutera olika åsikter konstruktivt	I1-I3	Eleven lär sig grundläggande färdigheter att påverka på ett demokratiskt sätt och att diskutera olika åsikter konstruktivt.	Förmåga att tillämpa grundläggande färdigheter i att påverka på ett demokratiskt sätt samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken.	Eleven känner till att i en demokrati har hen möjlighet att påverka i frågor som berör hen själv och andra samhällsmedlemmar. Eleven ger ett exempel på ett sätt att påverka.	Eleven använder några sätt att påverka på ett demokratiskt sätt. Eleven lyssnar på andra och motiverar sina egna åsikter.	Eleven tillämpar principer och färdigheter som gäller i en demokratisk gemenskap, till exempel att lyssna, ta ställning, förbinda sig till majoritetsbeslut samt att påverka i närmiljön.	Eleven tillämpar principer och färdigheter som gäller i en demokratisk gemenskap på ett mångsidigt sätt. Eleven utvärderar sitt eget och gemenskapens sätt att agera ur perspektivet att påverka på ett demokratiskt sätt.
M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem	I1, I4	Eleven lär sig att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval samt färdigheter som anknyter till dem.	Förmåga att tillämpa grunderna för penninganvändning och egna konsumtionsval	Eleven ger exempel på konsumtion och sparande.	Eleven ger exempel på effekter av hållbar penninganvändning och konsumtionsval.	Eleven utvärderar olika sätt att använda pengar och lösningar i anknytning till konsumtion och berättar om hur hans konsumtionsbeslut inverkar på andra människor och miljön.	Eleven redogör för vilken inverkan individens penninganvändning och konsumtion har på närgemenskapen, miljön och samhället.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och öva sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt	I1, I3	Eleven lär sig att delta i olika samhällsaktiviteter och använda media på ett säkert och samhällsmedvetet sätt.	Deltagande och mediekompetens	Eleven ger ett exempel på ett säkert sätt att använda media. Eleven kan under handledning ge ett exempel på att använda media som ett medel på samhällsaktivitet.	Eleven ger exempel på säkra sätt att använda media och känner till risker i anknytning till att använda media. Eleven ger exempel på sätt att använda media som ett medel för att tänka och handla i samhällsfrågor.	Eleven reflekterar över säkerhetsaspekter i anknytning till att använda medier och att använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor.	Eleven utvärderar olika sätt att använda medier ur säkerhetsperspektiv och ur perspektiv att påverka.

14.3.10 Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och grupperns verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

I **årskurserna 3–6** ska eleverna i musikundervisningen få lära sig att förhålla sig öppet och respektfullt till andras upplevelser och bidra till att skapa en känsla av samhörighet i gruppen. Samtidigt vänjer de sig vid att analysera musikaliska erfarenheter och fenomen samt musikkulturer mer medvetet än tidigare. Elevernas förståelse för musikaliska begrepp och uttryckssätt fördjupas och breddas i takt med att elevens färdigheter i att sjunga, spela, komponera, röra sig och lyssna till musik utvecklas. För att utveckla det kreativa och estetiska tänkande som hör ihop med ljud och musikaliska uttryckssätt ska eleverna ges möjlighet att planera och genomföra olika musikaliska eller tvärkonstnärliga helheter genom att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom självständigt eller tillsammans med andra. Musicerandet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest. Elevernas uppfattning om sig själva som musikaliska aktörer stärks genom positiva upplevelser av lärande.

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurs 3–6

Eleven tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, spela, lyssna, röra sig till musik, improvisera och komponera samt genom tvärkonstnärligt arbete. Innehållet väljs så att eleverna får mångsidig insikt i olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja de lokala möjligheterna och elevernas erfarenheter.

I1 Musikalisk praxis: I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röst användning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

I2 Musikens beståndsdelar: I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

I4 Repertoar: Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 3–6

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger varje elev möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaliska aktiviteter. Glädje i lärandet, en fördomsfri atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. De möjligheter som konst- och kulturinrättningar och andra samarbetspartner erbjuder ska användas i undervisningen.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 3–6

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användning av läromedel och beslut om grupparbeten så, att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärka elevens studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i musik i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och kunnandet i musik är till sin karaktär handledande och uppmuntrande och beaktar elevernas individuella framsteg. I musikundervisningen behöver eleverna vägledande och sporrande respons under studierna, i synnerhet då gemensamma aktiviteter och musikaliska färdigheter övas. Responsen vägleder varje elev att uppfatta musik och musiktermer samt att utveckla sin egen aktivitet som medlem av en grupp i förhållande till den musikaliska helheten. För progressionen i studierna är det centralt att följa med hur elevernas färdigheter utvecklas i synnerhet i gemensamt musicerande, begreppsligt tänkande och förmågan att lära sig.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i musik genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i musik. Eleven har uppnått målen i musik för årskurs 3–6 som fastställts i grunderna för läroplanen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för undervisningen i musik för årskurs 3–6 och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. I beskrivningarna av kunskapskraven för läsårsbedömningen i musik i årskurs 6 omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6

I musikundervisningen centrala innehåll 3 - Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället ska eleverna bekanta sig med Sibboartister: t.ex. Jan Stenfors (bl.a. Hanoi Rocks), Jukka Gustavson (bl.a. Wigwam), Soila Sariola (bl.a. Rajaton) samt Sibbo Spelmanslag som spelar gammal spelmansmusik från Sibbo.

Naturliga samarbetspartners i musikundervisningen är bl.a. Borgånejdens musikinstitut, Lilla Villan, Susimusa ry, Musiikkia Sipoossa ry samt Sipoon musiikkiyhdistys ry.

Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Delaktighet			

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1 Musikalisk praxis I2 Musikens beståndsdelar I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället I4 Repertoar	Eleverna spelar och sjunger tillsammans. Eleverna musicerar också med hjälp av en notbild som kan vara gjord av deras egna symboler. Elevernas färdigheter att fungera i grupp stärks (bl.a. gemensam puls). Målet är att eleven ska förstå sin egen roll som en del av en gemensam musikalisk helhet och betydelsen av den egna verksamheten för helheten. Genom övningen får eleverna erfarenheter av musicerandets glädje. Eleverna övar att ge positiv kamratrespons.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1-I4	Eleverna sjunger och spelar tillsammans. Eleverna tar mod till sig för att använda sin egen röst och vågar lära sig saker som till en början känns svåra, såsom nya instrument. Eleverna bygger ostination med kroppsrytm. Eleverna övar speltekniker för olika instrument (t.ex. klangspel, rytminstrument, blockflöjt, piano) speltekniker.	K2
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1-I4	Eleverna rör sig i takt med musiken (t.ex. genom att gå eller dansa). Eleverna uppmuntras att använda kroppen på ett helhetsbetonat sätt i det musikaliska uttrycket och de får också stimulans för detta.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1-I4	Eleverna lyssnar på musik och övar att lyssna koncentrerat. Eleverna bekantar sig med några betydande finländska musikpersoner från olika perioder (bl.a. Sibelius, Merikanto, Rautavaara). Eleverna övar att diskutera musikerfarenheter på ett konstruktivt sätt. Eleverna övar att använda musikbegrepp för att stödja sina synpunkter. Eleverna upplever och producerar olika ljudmiljöer, lyssnar, rör på sig och diskuterar.	K2
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I4	Eleverna uppmuntras att förverkliga egna musikaliska idéer. Eleverna skapar idéer och förverkligar till exempel: <ul style="list-style-type: none"> - egen rapplåt (t.ex. om fiskar eller multiplikationstabeller) - ljud för ett fantasidjur de själv hittat på Eleverna använder vid behov och i mån av möjlighet också de möjligheter som teknologin erbjuder såväl inom förverkligande (t.ex. färdiga effektarkiv eller ljudlandskap som kan redigeras) som inom inspelning.	K1 K2 K5 Digital kompetens K6
Kulturell förståelse och multilitteracitet			

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1-I4	Eleverna bekantar sig mångsidigt med den musikaliska kulturtraditionen genom att musicera och lyssna. Ett program som är lämpligt för elevernas ålder väljs: bl.a. barnvisor, konstmusik och musik som är lämpligt för en tidpunkt eller ett tema. I mån av möjlighet bekantar sig eleverna också med Sibbomusiker, musikföreningar eller lokala möjligheter till fritidsaktivitet inom musik.	K2
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1-I4	Eleverna lär sig att skriva ner musik antingen med de etablerade symbolerna eller med egna symboler (t.ex. tonhöjd, tidsvärden, tempo och paus)	K4 Multilitteracitet
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I4	Eleverna handleds att använda instrument och musikutrustning på ett säkert sätt och så att de beaktar andra och vid behov skyddar hörseln.	K3 Vardagskompetens
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	I1-I4	Eleverna lär sig ställa upp mål för sitt arbete i samarbete med andra. Eleven övar på att arbeta långsiktigt och uppmuntras att utveckla sina musikaliska färdigheter. Eleven övar på olika sätt av självbedömning inom musiken.	K1

Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1 Musikalisk praxis I2 Musikens beståndsdelar I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället I4 Repertoar	Eleverna spelar och sjunger tillsammans. Eleverna musicerar också med hjälp av en notbild som kan vara gjord av deras egna symboler. Elevernas färdigheter att fungera i grupp stärks (bl.a. gemensam puls). Målet är att eleven ska förstå sin egen roll som en del av en gemensam musikalisk helhet och betydelsen av den egna verksamheten för helheten. Genom övningen får eleverna erfarenheter av	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

		musicerandets glädje. Eleverna övar att ge positiv kamratrespons.	
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1-I4	Eleverna sjunger och spelar tillsammans. Eleverna tar mod till sig för att använda sin egen röst och vågar lära sig saker som till en början känns svåra, såsom nya instrument. Eleverna sjunger mycket och prövar också att sjunga flerstämmigt (t.ex. kanon). Eleverna övar speltekniker för olika instrument (t.ex. klangspel, rytminstrument, blockflöjt, piano) speltekniker. Eleverna kan också bekanta sig med bandinstrument (gitarr, bas, trummor).	K2
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1-I4	Eleverna rör sig i takt med musiken (t.ex. genom att gå eller dansa). Eleverna uppmuntras att använda kroppen på ett helhetsbetonat sätt i det musikaliska uttrycket och de får också stimulans för detta.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1-I4	Eleverna lyssnar på musik och övar att lyssna koncentrerat. Eleverna bekantar sig med Nordisk musik (bl.a. folkmusik, kostmusik, populärmusik) och med personer från olika tidsepoker (t.ex. Grieg). Eleverna övar att diskutera musikerfarenheter på ett konstruktivt sätt. Eleverna övar att använda musikbegrepp för att stödja sina synpunkter. Eleverna upplever och producerar olika ljudmiljöer, lyssnar, rör på sig och diskuterar.	K2
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I4	Eleverna uppmuntras att förverkliga egna musikaliska idéer. Eleverna skapar idéer och förverkligar till exempel: <ul style="list-style-type: none"> - en egen sång (t.ex. om den egna klassen, julen eller sommaren) - ljudlandskap och/eller effekter till en animation eller teaterpjäs Eleverna använder vid behov och i mån av möjlighet också de möjligheter som teknologin erbjuder såväl inom förverkligande (t.ex. färdiga effektarkiv eller ljudlandskap som kan redigeras) som inom inspelning.	K1 K2 K5 Digital kompetens K6
Kulturell förståelse och multilitteracitet			

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1-I4	Eleverna bekantar sig mångsidigt med den musikaliska kulturtraditionen genom att musicera och lyssna. Ett program som är lämpligt för elevernas ålder väljs: bl.a. barnvisor, konstmusik och musik som är lämpligt för en tidpunkt eller ett tema. Eleverna reflekterar över hur musik påverkar vårt liv (t.ex. känslor, fester, bakgrundsmusik).	K2
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1-I4	Eleverna lär sig att skriva ner musik antingen med de etablerade symbolerna eller med egna symboler (t.ex. tonhöjd, tidsvärden, tonnamn, tempo, paus, formstrukturer, dynamik).	K4 Multilitteracitet
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iakttä hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I4	Eleverna reflekterar över hur musiken påverkar oss (till exempel hjärtslagen och känslorna). Eleverna reflekterar över hur man skulle kunna utnyttja det här i vardagen till exempel för att stödja idrott, insomning eller koncentration. Eleverna handleds att använda instrument och musikutrustning på ett säkert sätt och så att de beaktar andra och vid behov skyddar hörseln.	K3 Vardagskompetens
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	I1-I4	Eleverna övar en musikföreställning som de själv ställer målen för och senare utvärderar. Eleven uppmuntras till att arbeta långsiktigt och eleven handleds att nå ett finslipat slutresultat.	K1

Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1 Musikalisk praxis I2 Musikens beståndsdelar I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället I4 Repertoar	Eleverna spelar och sjunger tillsammans. Eleverna musicerar också med hjälp av en notbild som kan vara gjord av deras egna symboler. Eleverna stärker sina färdigheter att fungera i grupp för att uppnå ett gemensamt musikaliskt mål. Genom övningen får eleverna erfarenheter av musicerandets glädje. Eleverna övar att ge positiv och konstruktiv kamratrespons.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	I1-I4	Eleverna sjunger och spelar tillsammans. Eleverna strävar efter att använda sin röst på ett naturligt sätt och man uppmuntrar unga som är förbryllade över målbrottet bl.a. genom improvisationsövningar. Eleverna övar att spela olika instrument, och de spelar också ackordinstrument (t.ex. gitarr, piano) och andra bandinstrument (t.ex. bas och trummor). Eleverna övar i mån av möjlighet också att sjunga i mikrofon.	K2
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1-I4	Eleverna rör sig i takt med musiken (t.ex. genom att gå eller dansa). Eleverna uppmuntras att använda kroppen på ett helhetsbetonat sätt i det musikaliska uttrycket och de får också stimulans för detta.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1-I4	Eleverna lyssnar på musik och övar att lyssna koncentrerat. Eleverna bekantar sig med orkesterinstrument och lär sig de traditionella instrumentgrupperna. Eleverna diskuterar hurdana erfarenheter, fantasiupplevelser och känslor som musiken skapar. Eleverna övar att använda musikbegrepp för att stödja sina synpunkter.	K2
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I4	Eleverna uppmuntras att producera egen musik. Eleverna skapar idéer och förverkligar till exempel: <ul style="list-style-type: none"> - en egen rapplåt (t.ex. om en historisk person eller ämne inom miljöläran) - ljudlandskap och/eller effekter till en animation eller teaterpjäs Eleverna använder vid behov och i mån av möjlighet också de möjligheter som teknologin erbjuder såväl inom förverkligande (t.ex. färdiga effektarkiv eller ljudlandskap som kan redigeras) som inom inspelning.	K1 K2 K5 Digital kompetens K6
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1-I4	Eleverna bekantar sig med den musikaliska kulturtraditionen. Eleverna reflekterar över hur musik klassificeras, t.ex. konstmusik och popmusik. Eleverna bekantar sig med några grundläggande verk och kompositörer inom konstmusik från olika tidsperioder (t.ex. Bach, Mozart, Beethoven, Sibelius).	K2

		I mån av möjlighet bekantar sig eleverna också med Sibbomusiker, musikföreningar eller lokala möjligheter till fritidsaktivitet inom musik.	
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	I1-I4	Eleverna lär sig att skriva ner musik antingen med de etablerade symbolerna eller med egna symboler (t.ex. tonhöjd, tidsvärden, tonnamn, formstrukturer, dynamik).	K4 Multilitteracitet
Välbefinnande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I4	Eleverna handleds att använda instrument och musikutrustning på ett säkert sätt och så att de beaktar andra och vid behov skyddar hörseln.	K3 Vardagskompetens
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	I1-I4	Eleverna övar på att ställa upp lämpliga mål och utvärderar deras förverkligande i musiken. Eleven uppmuntras att arbeta långsiktigt och eleven handleds att nå ett finslipat slutresultat.	K1

Musik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Delaktighet			
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1 Musikalisk praxis I2 Musikens beståndsdelar I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället I4 Repertoar	Eleverna spelar och sjunger tillsammans. Eleverna musicerar också med hjälp av en notbild som kan vara gjord av deras egna symboler. Eleverna stärker sina färdigheter att fungera i grupp för att uppnå ett gemensamt musikaliskt mål. Genom övningen får eleverna erfarenheter av musicerandets glädje. Eleverna övar att ge positiv och konstruktiv kamratrespons.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande			
M2 handleda eleven till en naturlig röst användning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i	I1-I4	Eleverna sjunger och spelar tillsammans. Eleverna strävar efter att använda sin röst på ett naturligt sätt och man uppmuntrar unga som är förbryllade över målbrottet	K2

grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument		bl.a. genom improvisationsövningar. Eleverna övar att spela olika instrument, och de spelar också ackordinstrument (t.ex. gitarr, piano) och andra bandinstrument (t.ex. bas och trummor). Eleverna övar i mån av möjlighet också att sjunga i mikrofon.	
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	I1-I4	Eleverna rör sig i takt med musiken (t.ex. genom att gå eller dansa). Eleverna uppmuntras att använda kroppen på ett helhetsbetonat sätt i det musikaliska uttrycket och de får också stimulans för detta.	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört	I1-I4	Eleverna lyssnar på musik och övar att lyssna koncentrerat. Eleverna lär sig att namnge tonlägena inom sångmusiken (S, A, T, B). Eleverna bekantar sig med världsmusiken. Eleverna diskuterar Eleverna diskuterar vardagens erfarenheter, fantasiupplevelser och känslor som musiken skapar. Eleverna övar att använda musikbegrepp för att stödja sina synpunkter.	K2
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1-I4	Eleverna uppmuntras att producera egen musik. Eleverna skapar idéer och förverkligar till exempel: <ul style="list-style-type: none"> - en egen sång (t.ex. en julsång eller en avskedssång) - en reklamjingle för en påhittad produkt Eleverna använder vid behov och i mån av möjlighet också de möjligheter som teknologin erbjuder såväl inom förverkligande (t.ex. färdiga effektarkiv eller ljudlandskap som kan redigeras) som inom inspelning.	K1 K2 K5 Digital kompetens K6
Kulturell förståelse och multilitteracitet			
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1-I4	Eleverna bekantar sig med den musikaliska kulturtraditionen. Eleverna reflekterar över hur musik klassificeras t.ex. musik från olika kulturer och olika användningsändamål för musik. Eleverna reflekterar över hur musik påverkar vårt liv (t.ex. fester, filmer, affärer, musikbusinessen).	K2
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom	I1-I4	Eleverna lär sig att skriva ner musik antingen med de etablerade symbolerna eller med egna symboler (t.ex. ackord/ tonnamn).	K4 Multilitteracitet

musiken i samband med musicerande			
Välbehövande och säkerhet i musik			
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	I1-I4	Eleverna handleds att använda instrument och musikutrustning på ett säkert sätt och så att de beaktar andra och vid behov skyddar hörseln. Eleven handleds att använda musik som stöd för det egna välbefinnandet.	K3 Vardagskompetens
Förmåga att lära sig musik			
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen	I1-I4	Eleven uppmuntras att bedöma sina framsteg och sitt kunnande på olika sätt. Eleverna övar en musikföreställning som är tillräckligt krävande och som de själv ställer målen för och senare utvärderar. Under processens gång blir eleven rutinerad i att genomföra sin egen andel och får erfarenhet av att arbeta långsiktigt.	K1

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i musik

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Delaktighet							
M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp	I1-I4	Eleven lär sig att agera som en medlem i musikaliska grupper.	Förmåga att agera som en medlem i en musikalisk grupp	Eleven deltar under individuell handledning i verksamheten i en musicerande grupp.	Eleven deltar i musicerande som en medlem i en grupp.	Eleven deltar i gemensamt musicerande och tar hänsyn till gruppens övriga medlemmar.	Eleven deltar i gemensamt musicerande på ett konstruktivt sätt, tar hand om sin egen del och uppmuntrar och hjälper andra.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande							
M2 handleda eleven till en naturlig	I1-I4	Eleven utvecklar sina	Röst användning, sång och	Eleven prövar under individuell	Eleven övar på röst användning	Eleven övar på röst användning	Eleven utvecklar sin röst användning

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument		röstanvändnings- och sångfärdigheter samt sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument	förmåga att spela som en del av en grupp	handledning på möjligheter för röstanvändning och musicerande.	g och deltar i allsång. Eleven använder kroppen och spelar rytm-, melodi- och ackordinstrument som del av en grupp.	g, användning av kroppen samt på att spela rytm-, melodi- och ackordinstrument. Eleven deltar i allsång och gemensamt musicerande, och strävar efter att göra sin del till en del av den musikaliska helheten.	g och sina färdigheter i användning av kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument samt deltar smidigt i gemensamt sång och gemensamt musicerande.
M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse	11–14	Eleven uttrycker och utforskar musikens och konstens värld med hjälp av att röra sig till musik	Förmåga att röra sig till musik	Eleven deltar i verksamhet som kombinerar musik och rörelse.	Eleven deltar i verksamhet som kombinerar musik och rörelse som en del av gruppen.	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för musikaliskt uttryck.	Eleven använder hela kroppens rörelse mångsidigt och kreativt i lärandet av musik samt i musikaliskt uttryck och interaktion.
M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera	11–14	Eleven lyssnar till, iakttar och upplever ljudmiljön samt kan delta i diskussion om ämnet.	Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar på ljudmiljöer och musik.	Eleven lyssnar på ljudmiljöer och musik samt identifierar sina preferenser i fråga om dem.	Eleven lyssnar koncentrerat på ljudmiljöer och musik, identifierar sina preferenser i fråga om dem samt framför	Eleven lyssnar på ljudmiljöer och musik, identifierar sina preferenser i fråga om dem samt diskuterar

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
och berätta om vad hen hört						observationer om det som hen lyssnat på.	sina observationer .
M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg	I1–I4	Eleven bygger upp en kreativ relation till musikens ljud genom att leka, pröva på och improvisera samt genom att komponera och arbeta tvärkonstnärligt. Eleven använder digitala verktyg för att skapa musik.	Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven deltar i en kreativ produktionsprocess ensam eller som medlem i en grupp. Eleven prövar några musikteknologiska verktyg under individuell handledning.	Eleven deltar i en kreativ produktionsprocess och tar fram enstaka musikaliska idéer ensam eller som medlem i en grupp. Eleven prövar på musikteknologins möjligheter i skapandet av musik.	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement i en kreativ skapandeprocess. Eleven kan vid behov under handledning använda de möjligheter som musikteknologin erbjuder ensam eller som medlem i en grupp.	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och förverkliga musikaliska idéer ensam eller som medlem i en grupp. Eleven använder de möjligheter som musikteknologin erbjuder i sitt eget eller gruppens uttryck.
Kulturell förståelse och multilitteracitet							
M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald	I1–I4	Eleven analyserar sina musikaliska upplevelser och den musikaliska världens mångfald.	Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven känner igen några estetiska, tidsmässiga och kulturella drag hos musik.	Eleven berättar om sina musikaliska iakttagelser samt känner igen några tidsmässiga, estetiska och kulturella drag hos musik.	Eleven berättar om och framför åsikter om sina musikaliska iakttagelser samt om musikens tidsmässiga, estetiska och	Eleven framför motiverade åsikter och deltar i diskussioner om musikaliska iakttagelser och om musikens

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
						kulturella betydelser.	tidsmässiga, estetiska och kulturella betydelser.
M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande	11–14	Eleven använder musikaliska begrepp och notationssätt för musiken i sin musikaliska verksamhet.	Förmåga att förstå notationssätt inom musiken	Eleven känner igen några musikaliska begrepp och notationssätt inom musiken.	Eleven känner igen några musikaliska begrepp och notationssätt inom musiken samt kan musicera enligt dem.	Eleven följer de musikaliska notationssätten som hen lärt sig när hen musicerar.	Eleven använder och tillämpar musikaliska begrepp och notationssätt inom musiken som hen lärt sig i sin musikaliska verksamhet.
Välbefinnande och säkerhet i musik							
M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg	11–14	Eleven känner till hur musik och ljudmiljöer påverkar humöret och välbefinnandet. Eleven ser till att musik- och ljudmiljön är trygg.	Förmåga att använda instrument och utrustning på ett säkert sätt. <i>Eleven handleds också att reflektera över sina erfarenheter av ljud och musik, men detta används inte som grund för bildandet</i>	Eleven följer de säkerhetsanvisningar som ges då hen använder utrustning och instrument.	Eleven agerar i enlighet med säkerhetsanvisningarna då hen använder utrustning och instrument.	Eleven kan använda utrustning och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.	Eleven kan använda utrustning och instrument enligt säkerhetsanvisningarna och ser till att musik- och ljudmiljön är trygg.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
			<i>av vitsordet.</i>				
Förmåga att lära sig musik							
M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen.	11–14	Eleven lär sig att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, deltar i att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande samt bedömer hur färdigheterna framskrider i förhållande till målen.	Förmåga att lära sig samt arbetsfärdigheter	Eleven utvecklar med lärarens stöd sina färdigheter inom något delområde inom musikaliska färdigheter i riktning mot ett givet mål.	Eleven utvecklar sina musikaliska färdigheter genom övning samt övar på att ställa upp mål och bedöma framsteg i gemensamt musicerande.	Eleven utvecklar sina musikaliska färdigheter genom övning samt deltar i att ställa upp mål och bedöma framsteg i gemensamt musicerande.	Eleven ställer upp mål för sina musikaliska färdigheter och arbetar i enlighet med dem. Eleven utvärderar sitt agerande och anpassar sitt arbete i enlighet med målen.

14.3.11 Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna

förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

I årskurserna 3–6 breddar eleverna sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Eleverna uppmuntras att pröva och träna olika sätt att uttrycka sig med bilder och att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter. I undervisningen granskas hur konst och annan visuell kultur påverkar åsikter, attityder och förfaringssätt i elevernas egen livsmiljö och i samhället. Eleverna handleds att utforska vilka mål och roller konstnärer och andra som skapar visuell kultur har haft under olika tider och i olika kulturella sammanhang. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar och möjligheter att arbeta tillsammans. Förmågan att tolka och skapa bilder fördjupas genom ansvarsfull användning av digitala verktyg och webbmiljöer.

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurs 3–6

Målen för undervisning i bildkonst närmar man sig genom sina egna bildkulturer, omgivningens bildkulturer och genom att utforska konstens världar. Innehållsområdena kompletterar varandra och i undervisningen granskar man också deras inbördes förhållande. Utgångspunkter vid valet av innehåll är verk, alster och fenomen inom konst och annan visuell kultur som är relevanta för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att delta vid val av innehåll i undervisningen, bildsamlingar, arbetsmetoder och redskap. Vid val av redskap utgår man från lokala möjligheter

I1 Egna bildkulturer: Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

I3 Konstens olika världar: Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 3–6

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 3–6 ska eleverna granska aktuella fenomen inom konst och annan visuell kultur i sin livsmiljö. Tvärkonstnärliga och tematiska arbetssätt prioriteras i undervisningen. Eleverna uppmanas att förhålla sig kritiskt till olika informationskällor. Teknik och webbmiljöer används på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt i undervisningssituationerna.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 3–6

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Karaktären i det konstnärliga lärandet att lära sig enskilt och tillsammans stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i bildkonst i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och kunnandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Den formativa och den summativa bedömningen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självvärdering. Eleven ska med hjälp av bedömningen handledas att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet och kunnandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen. Färdigheter i självvärdering och att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. I bedömningen av lärande och kunnande ska elevens framsteg i att utveckla färdigheter i att skapa, betrakta och tolka bilder iakttas. För framsteg i studierna är det centralt att i varje årskurs utveckla och bedöma elevens kunnande i alla undervisningens målområden.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i bildkonst genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Bedömningen av elevens arbete ingår i läsårsbedömningen i bildkonst i årskurserna 3–6 och det verbala omdöme eller siffervitsord som ska bildas. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i bildkonst som fastställts i grunderna för läroplanen. Eleven har uppnått målen i bildkonst som fastställts i grunderna för läroplanen för årskurserna 3–6 för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i

fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för bildkonst och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6

Det viktigaste i undervisningen i bildkonst är att uppmuntra eleverna att skapa konst i olika former. Eleverna sig med de olika områdena inom bildkonst och övar att använda olika arbetsmetoder och verktyg samt bildkomposition. För att elevernas bildtänkande ska utvecklas är det viktigt att de i sitt arbete övar att göra visuella val. Elevernas färdigheter att uttrycka sina visuella observationer, tankar, känslor eller drömmar utvecklas då de lär sig att göra val.

De viktigaste materialen och redskapen: olika ritredskap och penslar, färgkritor, vattenfärger, täckfärger, lera, olika papper och papp, returmaterial, foto- eller videokamera samt dator.

De viktigaste arbetsmetoderna: blyerts- och kolteckningsteknik, kritteknik, vattenfärgsteknik, täckfärgsteknik (gouache), tryckmetoder (grafik), konstruktion och formgivning (lera, papp, returmaterial), foto, video, digital bildbehandling, konst och graffiti.

Eleverna kan på olika sätt sammanställa en konstportfölj med bekanta konstverk och uppgifter. Portföljarbetet fortsätter i årskurs 3–6. Portföljen är en kollektion av elevens arbeten och tillhörande övningar, stimulansbilder, skisser osv. Det finns två typer av portföljer – en basportfölj (innehåller allting som anknyter till arbetet) och en provportfölj (en utvald översikt av det egna arbetet)

Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	I1 Egna bildkulturer I2 Bildkulturer i omgivningen I3 Konstens olika världar	Eleverna gör observationer om naturen, arkitekturen och föremålsmiljön. Eleverna övar en process för att skapa visuella idéer (kritiklös brainstorming i syfte att skissera, idéerna sparas och läggs fram, granska, välja, skissera och förverkliga idéer). Olika slags ikt-utrustning och -program används som hjälp i undervisningen (digikamera, pekplatta, dator, kamerapenna, bildbehandling m.m.).	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	I1-I3	Man skapar en trygg miljö där eleverna kan berätta om sina egna bilder för de andra. Eleverna bekantar sig med en miljö i Sibbo och begrundar vem som har planerat miljön (arkitektens, planerarens och formgivarens yrken)	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser	I1-I3	Portföljen med elevens egen visuella produktion uppdateras. Eleverna tar ansvar för	K2 K3

och tankar genom bild och genom andra uttrycksätt		de gemensamma arbetsredskapen och arbetsmiljön.	K4 K5
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttrycksätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	I1-I3	Man upprätthåller skapandets glädje och strävar efter att hitta ett lämpligt sätt för var och en att skapa bilder.	K2 K3 K5 K6
M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	I1-I3	Eleverna uppmuntras att lägga märke till hur deras aktivitet påverkar arbetets framskridande samt att lära sig att känna igen sina egna styrkor. Eleverna arbetar med egna bildmappar och samarbetar med andra i visuella projekt.	K1 K3 K5
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttrycksätt för att påverka i sina bilder	I1-I3	Eleverna gör olika övningar med avgränsning, bildstorlek och bildvinklar. Elevernas arbeten läggs fram som bildkonstutställningar. Genom bilder kan eleverna påverka den egna klassen och skolan.	K1 K2 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Att tolka visuell kultur			
M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	I1-I3	Eleverna lär sig fler begrepp inom bildkonsten. Eleverna granskar bilder ur olika synvinklar (t.ex. med tanke på komposition).	K1 K2 K4 K5
M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1-I3	Konst och bilder som en del av tidsperioder. Konst från den Gyllene eran i Finland.	K1 K4 K5 K6
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1-I3	Eleverna bekantar sig med den finska konsten som inspirationskälla, t.ex. Kalevala, Edelfelt.	K1 K2 K5 K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1-I3	Eleverna gör egna observationer i omgivningen, t.ex. genom att fotografera. Eleverna bekantar sig med arbetet som konstnär.	K3 K4 K6 K7
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetsätt	I1-I3	Eleverna lär sig att värdesätta och respektera sina egna bildkulturer. Eleverna väljer arbetsmaterial enligt hållbar utveckling.	K1 K2 K4 K7

Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	I1 Egna bildkulturer I2 Bildkulturer i omgivningen I3 Konstens olika världar	Eleverna gör observationer om naturen, arkitekturen och föremålsmiljön. Eleverna övar en process för att skapa visuella idéer (kritiklös brainstorming i syfte att skissera, idéerna sparas och läggs fram, granska, välja, skissera och förverkliga idéer). Olika slags ikt-utrustning och -program används som hjälp i undervisningen (digikamera, pekplatta, dator, kamerapenna, bildbehandling mm.).	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	I1-I3	Man skapar en trygg miljö där eleverna kan berätta om sina egna bilder för de andra. Eleverna bekantar sig med en miljö i Sibbo och begrundar vem som har planerat miljön (arkitektens, planerarens och formgivarens yrken)	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt	I1-I3	Portföljen med elevens egen visuella produktion uppdateras. Eleverna tar ansvar för de gemensamma arbetsredskapen och arbetsmiljön.	K2 K3 K4 K5
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	I1-I3	Man upprätthåller skapandets glädje och strävar efter att hitta ett lämpligt sätt för var och en att skapa bilder.	K2 K3 K5 K6
M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina	I1-I3	Eleverna uppmuntras att lägga märke till hur deras aktivitet påverkar arbetets	K1 K3

visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra		framskridande samt att lära sig att känna igen sina egna styrkor. Eleverna arbetar med egna bildmappar och samarbetar med andra i visuella projekt.	K5
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttrycksätt för att påverka i sina bilder	I1-I3	Eleverna gör olika övningar med avgränsning, bildstorlek och bildvinklar. Elevernas arbeten läggs fram som bildkonstutställningar. Genom bilder kan eleverna påverka den egna klassen och skolan.	K1 K2 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Att tolka visuell kultur			
M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	I1-I3	Eleverna lär sig fler begrepp inom bildkonsten. Eleverna granskar bilder ur olika synvinklar (t.ex. med tanke på komposition).	K1 K2 K4 K5
M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1-I3	Konst och bilder som en del av tidsperioder. Konst från den gyllene eran i Norden.	K1 K4 K5 K6
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1-I3	Eleverna lär sig identifiera och datera bilder från olika tidsperioder.	K1 K2 K5 K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1-I3	Eleverna gör egna observationer i omgivningen, t.ex. genom att fotografera. Eleverna bekantar sig med arbetet som konstnär.	K3 K4 K6 K7
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	I1-I3	Eleverna lär sig att värdesätta och respektera sina egna bildkulturer. Eleverna väljer arbetsmaterial enligt hållbar utveckling.	K1 K2 K4 K7

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	I1 Egna bildkulturer I2 Bildkulturer i omgivningen I3 Konstens olika världar	<p>Eleverna övar på den visuella idéprocessen (t.ex. skissa och brainstorming okritiskt, ta vara på och visa upp idéer, granska idéer, välja, skissa upp, förverkligande av idéer)</p> <p>Eleverna ifrågasätter, arbetar med ömsesidigt lärande, uppmuntras till experiment och att acceptera misslyckanden, arbetar med bildkonstens acceptans och att det inte bara finns en rätt lösning eller svar. Eleven hittar konkret hjälp vid t.ex. teckning eller med användning av instruktionsvideor.</p> <p>Eleven arbetar med tidshantering, framsteg i olika arbetsfaser och självbedömning. Fiktion och fakta, kritisk bildlitteracitet i olika medier, mångsidiga uttrycksmetoder, den egna mediepresentationen samt ansvarsfull och säker användning av sociala medier.</p>	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	I1-I3	Eleverna uppdaterar sina egna visuella portföljer. Mångsidiga uttrycksätt, positiva och kulturella fenomen i tiden, kontakter mellan skolorna och internationella kontakter.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttrycksätt	I1-I3	Eleverna observerar omgivningen och diskuterar om sina observationer, de utvidgar observationerna av omgivningen med hjälp av informationsteknik, t.ex. besök på museum via nätet. Bilders tillförlitlighet, bildmanipulationer, nyhetsbilder och aktuella mediebilder. Eleverna bekantar sig med yrken inom visuella branscher.	K2 K3 K4 K5
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttrycksätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	I1-I3	Eleverna lär sig att lägga till mångsidighet i det egna uttrycket genom exempel från konsten. Mångsidigare uttryck genom att följa innehållet i de övriga läroämnena, t.ex. avbildningen av människor i konst från gamla tiden, antiken eller medeltiden Eleverna tar ansvar för de gemensamma arbetsredskapen och arbetsmiljön samt sköter om utrustningen.	K2 K3 K5 K6

M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	I1-I3	Eleverna får öva de olika skedena inom visuellt arbete (processen för att skapa visuella idéer): från kreativt, vilt idéskapande genom skissering till ett slutresultat enligt de egna målen och uppskattande feedback. Eleverna arbetar med egna bildmappar och samarbetar med andra i visuella projekt. Genom portfoliodokumentering kan den egna utvecklingen skönjas. Eleverna gör en kopia av ett konstverk, t.ex. undersöka ljus och skugga, bestämma hur högt målet ska ställas, finslipa den tekniska färdigheten.	K1 K3 K5
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttrycksätt för att påverka i sina bilder	I1-I3	Grunderna inom bildkomposition; spänningar i bilden, t.ex. uppe/nere, i mitten/det gyllene snittet, lodrät/vågrät/diagonal osv. Budskap i bilder, sändare och mottagare, bildtyper, att förstå bildens syfte.	K1 K2 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Att tolka visuell kultur			
M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	I1-I3	Att blanda bildtyper, t.ex. reklam i en konstbild, en egen bild från de sociala medierna som löpsedelbild osv. Eleverna reflekterar över svar på frågorna: Varför har en viss bild gjorts? Varför är ett visst fenomen konst? Eleverna bekantar sig med bildredigering och reflekterar över bilders sanningsvärde.	K1 K2 K4 K5
M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1-I3	Konst och bilder som en del av tidsperioden, samarbete med de övriga läroämnena. Konsthistoria: Varför har man gjort bilder under olika tidsperioder? Vad påverkar tidsperiodens bilduttryck, t.ex. antiken	K1 K4 K5 K6
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttrycksätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1-I3	Eleverna lever sig in i andra människors ställning i olika tidsperioder på ett lekfullt sätt och utifrån uppgifter som finns om dem, t.ex. ett självporträtt från antiken, ett självporträtt ur framtiden, aktuella konstnärer	K1 K2 K5 K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1-I3	Eleverna övar bildanalys. Begrepp som estetik, ekologi och etik tas upp. T.ex. vad är konst? Är det vackra alltid etiskt?	K3 K4 K6 K7

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	I1-I3	Att lära sig av bilder från andra bildkulturer: att känna igen symboler. Som exempel används artister som i sin egen produktion beaktar hållbar utveckling. Eleverna bekantar sig med en eller flera konstnärer som beaktar hållbar utveckling i sitt arbete. Upphovsrätter.	K1 K2 K4 K7

Bildkonst – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Att iaktta och tänka visuellt			
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	I1 Egna bildkulturer I2 Bildkulturer i omgivningen I3 Konstens olika världar	<p>Eleverna övar på den visuella idéprocessen (t.ex. skissa och brainstorming okritiskt, ta vara på och visa upp idéer, granska idéer, välja, skissa upp, förverkligande av idéer)</p> <p>Eleverna ifrågasätter, arbetar med ömsesidigt lärande, uppmuntras till experiment och att acceptera misslyckanden, arbetar med bildkonstens acceptans och att det inte bara finns en rätt lösning eller svar. Eleven hittar konkret hjälp vid t.ex. teckning eller med användning av instruktionsvideor.</p> <p>Eleven arbetar med tidshantering, framsteg i olika arbetsfaser och självbedömning. Fiktio och fakta, kritisk bildlitteracitet i olika medier, mångsidiga uttrycksmetoder, den egna mediepresentationen samt ansvarsfull och säker användning av sociala medier.</p>	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens K4 Multilitteracitet K5 Digital kompetens
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	I1-I3	Eleverna uppdaterar sina egna visuella portföljer. Mångsidiga uttryckssätt, positiva och kulturella fenomen i tiden, kontakter mellan skolorna och internationella kontakter.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K4 K5 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt	I1-I3	Eleverna observerar omgivningen och diskuterar om sina observationer, de utvidgar observationerna av omgivningen med hjälp av informationsteknik, t.ex. besök på museum via nätet. Bilders tillförlitlighet, bildmanipulationer, nyhetsbilder och aktuella mediebilder. Eleverna bekantar sig med yrken inom visuella branscher.	K2 K3 K4 K5
Att skapa bilder			
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	I1-I3	Eleverna lär sig att lägga till mångsidighet i det egna uttrycket genom exempel från konsten. Mångsidigare uttryck genom att följa innehållet i de övriga läroämnena, t.ex. konst från renässansen eller, Sveriges stormaktstid. Eleverna tar ansvar för de gemensamma arbetsredskapen och arbetsmiljön samt sköter om utrustningen.	K2 K3 K5 K6
M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra	I1-I3	Eleverna får öva de olika skedena inom visuellt arbete (processen för att skapa visuella idéer): från kreativt, vilt idéskapande genom skissering till ett slutresultat enligt de egna målen och uppskattande feedback. Eleverna arbetar med egna bildmappar och samarbetar med andra i visuella projekt. Genom portfoliodokumentering kan den egna utvecklingen skönjas. Eleverna gör en kopia av ett konstverk från valfri del av världen. t.ex. undersöka ljus och skugga, bestämma hur högt målet ska ställas, finslipa den tekniska färdigheten.	K1 K3 K5
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder	I1-I3	Grunderna inom bildkomposition; spänningar i bilden, t.ex. uppe/nere, i mitten/det gyllene snittet, lodrät/vågrät/diagonal osv. Budskap i bilder, sändare och mottagare, bildtyper, att förstå bildens syfte.	K1 K2 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Att tolka visuell kultur			
M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	I1-I3	Att blanda bildtyper, t.ex. reklam i en konstbild, en egen bild från de sociala medierna som löpsedelbild osv. Eleverna reflekterar över svar på frågorna: Varför har en viss bild gjorts? Varför är ett visst fenomen konst? Eleverna bekantar sig med bildredigering och reflekterar över bilders sanningsvärde.	K1 K2 K4 K5

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1-I3	Konst och bilder som en del av tidsperioden, samarbete med de övriga läroämnena. Konsthistoria: Varför har man gjort bilder under olika tidsperioder? Vad påverkar tidsperiodens bilduttryck, t.ex. renässansens?	K1 K4 K5 K6
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1-I3	Eleverna lever sig in i andra människors ställning i olika tidsperioder på ett lekfullt sätt och utifrån uppgifter som finns om dem, t.ex. ett självporträtt från renässansen, ett självporträtt ur framtiden, aktuella konstnärer. Eleverna behandlar någon annan bildkultur än den västerländska, t.ex. det kinesiska nyåret	K1 K2 K5 K6
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden			
M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1-I3	Eleverna övar bildanalys. Begrepp som estetik, ekologi och etik tas upp. T.ex. vad är konst? Är det vackra alltid etiskt?	K3 K4 K6 K7
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	I1-I3	Att lära sig av bilder från andra bildkulturer: att känna igen symboler. Som exempel används artister som i sin egen produktion beaktar hållbar utveckling. Eleverna bekantar sig med en eller flera konstnärer som beaktar hållbar utveckling i sitt arbete. Upphovsrätter.	K1 K2 K4 K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i bildkonst

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att iaktta och tänka visuellt							
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder	I1, I2, I3	Eleven lär sig att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen. Eleven använder redskap och metoder för bilduttryck som hjälp för iakttagelserna.	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven gör under handledning iakttagelser genom att pröva något visuellt verktyg.	Eleven gör iakttagelser genom att pröva något visuellt verktyg.	Eleven kan göra iakttagelser med olika sinnen och genom att använda olika visuella verktyg.	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser av konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda visuella verktyg på ett ändamålsenligt sätt.
M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter	I1, I2, I3	Eleven lär sig att diskutera sina iakttagelser och tankar med andra. Eleven övar på att motivera sina åsikter självständigt och som medlem i en grupp.	Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven delar under handledning med sig av någon iakttagelse muntligt eller skriftligt. Eleven övar på att uttrycka sina iakttagelser och tankar.	Eleven uttrycker några av sina iakttagelser och tankar i en gemensam diskussion. Eleven övar på att motivera sina åsikter.	Eleven för aktivt fram sina iakttagelser och tankar i gemensamma diskussioner. Eleven kan motivera sina åsikter.	Eleven deltar i gemensamma diskussioner på eget initiativ och tar hänsyn till andras åsikter. Eleven kan framföra sina åsikter huvudsakligen med tydliga motiveringar.
M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom	I1, I2, I3	Eleven lär sig uttrycka sina iakttagelser och tankar i	Förmåga att uttrycka sina	Eleven uttrycker under handledning sina	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar med redskap	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar genom att	Eleven kan fördjupa uttrycket av sina iakttagelser och tankar med

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
bild och genom andra uttrycksätt		<p>bild.</p> <p>Eleven övar på att även använda annan information än sådan som baserar sig på synsinnets när hen uttrycker sig i bild.</p>	iakttagelser och tankar visuellt	iakttagelser och tankar med redskap och metoder för uttryck i bild.	och metoder för uttryck i bild. Eleven använder också något annat sätt att producera information i sitt uttryck i bild.	mångsidigt använda redskap och metoder för uttryck i bild. Eleven använder också andra sätt att producera information i sitt uttryck i bild.	redskap och metoder för uttryck i bild. Eleven använder målmedvetet andra sätt att producera information i sitt uttryck i bild.
Att skapa bilder							
M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttrycksätt och att öva sin förmåga att skapa bilder	I1, I2, I3	<p>Eleven bekantar sig med olika redskap och metoder för att uttrycka sig i bilder samt lär sig använda dem på ett mångsidigt sätt.</p> <p>Eleven lär sig att öva och utveckla sina färdigheter i att skapa bilder på ett långsiktigt sätt.</p>	Förmåga att använda redskap och metoder för uttryck i bild	Eleven prövar under handledning på att använda något material eller någon teknik när hen skapar bilder.	Eleven prövar och övar på att använda olika redskap och metoder för att uttrycka sig i bild. Hen använder några av dem när hen skapar bilder.	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttrycksätt för att uttrycka sig i bild. Hen utvecklar sina färdigheter i att skapa bilder.	Eleven kan tillämpa olika material, tekniker och uttrycksätt på ett ändamålsenligt sätt för att skapa bilder. Hen övar sina färdigheter i att skapa bilder, huvudsakligen målmedvetet.
M5 handleda eleven att målinriktat	I1, I2, I3	Eleven lär sig att målmedvetet	Förmåga att	Eleven övar under handledning	Eleven övar på att självständigt	Eleven kan ställa upp mål självständigt	Eleven kan konsekvent ställa upp mål

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra		t utveckla sitt visuella uttryck självständigt och i samarbete.	utveckla sina visuella färdigheter självständigt och i samarbete	på att arbeta utifrån en egen eller en gemensam plan.	eller i samarbete med andra ställa upp mål. Eleven utvecklar enskilda färdigheter för uttryck i bild i riktning mot målen.	och tillsammans med andra. Eleven utvecklar sina färdigheter i att uttrycka sig i bild huvudsakligen i enlighet med målen.	för visuellt arbete självständigt och tillsammans med andra. Eleven utvecklar sina färdigheter i att uttrycka sig i bild i enlighet med målen.
M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder	I1, I2, I3	Eleven lär sig att använda visuella uttryckssätt för att påverka med hjälp av sina bilder.	Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven prövar under handledning något sätt att uttrycka sig för att påverka med hjälp av sina bilder.	Eleven övar på och använder några sätt att uttrycka sig för att påverka när hen uttrycker sina åsikter med hjälp av sina bilder.	Eleven kan använda sätt att uttrycka sig för att påverka när hen uttrycker sina åsikter med hjälp av sina bilder.	Eleven kan målmedvetet använda olika sätt att uttrycka sig för att påverka med hjälp av sina bilder. Hen uttrycker sina åsikter i sina bilder och deltar i diskussion med hjälp av dem.
Att tolka visuell kultur							
M7 handleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion	I1, I2, I3	Eleven iakttar på ett mångsidigt sätt olika bilder. Eleven lär sig att fundera över förhållandet	Förmåga att iaktta bilder	Eleven iakttar bilder under handledning och funderar över förhållandet mellan fakta och fiktion i någon bild.	Eleven iakttar olika bilder och beaktar under handledning deras utgångspunkter och samband.	Eleven kan iaktta hur innehållet, formen och sammanhanget påverkar tolkningen av olika bilder. Hen redogör för	Eleven kan på ett mångsidigt sätt iaktta hur innehållet, formen och sammanhanget påverkar tolkningen av olika bilder.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
		mellan fakta och fiktion.			Hen uttrycker sin syn på förhållandet mellan fakta och fiktion i några bilder.	förhållandet mellan fakta och fiktion i olika bilder.	Hen redogör för förhållandet mellan fakta och fiktion i olika bilder och motiverar sina åsikter.
M8 handleda eleven att granska konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder	I1, I2, I3	Eleven granskar den visuella kulturens betydelse ur olika perspektiv. Eleven lär sig att använda metoder för att tolka bilder.	Förmåga att använda metoder för att tolka bilder	Eleven prövar under handledning någon metod för att tolka bilder när hen studerar bildkonst eller annan visuell kultur.	Eleven prövar och övar på metoder för att tolka bilder. Hen använder under handledning någon metod för tolkning av bilder när hen studerar bildkonst eller annan visuell kultur.	Eleven kan använda olika metoder för att tolka bilder. Eleven berättar om bilder ur verkets, upphovsmannens och åskådarens perspektiv. Hen använder sina tolkningar när hen diskuterar bilderna.	Eleven kan målmedvetet använda metoder för att tolka bilder när hen tolkar bilder ur verkets, upphovsmannens och åskådarens perspektiv. Hen använder sina tolkningar för att motivera sina åsikter när hen diskuterar bilderna.
M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder	I1, I2, I3	Eleven bekantar sig med kulturella sätt att uttrycka sig i bilder. Eleven lär sig att använda dem när hen uttrycker sig i bilder.	Kunskap om och förmåga att använda kulturella sätt att uttrycka sig i bilder	Eleven bekantar sig med och prövar under handledning något kulturellt sätt att uttrycka sig i bild när hen skapar bilder.	Eleven övar några kulturella sätt att uttrycka sig i sina bilder och när hen gör tolkningar.	Eleven använder olika kulturella sätt att uttrycka sig i sina bilder och när hen gör tolkningar.	Eleven kan tillämpa kulturella sätt att uttrycka sig i sina bilder och när hen gör tolkningar.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden							
M10 handleda eleven att diskutera värderingar som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen	I1, I2, I3	Eleven övar på att framföra sina egna åsikter om visuell kultur och lär sig att diskutera de värderingar som uttrycks i den.	Förmåga att granska och diskutera värderingar	Eleven övar under handledning på att granska och diskutera värderingar som uttrycks i visuell kultur.	Eleven uttrycker och diskuterar några av sina åsikter om värderingar som uttrycks i visuell kultur.	Eleven uttrycker aktivt sina åsikter om värderingar som uttrycks i visuell kultur.	Eleven tar ställning till diskussioner om värderingar i visuell kultur och motiverar sina åsikter.
M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt	I1, I2, I3	Eleven beaktar perspektiv som anknyter till kulturell mångfald och hållbar utveckling när hen uttrycker sig i bild.	Förmåga att välja visuella uttryck när de egna åsikterna presenteras	Eleven för under handledning fram något perspektiv på kulturell mångfald eller hållbar utveckling.	Eleven beaktar perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i innehållet i några av sina bilder eller sätt att arbeta.	Eleven beaktar perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i innehållet i sina bilder och i sitt sätt att arbeta. Hen berättar om sina åsikter i sina bilder.	Eleven beaktar målmedvetet perspektiv på kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och innehållet och i sitt sätt att arbeta. Hen motiverar sina åsikter och lösningar.

14.3.12 Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella,

materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärdas kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnegränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

I årskurserna 3–6 är slöjdens uppdrag att stödja elevernas förmåga att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Undervisningen ska stödja eleverna att lära sig och tillämpa begrepp, ord och termer som anknyter till slöjd. Eleverna bekantar sig med olika materiella egenskaper och blir bekant med hur egenskaperna kan utnyttjas och vilka lösningar de möjliggör. Eleverna ska vägledas i att kunna välja mellan olika arbetsmetoder, arbetsredskap, maskiner och anordningar samt att arbeta med hjälp av dem. Slöjdens fostrande uppdrag är att lära eleven att kritiskt granska människans konsumtions- och produktionsätt ur ett rättvis- och hållbarhetsperspektiv och ur ett etiskt perspektiv.

Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurs 3–6

Innehållet i de olika delområdena används för att utforma större helheter med aktuella och mångsidiga pedagogiska uppgifter för de olika årskurserna. Innehållet väljs så att eleven får kunskap om olika material och slöjdmetoder och lär sig att förstå och fördomsfritt tillämpa dem genom att dra nytta av sådant de lärt sig i andra läroämnen och lärmiljöer.

I1 Innovation: Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

I2 Planering: Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

I3 Prövning: Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

14 Tillverkning: Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

15 Tillämpning: Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

16 Dokumentering och bedömning: Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 3–6

Ändamålsenliga och säkra lokaler, arbetsredskap, maskiner, anordningar och material formar en lärmiljö som stödjer lärandet. Samtidigt lär sig eleverna med hjälp av dem förstå hur den teknologi som används inom slöjd fungerar. Informations- och kommunikationsteknik ger möjlighet att använda olika läromedel, plattformar för lärande, ritprogram och digital bildredigering samt att skapa ritningar och modeller som stöd för det egna arbetet och planeringen. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för teknisk slöjd och textilslöjd. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt, över läroämnesgränserna och i samarbete med utomstående experter och gemenskaper. Eleverna får kunskap om den nationella kulturen och det nationella kulturarvet virtuellt och genom att besöka museer, utställningar och bibliotek. Besök på utställningar och företag används för att stödja och förstärka lärandet. Besöken utnyttjas i olika pedagogiska uppgifter. Teknik och virtuella lärmiljöer används mångsidigt, ansvarsfullt och säkert.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 3–6

Med tanke på målen för läroämnet är det väsentligt att man beaktar elevernas olika förutsättningar och behov och differentierar slöjdundervisningen utgående från det, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetssätt och arbetsuppgifter. Eleverna ska stödjas att utveckla sina slöjdfärdigheter på ett flexibelt och lämpligt sätt. Eleverna ska uppmuntras att njuta av sitt skapande. Slöjdundervisningen ska stödja eleverna att utveckla egna lösningar och att bygga och använda nyskapande kunskap individuellt eller tillsammans med andra. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid för handledning och stöd.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i slöjd i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och kunnandet i slöjd är till sin natur handledande, sporrande och uppmärksammar elevernas individuella framsteg i hela slöjdprocessen. Dokumentationen av de olika skedena av praktiska färdigheter utgör ett redskap för bedömningen. Att prova och undersöka för slöjd lämpliga material och sätt att bearbeta olika material samt elevens färdigheter, arbetets framskridande och kvaliteten på produkterna och tillämpande av kunskaper som inhämtats i andra läroämnena ska ingå i bedömningen av lärande och kunnande utöver observation av slöjdprocessen i sin helhet.

Responserna ska på ett positivt sätt betona elevens utveckling och sporra till att bredda och fördjupa kunnandet. Parallellt med att eleverna lär sig det centrala innehållet ska utvecklingen av de praktiska färdigheterna och kunskaperna inom den mångsidiga kompetensen bedömas på ett mångsidigt sätt. I bedömningsdiskussioner och annan respons ska elevens styrkor och utvecklingsområden diskuteras tillsammans och eleven ska handledas att utveckla sin prestation. Eleverna ska erbjudas olika sätt att

genomföra självvärdering och kamratrespons. Elevens eller gruppens arbete och produkter kan visas upp och granskas, varvid eleverna lär sig att genomföra presentationer på ett tydligt och analytiskt sätt, uppskatta andras arbete och ge konstruktiv respons.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i slöjd genom att bedöma elevernas kunskande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i slöjd. Eleven har uppnått målen för undervisningen i slöjd som fastställts i grunderna för läroplanen för årskurs 3–6 för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunskande i huvudsak motsvarar den nivå av kunskande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för undervisningen i slöjd för årskurs 3–6 och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i slöjd i årskurserna 3–6 och i det verbala omdöme eller siffervitsordet som ska bildas. I beskrivningarna av kunskapskraven i slöjd för läsårsbedömningen i årskurs 6 ingår beskrivningarna av kunnandet för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3–6

Innehållen i undervisningen i handarbete är inte indelade i tekniskt arbetet och textilarbete. I undervisningen ska användas både metoder inom tekniskt arbete och textilarbete. Ett visst material, teknik, verktyg/maskin eller produkt är inte som sådant en utgångspunkt för planeringen av undervisningen, utan meningen är att skapa lärområden som är mer omfattande, anknuter till elevens egen livsvärld och är aktuella, tar ställning och prövar och där man använder arbetsmetoder ur både tekniskt arbete och textilarbete.

Det finns inte enbart en enda modell för att ordna undervisningen i handarbete, utan undervisningen kan ordnas på olika sätt. Skolorna kan precisera sina egna genomförandesätt i sina läsårsplaner. Läroplansgrunderna förutsätter inte att arbetsmetoderna fördelas jämnt. Elevernas intressen kan framhävas genom till exempel val av ämnen för arbetena samt avgränsning av materialen, och det här förutsätter inte att man gör ett traditionellt val mellan tekniskt arbete och textilarbete. Eleverna kan studera enligt läroplansgrunderna så att de under årskurshelheten 3–6 studerar alla innehåll i handarbete och bekantar sig med alla arbetsmetoder men också betonar sådana arbetsmetoder de önskar.

Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1 Innovation I2 Planering I3 Prövning I4 Tillverkning I5 Tillämpning I6 Dokumentering och bedömning	Eleven uppmuntras att komma med egna inspirerande idéer. Eleven handleds till att leta efter konkreta situationer i det egna livet som hen försöker lösa med hjälp av handarbete. Eleven stärker sina förmågor och sitt kunnande i de tekniker som hen redan	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

		<p>behärskar och vid användningen av primära verktyg.</p> <p>Eleven bekantar sig med och övar nya tekniker och arbetssätt. Till exempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - virkning: hur man håller i virknålen (virkgrepp), virkning av luftmaskor och/eller fasta maskor - principer för vävning med vävram - principer för maskinsömnad: symaskin och dess delar, att trä symaskinen, eleven prövar på olika sömmar - principer för utformande av en produkts konstruktion bl.a. med hjälp av ett mönster - principer för ytbehandling och mönsterprägling, t.ex. genom att färga, prägla eller brodera ytan med olika stygn - nåltovning och/eller våttovning - hyvling, täljning - ytbehandling - fogar - användning av återvinningsmaterial 	
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1-I6	<p>Eleven handleds till att känna igen de olika delarna av en handarbetsprocess:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. planering från den första idén till en genomförbar idé 2. själva arbetet och bedömning 3. dokumentering. <p>För att lära sig planering ska eleverna göra iakttagelser och analysera föremål: deras form, yta, storlek, färg, material och hur dessa faktorer påverkar produktens användning och utseende.</p>	K1 K5 Digital kompetens
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1-I4	<p>Eleven övar på att planera och producera ett föremål ensam eller i grupp.</p> <p>Eleven planerar minst några detaljer av sitt eget arbete.</p> <p>Eleven övar på att dokumentera sin plan verbalt och/eller visuellt samt med siffror, dvs. genom att använda t.ex. mått, mängder eller skalor.</p>	K2 K4 Multilitteracitet K5

		Läraren leder arbetet och eleverna använder läromaterial under handledning.	
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	<p>Eleverna bekantar sig med olika handarbetsverktyg och lär sig vad de används för. Eleverna bedömer hur materialen lämpar sig för olika arbeten.</p> <p>Eleverna utforskar miljön och tänker på vardagsföremål och deras materiella ursprung (metall, plast, glas, papper, tyg, sten osv.).</p> <p>Eleverna bekantar sig med handarbetsmaterialens egenskaper, användning och återvinning samt lär sig hur materialen tas ur bruk.</p>	K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1-I5	<p>Eleverna övar på att arbeta på ett ansvarsfullt sätt. Eleverna lär sig ta hand om sina egna och skolans läromedel, sköta klassrummets ordning och renlighet samt förvara sitt eget handarbete på ett ändamålsenligt sätt (ordningsregler för slöjdklassrummet).</p> <p>Eleverna övar sig på att använda handarbetsverktyg på ett säkert sätt: hurdana risker och faror förknippas med handarbetet och hur kan man skydda sig mot dem?</p> <p>Eleverna övar sig på att ta ansvar för och genomföra det egna arbetet.</p> <p>Genom att:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mäta, markera och skära - använda mönster - öva på olika sätt för behandling av tråd/garn - använda virknålar - sy med symaskin - öva på olika sätt att skapa tygmönster - öva på att modellera med massa/pasta - behandla ull - öva på träbearbetning och ytbehandling. 	K3 Vardagskompetens K6

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	<p>Undervisningshelheterna ska ge eleverna möjlighet att känna sig skickliga och få dem att glädjas över arbetet.</p> <p>Eleven övar på att bedöma och sätta värde på sin egen handarbetsprocess samt ge konstruktiv kamratrespons till andra.</p> <p>Eleverna övar sig att dokumentera handarbetsprocessen där eleven berättar om sitt handarbete och sina idéer både verbalt och med hjälp av bilder.</p> <p>De planerade och genomförda arbetena fotograferas när de är färdiga.</p>	K1 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
--	----	---	---

Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1 Innovation I2 Planering I3 Prövning I4 Tillverkning I5 Tillämpning I6 Dokumentering och bedömning	<p>Eleven uppmuntras att komma med egna inspirerande idéer. Eleven handleds till att leta efter konkreta situationer i det egna livet som hen försöker lösa med hjälp av handarbete.</p> <p>Eleven stärker sina förmågor och sitt kunnande i de tekniker som hen redan behärskar och vid användningen av primära verktyg.</p> <p>Eleven bekantar sig även med nya tekniker och arbetssätt. Till exempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - principerna för stickning: grepp om arbetet, hur man lägger upp maskor och räta maskor (rätstickning) - principerna för maskinsömnad: att trä symaskinen, sömmar, sömsmåner, hur man avslutar sömmarna, uppslag - maskinbroderi - hur man syr fast olika fästdon, t.ex. knappor - hur man använder mönster - principer för ytbehandling och mönsterprägling, t.ex. genom att färga, prägla eller brodera ytan med olika stygn - nåltövning och/eller våttövning 	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

		<ul style="list-style-type: none"> - hyvling, täljning - ytbehandling - fogar - användning av återvinningsmaterial - mejsling - ytbehandling - bockning, kantning, falsning - öppen/sluten strömkrets 	
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1-I6	<p>Eleven handleds till att känna igen de olika delarna av en handarbetsprocess:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. planering från den första idén till en genomförbar idé 2. själva arbetet och bedömning 3. dokumentering. <p>Eleverna övar sig på att dokumentera handarbetsprocessen där eleven berättar om sitt handarbete och sina idéer både verbalt och med hjälp av bilder.</p> <p>Dokumenteringen kan genomföras t.ex. som en digital portfolio.</p>	K1 K5 Digital kompetens
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1-I4	<p>Eleven övar på att planera och producera ett föremål ensam eller i grupp.</p> <p>Eleven får handledning i hur hen ska beakta produktens användning, ekonomiska aspekter och tillgängliga material när hen utarbetar sin plan.</p> <p>För att lära sig planering ska eleverna göra iakttagelser och analysera föremål: deras form, yta, storlek, färg, material och hur dessa faktorer påverkar produktens användning och utseende.</p> <p>Eleven övar på att dokumentera sin plan verbalt och/eller visuellt samt med siffror, dvs. genom att använda t.ex. mått, mängder eller skalor.</p> <p>Eleven styrs till att utforska och experimentera ensam eller i grupp och på så sätt bedöma och välja ett lämpligt produktions sätt och arbetsordning för sitt arbete.</p>	K2 K4 Multilitteracitet K5

		Läraren leder arbetet och eleverna använder läromaterial under handledning.	
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	<p>Eleverna bekantar sig med olika handarbetsverktyg och lär sig vad de används för.</p> <p>Till exempel: sax, synål, tapisserinål, säkerhetsnål, sprättniv, stickor, virknål, tovningsnål, olika verktyg för att ta mått och markera med</p> <p>Eleverna bekantar sig med hur olika material lämpar sig för olika arbeten.</p> <p>Till exempel: ylle, bomull, filt, fleeceull, stickat tyg.</p>	K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1-I5	<p>Eleverna övar på att arbeta på ett ansvarsfullt sätt. Eleverna lär sig ta hand om sina egna och skolans läromedel, sköta klassrummets ordning och renlighet samt förvara sitt eget handarbete på ett ändamålsenligt sätt (ordningsregler för slöjdklassrummet).</p> <p>Eleverna övar sig på att använda handarbetsverktyg på ett säkert sätt: hurdana risker och faror förknippas med handarbetet och hur kan man skydda sig mot dem?</p> <p>Eleverna övar sig på att ta ansvar för och genomföra det egna arbetet.</p> <p>Genom att:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mäta, markera, skära och sammanfoga på olika sätt - använda mönster - öva på olika sätt för behandling av tråd/garn - använda virknål och stickor - sy med symaskin - öva på olika sätt att skapa tygmönster - öva på att modellera med massa/pasta - behandla ull - öva på träbearbetning och ytbehandling 	K3 Vardagskompetens K6

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	<p>Undervisningshelheterna ska ge eleverna möjlighet att känna sig skickliga och få dem glädjas över arbetet.</p> <p>Eleven övar på att bedöma och sätta värde på sin egen handarbetsprocess samt ge konstruktiv kamratrespons till andra.</p>	<p>K1 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid</p>
--	----	--	--

Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	<p>I1 Innovation I2 Planering I3 Prövning I4 Tillverkning I5 Tillämpning I6 Dokumentering och bedömning</p>	<p>Eleverna uppmuntras att planera arbeten enligt sina egna önskemål och behov och med hjälp av olika handarbetstekniker. Eleverna stärker sitt kunnande i de tekniker som de redan behärskar och lägger till nya kunskaper.</p> <p>Enligt de föremål som eleven planerar kan hen använda bland annat följande tekniker och innehåll:</p> <ul style="list-style-type: none"> - virkning: stolpar och andra mer avancerade grundmaskor, - stickning: utöver räta maskor även aviga maskor - sömnadsprojekt med flera faser, att rita mönster och klippa tyg - att sy blyxtlås och knapphål, reparera kläder - broderi, t.ex. - broderi för hand med olika broderistygn eller applikation - textiltryck, t.ex. ramtryck, design och tryckning av tygmönster - att skära metall - eltekniska baskomponenter, mjuklödning - ytbehandlingar - i mån av möjlighet även vävning, lapptekniksarbeten, läderarbeten med mera 	<p>K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens</p>
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och	I1-I6	Eleven får handledning i att känna igen de olika faserna i en	<p>K1 K5 Digital kompetens</p>

dokumentera en slöjdprocess i sin helhet		<p>handarbetsprocess (idéfas, planering, tillverkning och bedömning) samt att dokumentera processen på olika sätt.</p> <p>Eleven får hjälp i att förstå hur dokumentering kan användas som ett viktigt verktyg för att beskriva, bedöma och förvara handarbetsprocessen. Eleven övar på att dokumentera handarbetsprocessen i sin helhet på en elektronisk plattform.</p>	
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1-I4	<p>Eleven övar på att planera och producera ett föremål ensam eller i grupp.</p> <p>Eleven får handledning i hur hen ska beakta produktens användning och funktionalitet, tillgängliga material samt ekonomiska och ekologiska aspekter och produktens estetiska värde när hen planerar och tillverkar sitt föremål.</p> <p>För att lära sig planering ska eleverna göra iakttagelser och analysera föremål: deras form, yta, storlek, färg, material och hur dessa faktorer påverkar produktens användning och utseende.</p> <p>Eleven övar på att dokumentera sin plan verbalt och/eller visuellt samt med siffror, dvs. genom att använda t.ex. mått, mängder eller skalor.</p> <p>Eleven övar på att beskriva tredimensionella föremål och rita tekniska ritningar.</p>	K2 K4 Multilitteracitet K5
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	<p>Eleven förstärker sina kunskaper i handarbetets terminologi och verktygslära.</p> <p>Eleverna lär sig hur materialen lämpar sig för olika arbeten. Materiallära: t.ex. bomull, ylle, björk, tall.</p> <p>Eleverna bekantar sig i mån av möjlighet även med vardagsföremål och lär sig av vilka material och var de tillverkas, vad deras produktion kostar och hur föremålen konsumeras samt</p>	K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

		öväger deras betydelse med tanke på miljös hållbarhet.	
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1-I5	<p>Eleverna tar ansvar för sitt eget arbete genom att ta hand om sina egna och skolans läromedel, sköta klassrummets ordning och renlighet samt förvara sitt eget handarbete på ett ändamålsenligt sätt (ordningsregler för slöjdklassrummet).</p> <p>Eleverna använder verktyg på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna känner igen risker och faror förknippade med handarbete och kan skydda sig själva mot buller, ljus, värme, vassa föremål och kemikalier.</p> <p>Målet är att eleverna engagerar sig i långsiktigt arbete och vill slutföra sina arbeten.</p> <p>Eleverna övar sig på nya kunskaper och förstärker sitt kunnande i det som de redan behärskar, till exempel genom att:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mäta, markera, skära och sammanfoga på olika sätt - bearbeta trä, metall och plast genom att mäta, borra, svarva, hyvla, bocka, driva, smida, slipa, limma och skruva samt att bearbeta med värme och med hjälp av olika ytbehandlingar - bearbeta tråd genom att knyta, sticka och virka - bearbeta tyg genom att sy och skapa mönster med olika tekniker 	K3 Vardagskompetens K6
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1-I2, I6	<p>Eleverna använder informations- och kommunikationsteknologi när de planerar och tillverkar sina föremål samt när de dokumenterar sina arbetsprocesser.</p> <p>Webbmaterial används när eleverna skapar sina idéer samt vid handledning och dokumentering.</p>	K5

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	<p>Eleverna bedömer sina handarbeten själva och som kamratbedömning under processens gång. Eleverna övar sig på att ge individuell och grupprespons.</p> <p>Arbeten presenteras för andra, t.ex. genom att sätta upp en utställning av hantverk som skapats i klassen</p>	K1 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionsätt kritiskt	I1-I3, I5	<p>Eleverna begrundar produkternas livscykel och hur deras egna konsumentval påverkar miljön. Eleverna får handledning i att planera föremål som kan användas på riktigt. Eleverna lär sig att utföra underhålls- och reparationsåtgärder och de uppmuntras till att använda återvunna material.</p>	K1 K3 K7

Slöjd – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1 Innovation I2 Planering I3 Prövning I4 Tillverkning I5 Tillämpning I6 Dokumentering och bedömning	<p>Eleverna uppmuntras att planera arbeten enligt sina egna önskemål och behov och med hjälp av olika handarbetstekniker. Eleverna stärker sitt kunnande i de tekniker som de redan behärskar och lägger till nya kunskaper.</p> <p>Enligt de föremål som eleven planerar kan hen använda bland annat följande tekniker och innehåll:</p> <ul style="list-style-type: none"> - virkning: stolpar och andra mer avancerade grundmaskor - stickning: aviga maskor, avmaskning, rundstickning, minskningar/ökningar - sömnadsprojekt med flera faser, att rita mönster och klippa tyg - att sy blixtlås och knapphål, reparera kläder - broderi, t.ex. - broderi för hand med olika broderistygn eller applikation 	K1 Förmåga att tänka och lära sig K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

		<ul style="list-style-type: none"> - textiltryck, t.ex. ramtryck, design och tryckning av tygmönster - att skära metall - svarvning - drivning, värmebehandling, smide - dymlingsfogar - eltekniska baskomponenter, mjuklödning - ytbehandlingar - i mån av möjlighet även vävning, lapptekniksarbeten, läderarbeten mm. 	
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1-I6	<p>Eleven får handledning i att känna igen de olika faserna i en handarbetsprocess (idéfas, planering, tillverkning och bedömning) samt att dokumentera processen på olika sätt.</p> <p>Eleven får hjälp i att förstå hur dokumentering kan användas som ett viktigt verktyg för att beskriva, bedöma och förvara handarbetsprocessen. Eleven övar på att dokumentera handarbetsprocessen i sin helhet på en elektronisk plattform.</p>	K1 K5 Digital kompetens
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar	I1-I4	<p>Eleven övar på att planera och producera ett föremål ensam eller i grupp.</p> <p>Eleven får handledning i hur hen ska beakta produktens användning och funktionalitet, tillgängliga material samt ekonomiska och ekologiska aspekter och produktens estetiska värde när hen planerar och tillverkar sitt föremål.</p> <p>För att lära sig planering ska eleverna göra iakttagelser och analysera föremål: deras form, yta, storlek, färg, material och hur dessa faktorer påverkar produktens användning och utseende.</p> <p>Eleven övar på att dokumentera sin plan verbalt och/eller visuellt samt med siffror, dvs. genom att använda t.ex. mått, mängder eller skalor.</p>	K2 K4 Multilitteracitet K5

		Eleven övar på att beskriva tredimensionella föremål och rita tekniska ritningar.	
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	I3, I5	<p>Eleven förstärker sina kunskaper i handarbetets terminologi och verktygslära.</p> <p>Eleverna lär sig hur materialen lämpar sig för olika arbeten. Materiallära: t.ex. bomull, ylle, björk, tall.</p> <p>Eleverna bekantar sig i mån av möjlighet även med vardagsföremål och lär sig av vilka material och var de tillverkas, vad deras produktion kostar och hur föremålen konsumeras samt överväger deras betydelse med tanke på miljöns hållbarhet.</p>	K4 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap	I1-I5	<p>Eleverna tar ansvar för sitt eget arbete genom att ta hand om sina egna och skolans läromedel, sköta klassrummets ordning och renlighet samt förvara sitt eget handarbete på ett ändamålsenligt sätt (ordningsregler för slöjddklassrummet).</p> <p>Eleverna använder verktyg på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna känner igen risker och faror förknippade med handarbete och kan skydda sig själva mot buller, ljus, värme, vassa föremål och kemikalier.</p> <p>Målet är att eleverna engagerar sig i långsiktigt arbete och vill slutföra sina arbeten.</p> <p>Eleverna övar sig på nya kunskaper och förstärker sitt kunnande i det som de redan behärskar, till exempel genom att:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mäta, markera, skära och sammanfoga på olika sätt - bearbeta trä, metall och plast genom att mäta, borra, svarva, hyvla, bocka, driva, smida, slipa, limma och skruva samt att bearbeta med värme och 	K3 Vardagskompetens K6

		<p>med hjälp av olika ytbehandlingar</p> <ul style="list-style-type: none"> - bearbeta tråd genom att knyta, sticka och virka - bearbeta tyg genom att sy och skapa mönster med olika tekniker 	
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	I1-I2, I6	<p>Eleverna använder informations- och kommunikationsteknologi när de planerar och tillverkar sina föremål samt när de dokumenterar sina arbetsprocesser. Webbmaterial används när eleverna skapar sina idéer samt vid handledning och dokumentering.</p>	K5
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt	I6	<p>Eleverna bedömer sina handarbeten själva och som kamratbedömning under processens gång. Eleverna övar sig på att ge individuell och grupprespons.</p> <p>Arbeten presenteras för andra, t.ex. genom att sätta upp en utställning av hantverk som skapats i klassen.</p>	K1 K4 K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionsätt kritiskt	I1-I3, I5	<p>Eleverna begrundar produkternas livscykel och hur deras egna konsumentval påverkar miljön. Eleverna får handledning i att planera föremål som kan användas på riktigt. Eleverna lär sig att utföra underhålls- och reparationsåtgärder och de uppmuntras till att använda återvunna material.</p>	K1 K3 K7

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och i slutet av årskurs 6 i slöjd

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete	I1–I6			<i>Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.</i>			
M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet	I1–I6	Eleven genomför en hel slöjdprocess, som omfattar planering och framställning av ett eget arbete samt utvärdering under arbetet. Eleven dokumenterar processen.	Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven känner igen slöjdprocessens delar. Eleven genomför någon del av slöjdprocessen under konkret handledning av läraren och dokumenterar den.	Eleven genomför slöjdprocessens centrala delar under lärarens handledning. Eleven dokumenterar några skeden i slöjdprocessen.	Eleven genomför en hel slöjdprocess och dokumenterar dess olika skeden.	Eleven genomför en hel slöjdprocess självständigt och dokumenterar skedena i slöjdprocessen. Eleven reflekterar över sitt arbete.
M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster	I1–I4	Eleven planerar och framställer ensam eller i en grupp en slöjdprodukt eller ett alster där motiverade	Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven planerar eller framställer en produkt eller ett alster under konkret handledning av läraren.	Eleven framställer en produkt eller ett alster som baserar sig på en egen eller gemensam plan under	Eleven framställer en produkt eller ett alster och som baserar sig på en egen eller gemensam plan, och där	Eleven framställer en produkt eller ett alster som baserar sig på en egen eller gemensam plan, där estetiken och

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar		estetiska och tekniska lösningar förverkligas.			handledning av läraren.	estetiken och funktionaliteten har beaktats i produkten eller alstret.	funktionaliteten har beaktats i produkten eller alstret. Eleven bedömer och motiverar produktens estetiska eller funktionella lösningar.
M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt	13, 15	Eleven använder slöjdrelaterade begrepp och känner till olika slöjdmaterial. Eleven bearbetar olika material på ändamålsenliga sätt och väljer tillverknings tekniker som lämpar sig för dem.	Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverknings tekniker som används inom slöjden	Eleven känner igen några slöjdverktyg, material och tillverknings tekniker under konkret handledning av läraren.	Eleven känner igen och nämner slöjdrelaterade begrepp och använder redskap, material och tillverknings tekniker för slöjd under handledning av läraren.	Eleven känner till och kan använda slöjdrelaterade begrepp. Eleven väljer, kombinerar och använder olika material och tillverknings tekniker på ändamålsenliga sätt.	Eleven väljer, kombinerar och använder på ett skickligt sätt olika material och tillverknings tekniker samt tillämpar dem på ändamålsenliga sätt.
M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och	11–15	Eleven agerar långsiktigt och ansvarsfullt. Eleven arbetar	Arbetsfärdigheter	Eleven övar på långsiktigt och säkert arbete under konkret handledning av läraren.	Eleven arbetar långsiktigt, ansvarsfullt och säkert under handledning av läraren.	Eleven tar ansvar för sitt arbete och agerar långsiktigt och målmedvetet.	Eleven arbetar ansvarsfullt, långsiktigt och målmedvetet. Eleven beaktar säkerheten i

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap		enligt säkerhetsanvisningarna. Eleven väljer och använder redskap som lämpar sig för arbetet.		Eleven väljer och använder redskap under konkret handledning av läraren.	Eleven övar på målmedvetet arbete. Eleven känner till funktionsprinciperna för de arbetsredskap och apparater som används i slöjden samt kan använda dem under handledning av läraren.	Eleven känner till funktionsprinciperna för de arbetsredskap och apparater som används i slöjden samt kan använda dem på ett säkert och ändamålsenligt sätt.	sitt eget arbete och i samarbetet med andra. Eleven känner till funktionsprinciperna för de arbetsredskap och apparater som används i slöjden samt kan välja de mest ändamålsenliga.
M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen	11, 12, 16	Eleven använder digitala verktyg för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen.	Förmåga att använda digitala verktyg i det egna arbetet	Eleven använder digitala verktyg under något skede av slöjdprocessen under konkret handledning av läraren.	Eleven använder digitala verktyg under handledning av läraren för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen.	Eleven använder digitala verktyg enligt anvisningar för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen.	Eleven använder självständigt lämpliga digitala verktyg i olika skeden av slöjdprocessen och i dokumentationen av dem.
M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på	16	Eleven uppskattar sitt eget och andras arbete. Eleven granskar sin egen	Förmåga att granska sitt eget arbete och slöjdprocessen samt förmåga att ge	Eleven övar på att granska sitt eget arbete och slöjdprocessen under konkret	Eleven deltar i granskningen av det egna arbetet och slöjdprocessen samt i att ge kamratrespons under	Eleven deltar på ett konstruktivt sätt i granskningen av det egna arbetet och	Eleven granskar på ett realistiskt sätt sitt eget arbete och slöjdprocessen.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
ett interaktivt sätt		slöjdprocess och ändrar vid behov på sitt arbete. Eleven ger kamratrespons på slöjdprocessen.	kamratrespons.	handledning av läraren.	handledning av läraren.	slöjdprocessen. Eleven deltar på ett ändamålsenligt sätt i att ge kamratrespons.	Eleven ger aktivt konstruktiv kamratrespons på slöjdprocessen.
M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt	I1-I3, I5	Eleven granskar mångsidigt konsumtion vanor och produktions sätt. Eleven framställer sina produkter på ett materialekonomiskt sätt.	Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionsätt	Eleven väljer och använder material ekonomiskt under konkret handledning av läraren.	Eleven reflekterar över konsumtionsvanor och produktionsätt under handledning av läraren. Eleven väljer och använder material ekonomiskt under handledning av läraren.	Eleven kan berätta hur konsumtionsvanor och produktionsätt påverkar livscykeln för en produkt. Eleven framställer sina produkter på ett materialekonomiskt sätt.	Eleven granskar kritiskt konsumtions- och produktionsättens inverkan på livscykeln för en produkt. Eleven framställer sina produkter på ett materialekonomiskt sätt och motiverar sina val.

14.3.13 Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de

möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.

I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

“Vi rör på oss och tränar våra färdigheter tillsammans.”

I årskurserna 3–6 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att befästa och bredda de grundläggande motoriska färdigheterna samt stärka de sociala färdigheterna. En mångsidig undervisning som präglas av samspel och kommunikation stödjer lärandet, elevernas välbefinnande, deras utveckling mot självständighet och delaktighet samt ger beredskap för en aktiv livsstil. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i att planera och genomföra aktiviteter på ett ansvarsfullt sätt.

Centralt innehåll som anknyter till målen för gymnastik i årskurs 3–6

I1 Fysisk funktionsförmåga: Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.

I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.

I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

I2 Social funktionsförmåga: I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

I3 Psykisk funktionsförmåga: I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva

sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 3–6

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I gymnastikundervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årtiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 3–6

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevens individualitet, att arbetsmiljön är trygg och att tydlighet präglar undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 3–6 ska särskild vikt fästas vid sådana grundläggande färdigheter som inverkar på hur eleverna kan delta i gemensamma aktiviteter.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet gymnastik i årskurs 3–6

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen och bedömningen stöder elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på elevens lärande och arbete som påvisats på ett mångsidigt sätt.

I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. I undervisningen och bedömningen i gymnastik ska man beakta elevens hälsotillstånd och specialbehov. Bedömningen ska genomföras genom att observera elevens arbete. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska handledas i självvärdering.

Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i gymnastik genom att bedöma elevernas kunnande i relation till de mål som i den lokala läroplanen fördelats årskursvis i årskurserna 3–6. Läsårsbedömningen i årskurs 6 grundar sig på de mål för undervisningen i läroämnet som fördelats för årskursen i den lokala läroplanen.

För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i gymnastik. Eleven har uppnått målen i gymnastik för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för gymnastik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för läsårsbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i läsårsbedömningen i gymnastik och i vitsordet som ska bildas.

Gymnastik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 3

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga	I1 Fysisk funktionsförmåga	Eleven är aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika färdigheter. Genom att till exempel: - leka, gymnastisera, spela boll och andra spel	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	Eleven förbättrar sina sensomotoriska färdigheter. Genom att till exempel: - snurra, gunga, stanna, väja, böja sig, sträcka sig, rulla, stå i upprätt ställning och stå i en ställning med huvudet nedåt - röra sig till musik	K1 K3 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Eleven lär sig röra sig på ett mångsidigt sätt. Genom att till exempel: - gymnastisera - utöva olika kamposporter - åka skridsko - skida - spela olika bollspel	K3
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Eleven kan använda olika redskap. Genom att till exempel: - studsa, dribbla med händer, fötter och klubba/racket, kasta och fånga, slå och skjuta	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Eleven stärker de fysiska egenskaperna. Genom att till exempel:	K3

		- gå, springa, ta långa språng, hoppa i rytm, hoppa, klättra, galoppera, glida och hoppa på ett ben	
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1		K3
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	Elever kan agera ansvarsfullt.	K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2 Social funktionsförmåga	Eleven kan uppföra sig väl, vara ärlig och ge arbetsro åt andra. Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och hjälpa andra.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 K6 K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i olika situationer.	K2 K6 K7
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3 Psykisk funktionsförmåga		K1 K2 K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3		K1 K2

Gymnastik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 4

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Fysisk funktionsförmåga			

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga	I1 Fysisk funktionsförmåga	Eleven är aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika färdigheter. Genom att till exempel: - leka, gymnastisera, spela boll och andra spel	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	Eleven förbättrar sina sensomotoriska färdigheter. Genom att till exempel: - snurra, gunga, stanna, väja, böja sig, sträcka sig, rulla, stå i upprätt ställning och stå i en ställning med huvudet nedåt - röra sig till musik	K1 K3 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Eleven lär sig röra sig på ett mångsidigt sätt. Genom att till exempel: - gymnastisera - utöva olika kampsporter - åka skridsko - skida - spela olika bollspel	K3
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Eleven kan använda olika redskap. Genom att till exempel: - studsa, dribbla med händer, fötter och klubba/racket, kasta och fånga, slå och skjuta	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Eleven stärker de fysiska egenskaperna och uthålligheten. Genom att till exempel: - gå, springa, spurta, ta långa språng, hoppa, skutta, klättra, galoppera, kasta och glida - Via t.ex. olika bollspel, simning, orientering, skidning och skridskoåkning	K3
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1		K3

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	Elever kan agera ansvarsfullt.	K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2 Social funktionsförmåga	Eleven kan uppföra sig väl, vara ärlig och ge arbetsro åt andra. Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och hjälpa andra.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 K6 K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i olika situationer.	K2 K6 K7
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3 Psykisk funktionsförmåga		K1 K2 K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3		K1 K2

Gymnastik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 5

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Fysisk funktionsförmåga			
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga	I1 Fysisk funktionsförmåga	Eleven är aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika färdigheter. Genom att till exempel: - leka, gymnastisera, spela boll och andra spel	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning	I1	Eleven förbättrar sina sensomotoriska färdigheter	K1 K3 K4 Multilitteracitet

med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer		Genom till exempel: <ul style="list-style-type: none"> - lekar, gymnastik, musikgymnastik, bollspel och -lekar - snurra, gunga, stanna, väja, böja sig, sträcka sig, rulla, stå i upprätt ställning och stå i en ställning med huvudet nedåt 	
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Eleven kan röra sig på ett mångsidigt sätt. Genom att till exempel: <ul style="list-style-type: none"> - skida, åka skridsko, idrotta, orientera 	K3
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Eleven utvecklar sin förmåga att använda olika redskap. Genom att till exempel: <ul style="list-style-type: none"> - använda olika redskap för att studsa, dribbla med händer och fötter, kasta och fånga, slå och skjuta 	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Eleven utvecklar sina fysiska egenskaper, sina rörelsefärdigheter samt sin uthållighet, styrka och snabbhet. Genom att till exempel: <ul style="list-style-type: none"> - gå, springa, ta långa språng, hoppa i rytm, hoppa, klättra, galoppera, glida och hoppa på ett ben <p>Uthålligheten utvecklas t.ex. via bollspel, simning, skidning, orientering och genom att röra sig i terrängen under olika årstider Styrkan utvecklas t.ex. via cirkelövningar, hopp, kast och genom att springa upp och ner för en backe eller trappor Snabbheten utvecklas t.ex. via löpruscher (också som en del av spel och lekar), hopp, kast, språng och tävlingar.</p>	K3

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1		K3
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	Eleven kan agera ansvarsfullt.	K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2 Social funktionsförmåga	Eleven kan uppföra sig väl, vara ärlig och ge arbetsro åt andra. Eleven hjälpa andra. Eleven kan beakta andras synsätt och färdigheter. Eleven kan förhandla och fatta beslut.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 K6 K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i olika situationer. - uppföra sig vänligt mot alla - vara ärlig - ta hand om sina egna och gemensamma redskap - ge arbetsro åt andra	K2 K6 K7
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3 Psykisk funktionsförmåga		K1 K2 K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3		K1 K2

Gymnastik – mål för undervisningen i Sibbo i årskurs 6

Mål för undervisningen	Centralt innehåll	Synvinkel i Sibbo	Mångsidig kompetens
Fysisk funktionsförmåga			

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga	I1 Fysisk funktionsförmåga	Eleven är aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika färdigheter. Genom att till exempel: - leka, gymnastisera, spela boll och andra spel	K1 Förmåga att tänka och lära sig K3 Vardagskompetens
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	Eleven förbättrar sina sensomotoriska färdigheter Genom till exempel: - lekar, gymnastik, musikgymnastik, bollspel och -lekar - snurra, gunga, stanna, väja, böja sig, sträcka sig, rulla, stå i upprätt ställning och stå i en ställning med huvudet nedåt	K1 K3 K4 Multilitteracitet
M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Eleven kan röra sig på ett mångsidigt sätt. Genom att till exempel: - skida, åka skridsko, idrotta, orientera	K3
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer	I1	Eleven utvecklar sin förmåga att använda olika redskap. Genom att till exempel: - använda olika redskap för att studsa, dribbla med händer och fötter, kasta och fånga, slå och skjuta	K3
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka	I1	Eleven utvecklar sina fysiska egenskaper, sina rörelsefärdigheter samt sin uthållighet, styrka och snabbhet. Genom att till exempel: - gå, springa, ta långa språng, hoppa i rytm, hoppa, klättra, galoppa, glida och hoppa på ett ben Uthålligheten utvecklas t.ex. via bollspel, simning,	K3

		skidning, orientering och genom att röra sig i terrängen under olika årstider Styrkan utvecklas t.ex. via cirkelövningar, hopp, kast och genom att springa upp och ner för en backe eller trappor Snabbheten utvecklas t.ex. via löpruscher (också som en del av spel och lekar), hopp, kast, språng och tävlingar.	
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1		K3
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	Eleven kan agera ansvarsfullt.	K3 K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid
Social funktionsförmåga			
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra	I2 Social funktionsförmåga	Eleven kan uppföra sig väl, vara ärlig och ge arbetsro åt andra. Eleven hjälpa andra. Eleven kan beakta andras synsätt och färdigheter. Eleven kan förhandla och fatta beslut.	K2 Kulturell och kommunikativ kompetens K3 K6 K7
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i olika situationer. - uppföra sig vänligt mot alla - vara ärlig - ta hand om sina egna och gemensamma redskap - ge arbetsro åt andra	K2 K6 K7
Psykisk funktionsförmåga			
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3 Psykisk funktionsförmåga		K1 K2 K3
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin	I3		K1 K2

egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen			
--	--	--	--

Bedömningskriterier för vitsorden 5, 7, 8 och 9 i slutet av årskurs 6 i gymnastik

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Fysisk funktionsförmåga							
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga.	I1	Eleven är fysiskt aktiv, prövar på olika gymnastikformer och tränar aktivt.	Fysisk aktivitet och att vilja att försöka	Eleven agerar sporadiskt och endast till vissa delar under gymnastiklektionerna.	Eleven agerar under gymnastiklektionerna och prövar på olika gymnastikformer.	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.	Eleven deltar aktivt i aktiviteterna under gymnastiklektionerna och tränar på de gymnastikformer som undervisas.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer	I1	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar i förhållande till det omgivande utrymmet samt den tillgängliga tiden och kraften.	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven kan under lärarens handledning uttrycka sina iakttagelser och utnyttja dem i sin egen aktivitet.	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och utnyttja dem i sin egen aktivitet.	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, såsom i lekar och spel.	Eleven anpassar sin fysiska aktivitet och väljer ändamålsenliga lösningar enligt sina iakttagelser.
M3 handleda	I1	Eleven utvecklar sin balans- och	Förmåga att	Eleven kan använda och	Eleven kan använda och kombinera	Eleven kan balansera och	Eleven använder, kombinerar

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer		rörelseförmåga i olika lärmiljöer.	använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer	kombinera balans- och rörelsefärdigheter i några lärmiljöer och i gymnastikformer som undervisats	balans- och rörelsefärdigheter i de flesta lärmiljöer och i gymnastikformer som undervisats	röra sig i olika lärmiljöer.	och tillämpar balans- och rörelsefärdigheter i mångsidiga lärmiljöer.
M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årtider och i olika situationer	I1	Eleven utvecklar sin förmåga att hantera redskap i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda sina färdigheter att använda redskap i några lärmiljöer och i gymnastikformer som undervisats	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta lärmiljöer och i gymnastikformer som undervisats	Eleven kan hantera olika redskap i olika lärmiljöer.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i mångsidiga lärmiljöer.
M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska	I1	Eleven lär sig att utvärdera och utveckla sina fysiska egenskaper.	Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska	Eleven kan under lärarens handledning träna sina fysiska egenskaper.	Eleven kan berätta hur man kan mäta fysiska egenskaper och kan träna några av sina	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet,	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper, ställa upp egna mål och utveckla sina

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka			egenskaper.		fysiska egenskaper.	uthållighet och styrka.	fysiska egenskaper.
M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet	I1	Eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet.	Simkunnighet och förmåga att rädda sig ur vattnet	Eleven kan simma 10 m.	Eleven kan simma 50 m och hoppa ner i vatten med simdjup.	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två Simsätt och dyka 5 meter under ytan).	Eleven kan simma 100 meter genom att använda två Simsätt och rädda sig ur vattnet.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna	I1	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna.	Trygg aktivitet under gymnastik – lektionerna	Eleven kan uttrycka hur man agerar på ett tryggt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt lärarens instruktioner.	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och strävar efter att agera på ett tryggt och sakligt sätt.	Eleven kan ta i beaktande eventuella riskfyllda situationer under gymnastiklektionerna samt strävar efter att agera på ett tryggt och sakligt sätt.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklektionerna.
Social funktionsförmåga							
M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer	I2	Eleven arbetar tillsammans med alla och kan reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna.	Emotionella och kommunikativa färdigheter samt arbetsfärdigheter	Eleven arbetar under lärarens handledning tillsammans med de hen själv valt och reglerar sina handlingar och känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i	Eleven kan arbeta med alla och agerar oftast på gemensamt överenskommet sättet.	Eleven kan agera på gemensamt överenskommet sätt i olika gymnastiksituationer.	Eleven arbetar tillsammans med alla samt främjar gruppens aktivitet och lärande.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
med hänsyn till andra				gymnastiksituationer.			
M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen för rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter	I2	Eleven följer principerna för rent spel och tar ansvar för gemensamma aktiviteter.	Förmåga att ta ansvar för gemensamma aktiviteter	Eleven kan under lärarens handledning ange principerna för rent spel och tar sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.	Eleven följer principerna för rent spel och ger de övriga arbetsro.	Eleven följer principerna för rent spel och visar att hen strävar efter att ta ansvar i gemensamma aktiviteter.	Eleven tar ansvar för och främjar de gemensamma aktiviteterna.
Psykisk funktionsförmåga							
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt	I3	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan arbeta självständigt.	Förmåga att arbeta självständigt	Eleven kan uttrycka hur man kan ta ansvar för sina egna handlingar, och tar i allmänhet ansvar under lärarens handledning.	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen	I3			<i>Påverkar inte bildandet av vitsordet. Eleven vägleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärdering.</i>			

14.3.14 Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.

Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.

Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.

Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

I årskurserna 3–6 genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.

Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för att lära sig, arbeta, inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.

Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv, sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället.

Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.

Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.

Elevhandledning i Sibbo i årskurs 3–6

I årskurserna 3–6 genomförs elevhandledningen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Målet med handledningen är att stödja eleverna vid övergången från lågstadiet till högstadiet. Handledningen omfattar:

- självkänedom
- utveckling av studiestrategier
- yrkesinriktning
- samarbetsfärdigheter
- vänskapsfärdigheter
- känslor och välmående
- självutvärdering och kamratbedömning
- informationssökning och multilitteracitet
- arbetsfärdigheter
- förmåga att lära sig
- stärkande av studiemotivationen

Elevhandledningen kan också användas för att förverkliga sektorsövergripande lärområden. Genom olika besök kan eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringslivet i den närliggande omgivningen. Besök görs också tillsammans med vårdnadshavarna. I undervisningen kan utnyttjas bl.a. Lions Quests material Kompassen, Ippo, Må bra tillsammans och material för Positiv pedagogik.

Skolorna kan precisera målen för och innehållen i elevhandledningen i sina egna läsårsplaner.

Handledningsplan för elevhandledningen i Sibbo finns i kapitel 1.4.2.